PHRASES LINGVÆ LATINÆ AB ALDO MANVTIO P. F. CONSCRIPTAE; NVNC PRIMVM IN ORdinem Abecedarium adductæ, & in Anglicum sermonem conuersæ.

Accessit huc index dictionum Anglicarum cuius ope quilibet hoc libello quàm commodissimè vti poterit.

LONDINI,
Ex officina Thomæ Vautrollerij.
1585
CVM PRIVILEGIO.

PHRASES LINGVAE LATINAE AB ALDO MANVTIO P. F. CONSCRIPTAE; NVNC PRIMVM IN ORdinem Abecedarium adductae, & in Anglicum sermonem conuersae.

Accessit huc index dictionum Anglicarum, cuius ope quilibet hoc libello quàm commodissimè uti poterit.

LONDINI.
Ex officina Thomae Vautrollerij.
1585.
CVM PRIVILEGIO.

ROBERTO CÆCILIO GVLIELMI F. THOMAS VAVTROLLERIVS S P D

Vlla sanè res est, Roberte Cæcili puer clarissime, quæ homines æque in altissimo dignitatis gradu locare possit atque Eloquentia, reiq; militaris scientia: siquidem hac non solùm vim hostium, eorumq; impetus, atque iniurias propulsamus, verùmetiam imperij nostri fines, longè, lateq; propagamus: illa verò hominum animos, voluntatesq; nobis conciliamus: eosq; aut in officio continemus, aut ad præclara facinora, remque publicam administrandam adhortamur, atq; incitamus. Sæpe verò cogitanti mihi vtra harum sit præstantior, magisq; hominum generi necessaria, hæret ferè animus: nec facilè quid de hac re iudicandum sit, scio. Veruntamen quotiescunque in eam cogitationem venio (venio autem quàm sæpissimè) toties occurrit mihi illud inter cætera: illos, videlicet, quàm proximè accedere ad naturam Deorum immortalium, qui quidem non vi, non ferro, atque armis, sed voce tantùm

hominum animos quò tandem volunt flectunt: idq; adeo, vt, qui illud præstare possunt, mea quidem sententia, non homines, sed Dij potius è cœlo delapsi esse videantur. Quæ res cùm ita sese habeat, qua scientia id consequi possumus hanc amabo, quam tandem, nisi omnium principem esse dicemus? Itaque, vel hanc, solùm ob causam tantum mihi eloquentissimi oratores optimis fortissimisq; imperatoribus præstare videntur, quantum ij qui togati Remp. suo consilio, authoritateq; conseruant, præstant ijs, qui communem omnium salutem, bellandi cupiditate, sæpius vt fit, in extremum discrimen adducunt. Accedit huc, complures singulis ferè seculis extitisse rei militaris peritissimos, præstantissimosq; imperatores, quorum res gestæ præclaris, ijsq; æternis literarum monumentis consignatæ & celebratæ conspiciuntur, Eloquentem verò (multorum pace dixerim) ecquem obsecro, præter Hyperidem, Demosthenem, atque alios perpaucos apud Græcos reperias: apud Romanos, C. Cassium. M. Antonium, Hortensium, M. Tullium Ciceronem? Equidem non eo inficias permultos eosq; oratores haud contemnendos in Græcia, Italia, ac plerisq; aliis in locis & olim extitisse, atque hodierno die extare. Attamen si quis secum

cum

cum in animo suo paulò diligẽtius quid eloquẽtia sit, considerabit: illos non tam eloquentes, quã disertos iudicabit appellari oportere: multoq́ pauciores oratores, quàm Imperatores semper reperiri animaduertet. Atqué hæc quidem eloquentium hominum paucitas, verè vt quod sentio, dicam, effecit etiam, vt non solùm eloquentiam non gloriæ militari cedere, verùm etiam eam suo iure antecellere animum inducam. Quarum enim rerum non ita magna est copia, eæ cæteris quodammodo præstare creduntur. Sicut autem per quos ad id quod volumus, peruenimus, non fermè minor habenda est gratia, quam ijs, qui nobis faciunt benigne: sic etiam non minoris fieri debent ea instrumenta, sine quibus cogitationem eius scientiæ, cui dediti sumus, nullo modo consequi possumus, quem ipsa scientia. quid enim absque illis tamen agas? Porro, nemo, opinor, est qui quonquam existimet, vnquam oratorem fore bonum, qui non ex Latinis præcipue fontibus hauriat eloquentiæ præcepta. Nam in ea lingua omnis orationis splendor, ac dignitas continetur. Ne multa: vnus Cicero totius eloquẽtiæ parens inter omnes mortales, tantam nobis dicendi copiam suppeditare potest, quantam nunquam auderemus optare, adeo vt, nostra hac ætate ij

non parum dicendi gloria præstare existimentur in quibus tantæ eloquentiæ, dicendiq; facultatis, qua ille præditus fuit, vel aliquod veluti vestigium apparet. Quapropter siue dicere siue scribere tibi propositum sit, hunc tibi proponas, quem ducem sequare, necesse est. Isthuc autem qui obsecro præstari potest, nisi in politissimæ illius linguæ cognitione versatus sis: qua lingua quicquid præclarissimi illius viri ad nostram vsq; ætatem peruenit, conscriptũ est: & in qua ille admirabili quadam ingenij magnitudine omnibus antecelluit? Prætermitto infinita alia, quibus linguæ huius cognitionem non vtilem solum, verumetiam omnino necessariam esse aperte demonstrare possem, hominem enim omnino arbitror esse neminem cui dubium sit, quin, eius linguæ ignari, & à rebus bellicis, & ab Reipub. gubernaculis plerumque repellantur. Idquod etsi permultis persuasum est atque ideo ad huius linguæ studia animum adiungunt: nihilominus tamen infinitos video, qui præpropera quadam festinatione sibi magis obsunt, quàm prosunt. Nam interim dum sermonis elegantiam sibi comparare credunt, linguæ puritatem, in quam primùm toto pectore incumbere debebant, negligunt: & statim ad ea quæ non nisi à doctis disci, percipique possunt, conuolant,

lant : ideòque fit, vt, nonmodo non ornatè, sed vt ne purè quidem vnquam scribant. Quæ res viros aliquot bene doctos patrum nostrorum memoria impulit, vt de ratione, ac methodo qua quis linguæ latinæ cognitionē capere facile posset, libros conscriberent haud contemnendos. maximisq; digni sunt laudibus ij qui ad hanc rem suis lucubrationibus, ac vigilijs aliquid adiumenti afferunt, vt alijs viam, quam sequantur, monstrent. inter quos Aldus Manutius magni illius ac celeberrimi Pauli filius, non immerito, mea quidem sententia, connumerandus est. Namque ipse sibi non sine magna industria laude in eo studiorū genere collegerat, alijs pro sua humanitate, impertiit. Eæ sunt phrases, siue modi latinè loquendi, scribendiq́;. Quem ego libellum, quum viderem doctissimorum hominum iudicio summoperè commendari: isque tandem in manus venisset meas, cœpi mecum ita cogitare: Quid si eos qui studijs humanitatis sunt dediti aliqua ratione iuuare possem? quid præclarius? quid homine ingenioso dignius? quid denique laudabilius? Quæ cogitatio quum versaretur in animo meo, excitaui ipse me, operæque putaui fore pretium, si illas, quas dixi, phrasos, non solum vt ab Aldo collectæ sunt, typis excuderem meis, sed aliquid præterea addendum

curarem quo ſtudiis eorum adoleſcentium qui linguæ latinæ deſiderio tenentur, conſulerem: atque ideo ea, in ordinem alphabeticũ primùm vt adducerentur, ac poſtea è Latino in Britannicum ſermonem conuerterentur, effeci: eaſq; Roberte clariſſime, iam ad te mitto, tu quippe mihi inter cæteros viſus es dignus, cui quidẽ hoc munuſculum potiſſimum deferrem: idque ob ſingulares iſtas animi dotes, quas tibi natura elargita eſt. Ipſe enim adducor in eam ſpem, vt, te patris tui viri illius inſignis, ac propè ſingularis quam ſimillimum fore credam: totumque adeò hoc regnum eos tandem ex te percepturum eſſe fructus, quos, cûm tempus erit, feres. De ea enim homines coniecturam faciunt, quod ex ijs natus es parentibus, quorum ingenium admirabile, morum facilitatem eximiam, virtutem denique incredibilem nemo non admiratur. Sed aliud preterea eſt, ex quo iam hinc ab ipſa pueritia qualis, quantuſque futurus ſis haud mehercle obſcurè colligi poteſt: tua enim iſthæc ætatula ijs abundè ornata, ac perpolita eſt omnibus, quæ non modò puerum, verum, etiam adoleſcentem ingenuum, nobiliſſimóque prognatum genere, ſcire æquum eſt. nemini enim tuorum æqualium, canendo, fidibuſq; vtendo tuo iure cedis. Præterea nemo te modeſtior, aut

ſuauior. adeò vt neminẽ adhuc viderim cui quidem ſis notus (te autẽ ecquis non nouit?) qui te non optimo florentiſſimi huius regni fato natum eſſe dicat . Sed hæc quæ commemoraui, omnia alicui forſan videri poterunt leuiora (quamuis in puero quis ea non fateatur eſſe maxima, ac planè admirabilia?) ideo aliud longè maius eloquar . Nam tu pro liberali iſthoc ingenio ita ad eloquentiæ ſtudia te cõtuliſti, iiſque ita delectaris, vt , ſpes maxima ſit , fore , vt feliciſſima hæc Britannia , Italiæ , quæ de ſuo Cicerone gloriatur nequaquam inuideat . Quare tua ſingulari humanitate , præclara iſthac indole , tuiſque potiſſimum ſtudijs me nihil alterum facturum eſſe arbitratus ſum , ſi ea, qua re poſſem, iuuarem, tibique haſce phraſes offerrem. Accipe igitur, Roberte præſtantiſſime , libellum hunc, qui iam in tuo nomine apparet , perpetuum teſtimonium amoris , obſeruantiæque in te meæ . Atque interim, perge vt facis, & in hoc ſtudium eloquẽtiæ , in quo , es , incumbe : vt , & tibi , tuiſque honori, & amicis tuis, qui in te vnum oculos coniectos habent, Reiq; publicæ emolumẽto eſſe poſſis.

Londino Calend. Iulij. M. D. LXXIII.

ELEGANTES COPIOSÆQVE LATINÆ LINGVAE PHRASES, AB *Aldo Manutio Pauli filio Conscriptæ.*

Absque mora, quæ mandasti perficiam.

I shall do your commandement out of hand.

ONFESTIM, è vestigio, quam primum, statim, acturum, primo quoque tempore, adeo sine mora, sine cunctatione, nulla facta mora, nulla interposita mora, omni prorsus abiecta mora, ne minimo quidem spatio temporis interiecto, exequar tua mandata, quod mādasti perficiam, tuis mandatis parebo, effectum dabo quod mandasti, præstabo quod à te mandatum est. Vide, Moram auerte, Moram adhibe, Moram trahere.

Ab hac culpa vacuus

I am innocent, or cleare and giltlesse

Hanc ego nunquam attigi culpam: hoc me nunquam crimine contaminaui, inquinaui, infeci, pollui hanc nunquam subiui culpam: hæc me nūquam culpa polluit, labefecit: huius criminis, flagitij, sceleris vitij labe, macula infectus nunquam sum, vacaui semper ista culpa. Vide culpa vacuus.

Accusor

Accusor.

I am accused, or blamed.

Vitio mihi dant vitio vertunt, fraudi tribuunt, hoc in me conferunt: hoc mihi aſcribunt, hac me culpa condemnant, hanc in me culpam conferunt, huius mihi culpæ notam inurunt: hoc me nomine accuſant.

Acerrimus aduerſarius.

A moſt deadly foe a heauy friend, a cancred ennemy.

Aduerſarium nimis grauem, nimis acrem, infenſum, acerbum, vehementem, crudelem habemus: nimis acerbus, nimis aduerſus, nimium grauis atque infenſus nobis es: oppugnas nos quam potes acerrimè, & grauiſſimè: nullam aduerſus nos iniuriam prætermittis: nulla nos iniuria, nulla re non laceſſis: tuis contra nos viribus vteris: tuam in nos vim confers: omnia conaris, nihil non agis, moues, tentas, experiris machinaris ad pernitiem noſtram, aduerſario te vtimur nimis acerbo, nimis infenſo: agis contra nos, pugnas aduerſus nos, irruis in nos, quo potes impetu, impetu quam potes maximo, eo impetu, qui poteſt eſſe maximus, Vide Atrox hoſtis.

A conſuetudine digrediens.

To ſwarue altogether from his olde faſhion: to become a newe man.

Mirari ſatis non poſſum, cur à tua conſuetudine tam longè diceſſeris, receſſeris, tam valde deſciueris te remoueris, te abduxeris: cur alius, planè factus ſis cur à teipſo diſceſſeris, cur te tui tā diſſimulē præ-

beas, cur te tui similē nō præstes, cur, qui hactenus fuisti, eū te nō præstes. Adduci nō possū, vt te à tua cōsuetudine tam valdè, tā longè discessisse existimem.

Ad Ciceronem me contuli.

I haue giuen my selfe to Cicero: Tully is my whole studie.

Vni Ciceroni meum studium dicaui, ad vnum Ciceronem meam operam contuli: meum in vno Cicerone studium pono, consumo, colloco: vni Ciceroni operam do: vnus me Cicero delectat, capit, tenet, vnus mihi placet: vnius animum lectio pascit: vni meam operā, mea studia, meas vigilias dedi, dedidi, tradidi, addixi, perpetuo dicatas esse volo.

Ad finem orationis non peruenire.

To knovv no vvay out of his tale.

Quemadmodum exitum expediam institutæ orationis, non reperio: non video qui institutæ orationi finem imponere, quo fine institutam orationem claudere, absoluere, perficere possim.

Ad finem optatum rem perducere.

To haue successe as hart could vvish or as I vvould desire.

Puto fore vt rem ex sententia geram, fœliciter, prosperè, ex animi sententia, vt animus fert, expediam, conficiam: ad eum, quem volo exitum perducam: felici exitu concludam: efficiam, opinor, vt res optimè succedat: vt exitum res habeat, qualem optamus: ne res, contrà quā volumus succedat: nequid aduersi cōtingat in re, ne sit infaustus, aduersus, alienus

nus à noſtris voluntatibus, alius atque volumus, exi-
tus aci euentus rei: rei finis ac terminus: ſpero futu-
rum, vt in hac re meis optatis fortuna reſpondeat, cum animo meo fortuna conſentiat, ab animo meo fortuna minimè diſſentiat, nihil aduerſi fortuna obijciat, nequaquam fortuna repugnet, reſiſtat, obſiſtat, aduerſetur, ſeſe opponat, ſuam vim obijciat, impedimentum vllum inijciat, occurrat, obuiam eat: futurum exiſtimo, vt in hoc ſecunda, facili, proſpera, propria, perbenigna fortuna vtamur. Vide res adducta in optimum ſtatum.

Ad iram incitatus, alienus ab iracundia.

Angred, chafed, ſtirred, or prouoked to anger. which is not ſoone angry, or is by nature milde.

Stomachum mihi facis: bilem commoues, inducis me, impellis, incitas ad iram, facis vt ira commoueat, afficiar, corripiar, vt excandeſcam, vt ira flagrem etſi nequaquam iracundus homo natura ſum, non procliuis, pronus, propenſus, inclinatus ad iram non iræ deditus, non is, qui ad iram facilè labar: ſum alienus, longe remotus ab ira: quanquam iuris in me parum habet ira, minime mihi dominatur ira, non admodum ad iram propendeo, inclino, ab ira longè abſum.

Adiungam me tibi.

I will be thy mate fellow in all fortunes, or I will go vvith you through thicke and thinne.

In omni te fortuna comitabor: tibi comes ero: me

tibi comitem adiungam, assiduum me comitem habebis: hærebo lateri tuo; à latere tuo: à latere tuo non discedam, non diuellar, semper, nunquam non, in omni tempore ac loco, assiduè, assiduus tecum ero: nunquam abs te sciungar, digrediar, recedam. Vide Comes perpetuus.

Ad musas redeas.

Returne to your study.

Vellem te ad mansuetiores musas referres: vellem intermissa poeticæ studia repeteres, redires in gratiã cum Musis. Vide Ad studia redire.

Adolescens infirma valetudine.

A seekely young man.

Cicero in adolescentia sua, cum adolescens esset, cum adolescentiæ annos nondum excessisset, egressus esset, valetudine erat, valetudine vtebatur infirma, parum firma, minimè firma, haud satis firma, nequaquam firma, paulò infirmiore, imbecilla, non optima, non robusta, satis affecta, satis ad morbos propensa; non rectè se habebat. Cicero in adolescentia, non omninò valebat, minus belle habebat, se habebat, nõ optimè valebat, valetudine erat infirmior, viribus parum firmis, corpore non satis firmo vtebatur: valetudinis, firmitudinis, firmitatis, virium, roboris adolescenti Ciceroni minus erat quam satis esset: parum validæ vires erant: infirmior erat, imbecillior, tenui, incommoda, vitiosa valetudine, parum, validus erat. infirmè valebat, valetudine erat imbecillior, valetudinis vitio laborabat, valetudinarius erat Cicero.

Ad omnia aptus.

Fitte

Fitte for all things, a fine fellow

Aptiſſimus eſt ad omnes res: nemo eſt illo commodior, aut aptior: in omni re, in omni iudicio elegantiſſimus eſt, egregio iudicio perpolitus, ſumma eſt in illo ingenij ſuauitas, & elegantia: nihil agit non aptè, non commodè, non eleganter, non laute, non venuſtè, non lepide, non egregie: leporês habet elegantiam, lautitiam, venuſtatem in omni re: quicquid, agit, cum lepore agit, cum elegantia, ſic vt gratiã ab omnibus ineat, vt aptior, accommodatior, idoneus magis videatur eſſe nemo: propriè factus à natura videtur ad omnes res, natus ad omnia, appoſitum quiddam poſſidet ad omnes res, Vide Natura ad omnia aptus.

Ad pauperiem redactus.

Brought, or driuen to extreme pouertie,
Next to, or harde at beggers doore.

In eum locum deductus eſt, eò deuenit, eò redactus eſt miſeriarum, in eas coniectus eſt anguſtias: eò redactæ ſunt fortunæ ſuæ, eò eſt à fortuna deiectus, detruſus, deturbatus, eò cecidit: vt vnde viueret nõ haberet, vt ei ad victũ neceſſaria minimè ſuppeterent, vt inopia præmeretur earum rerum, ſine quibus vix, aut ne vix quidem hominum vita ſuſtentatur, vt ea deſideraret, ea requireret, quæ viuendi neceſſitas, poſtulat, atque exigit, vt ijs rebus deſtitueretur, careret, ab ijs eſſet rebus imparatus, earum rerũ eſſet inops, ab ijs rebus inops, egens, ea illi deeſſent, ea illũ deficerẽt, earũ rerũ inopia laboraret, ſine quibus ægrè viuitur, vel poti9 nullo modo viuitur.

Ad ſtudia redire.

To become a student againe.

Ad nostra me studia referam literarum: studia repetam: reddam studijs operas intermissas: ad studiorum consuetudinem, atque vsum redibo: pristina studia reuocabo: rursus ad studia me conferam. Vide, Ad Musas redeas,

Aduersa fortuna contentus.

To liue, contentedly in aduersitie, patient, or quiet, to sustaine troubles, or ill chaunces.

Vehemēter, acriter, acerbè, grauiter me oppugnat vexat, exagitat, vrget, premit, aduersa mihi est, infesta est, infensa est, iniqua, inimica fortuna: ego tamē ad humana omnia, ad eos omnes casus, qui humanæ vitę inpēdēt, quibus humana vita subiecta est, proposita est, exposita est, patet, fortis sum: contra fortunā paratus, armatus, firmus, validus, firmissimis pręsidijs consciētiæ munitus, res humanas præclare cōtemno, negligo, despicio, aspernor: valet animus meus, firmus est, seipso nititur, sua in se ipso præsidia ponit, à seipso præsidium omne petit, aduersus fortunæ vim, impetū, conatus, iniurias, tela omnia: minimū res humanæ me mouent, afficiunt, perturbant: minimùm laboro de rebus humanis: susque, deque res humanas facio, humanis casibus animi præstantia, virtute, fortitudine resisto: fortunæ conatibus obuiā eo, occurro, obijcio me, oppono me, fortiter, atq; acriter: fretus conscientia fortunam sperno: mea me contra fortunam conscientia fortem facit, confirmat auget viribus, validiorem reddit, mihi animos addit, virtutē, vires, robur, fortitudinē, firmitatem.

Aduersa

Aduersa minus sentiunt, qui ijs assueuerunt.

They can best away with hardnesse or aduersitie, which are vsed vnto it, or most acquaynted therewithall.

Malorum consuetudine sensus amittitur; malorũ consuetudo sensum adimit, sentiendi vim aufert, stuporem inducit; inijcit, infert: sensus obstupefacit, sensus obstupefit, adimitur, aufertur, vsu diuturno calamitatum: aduersas res minime sentiunt, sensu nõ percipiunt ij quorum occaluit animus, quorum animis callum obduxit diuturna consuetudo, qui secundis rebus nisi perquàm raró sunt, secundas res haud sæpè nouerunt, quorum animi, tantum abest, vt recentes ad fortunam sint, insolẽtes ad iniurias fortunę sint, vt malorum vsu, & consuetudine prorsus obduruerint, callum contraxerint. Vide, calamitatum cõsuetudine, &c.

Aegrè fero stultitiam aliorum.

I cannot away with other mens follies: I can not abide other mens foolishnesse.

Nonnullorum stultitiam non facilè fero, ægrè sustineo, haud satis æquo animo fero: aduci non possum, inducere animum non possum, inducere animũ minimè possum: à meipso non queo impetrare, dementias nonnullorum vt animo non iniquo feram.

Aetatis annus.

The yeare of his age, How olde a man is.

Annos duodecim natus est; duodecimum ætatis annum agit: ætas eius est duodecim annorũ, duodecimum ætatis annum non excessit, non egressus est.

Aetatis flos.

The prime, the floure of ones age or yeares.

Flores ætate, integra, firma, valida ætate es, ætate viges, vales, validus es, firmus es.

Afflictis aliorum exempla solatio.

The consideration of like examples in others, doth comfort the afflicted: It is a comfort to haue companions in myserie.

Si, quæ tui similibus viris in omni ætate acciderunt, ista tuo tristissimo tempore colliges, in memoriam rediges, reuocabis, mente comprehendes, tecum reputabis, in animo volues, ipse tecũ examinabis: admodum iuuari te senties, non leue solatium capies, hæc te valdè cogitatio sustẽtabit, in hac tua tam graui, tam aduersa, tam misera, planè disperata fortuna, in hac non solum aduersa, verum penitus euersa fortuna, in tantis miserijs, in tam misero rerum statu: tam miseris temporibus: in ista, qualem nemo vnquam sensit infœlicitate: nunc dum res tuæ pessimè se habent, pessimo loco sunt: dum tecum pessimè agitur: dum tibi pessimè cum fortuna conuenit: dum tuæ fortunæ planè perditæ ac nullæ sunt, dum te premit infensa fortuna, dum te modis omnibus fortuna vexat, tibi negotium exhibet, molestá est, grauis est, dũ te suis viribus oppugnat, dum omnes ad te oppugnãdum machinas adhibet, atque admouet.

Agas

Agas diligenter apud Senatum

Sew or labour earnestly to the counsell
Applie or follow the counsell hard & diligently.

Fac in conuenien dis senatoribus tuum studium extet: in prensandis, appellandis, rogandis senatoribus adhibe studium ac diligentiam quàm licet maximam: age diligenter cum senatoribus.

Agri vectigales.

Tributarie landes, Tithe landes, Groundes of the common ferme.

Fructuarij sunt hi agri, non sunt immunes, tributum soluunt, publicè aliquid pendunt, vectigales sunt

Alexander fortis, at incautior.

Alexander was puissaunt, valiant but not circumspect or pollitick.

Animi vim, magnitudinem, præstantiam ostendebat in prælijs Alexander, consilium in vitandis periculis ei deerat: animum in Alexandro pugnante, laudares, animi virtutem laudibus efferres, consilium & prudentiam in periculis desiderares, requireres: consilij non habebat satis Alexander ad vitanda, effugienda, declinanda, cauenda pericula: animo quidem in pugnis excellebat, fortem in pugnis animum gerebat, forti animo pugnas pugnabat, prælia tractabat, rem gerebat in pugnis.

Alienis vteris consilijs.

You are ruled by other mens aduise: you follow other mens counsell.

Video te auferri aliorum consilijs, intelligo, sentio, non te tuo duci, sed alieno abduci consilio: non tuum iudicium, sed aliena consilia sequi mihi videris. non ipse te in consilium adhibes, non ipse te audis, non ipse tibi pares, morem geris, obtemperas, obsequeris, assentiris: sed alieno vteris consilio: aliena te consilia regunt: ab alienis consilijs voluntas tua pendet: non ipse tibi dux es, verùm alios sequeris.

Alienus ab astutia.

Farre from craft, or deceit: A plaine dealinge man.

Astutiæ mihi non placent, non probantur, non satis faciunt: astos non amo: artem simulandi, fraudem artificio tectam, mores ab aperta quadam simplicitate alienos, fucum, ac fallacias, vafritiem, nimiam calliditatem, astuta ingenia, versuta, vafra, nimis callida, ad astutias, vafritiem, calliditatem propensa, naturali quodam odio prosequor: sum ab astutijs alienus: abhorret animus meus ab astutijs. Noui animum tuum nulla in quemquam maleuolentia suffusum. Simplex homo sum: simplex mihi animus est: apertus, nulla simulatione tectus, purus à fraude, ab omni labe apertam veritatem amo: simulandi artificium à me prorsus abest.

Alijs magis vitio dabitur, quàm tibi.

Other shall beare the blame rather then you.

Id maiori illis fraudi, quàm tibi erit: hoc illis plus inferet infamiæ, quàm tibi: plus illi subibunt infamiæ quàm

quàm tu: hoc illis vitio magis tribuetur, quàm tibi. Maiori hoc iis erit fraudi, quàm tibi: vitio dabitur ijs potius quàm tibi: culpæ plus in eos quàm in te conferetur, plus ipsi ferent infamiæ, dedecoris, ignominiæ, culpæ: grauior ad eos, quàm ad te redibit infamia.

Aliud præ se fert, aliud sentit.

He sayeth one thing, and thinketh another: He beareth two faces vnder a hoode.

Vultus simulatione sustinetur: aliud vultu significatur, aliud in animo latet: non congruit animus cũ vultu: dissentit animus à vultu: animi sensum vultus occultat. Vide vultus dissentit ab animo.

Altera hæc ratio me consolatur.

This second reason or cause, comforteth me.

Secundo loco me consolatur recordatio meorum temporum: altera est ratio, quæ mihi solatium affert, præbet, parit, solatio est: alterum illud est quo sustentor, recreor, illa est, quę me cōsolatur, altera ratio: accedit illud ad animum meum sustentandum, deinde sustentor meorum malorum memoria.

Ambire homines stud iose.

To winne the harte, or get the fauoure of men by all wayes possible.

Ambis, prensas, nullum in prensando studium nullum officium prætermittis, tam prensas diligenter, quàm qui maxime, tua est diligentissima prensatio: in ambiendis hominibus nemo est vno te diligentior, nemo aptior: sed vereor, ne non succedat exitus, ne te fallat, ne spe frustreris, ne secus accidat.

ne nō ex animi tui sententia procedat, succedat, cōtingat, eueniat.

Amicitia laudata quæ ex virtute oritur.

Frindship, which springeth from vertue or is grounded vpon vertue, is prayse worthy.

Ea demum laudabilis est, ea præclara beneuolentia, quàm virtus, non fortuna peperit: qui virtutem in diligendis amicis, non fortunam sequitur, is optimo consilio vtitur, laudabiliter agit, ei laus debetur: honestus & rectus amor ille est, qui ex animi potius, quàm è fortunæ bonis exoritur, emergit, existit, emanat, effluit: quicunque fortunam in amore spectat, non virtutem, iudicio labitur, sincerum in eo simplexque iudicium requiras, desideres.

Amisso equo euasi.

I escaped very hardly with the losse of my horse: I lost my horse and wente my waie cleare.

Vt vitæ consulerem, vt euaderem à præsenti periculo, vt periculum vitarem minime dubium, ad hostes equum misi, immisi, admisi, incitaui, laxatis habenis hostes versus impuli.

Amissus populi fauor.

It was not longe of your selfe, but of those about you, that you haue lost the hartes, the good will, the fauour of the people.

Factum est non tua, sed tuorum culpa: vitio tuorum, non tuo contigit, vt populi studium, gratiam, beneuo-

beneuolentiam amiseris, perdideris: vt è studio, gratia, beneuolentia populi excideris: vt populus non amplius tibi faueat, studeat, suffragetur: tui studiosus: tibi amicus, bene in te sit animatus: studium popu'i gratiam, beneuolentiam, non tua, sed tuorum iniuria tibi eripuit, ademit, abstulit: non per te, sed per tuos, non à te sed à tuis, non tuo, sed tuorũ merito: iniuria tuorum potius quàm tua effectum est, commissum est, vt populum tui studiosum, bene in te animatum, tibi amicum iam non habeas, vt gratiosus apud populum, charus populo, in populi gratia minimè sis: vt nullum populi studium, nullam gratiam, aut beneuolentiam teneas, obtineas, possideas: vt fauente populo, suffragante, benigno, tibi amico, benè erga te animato, tui studioso non vtaris, gratiam tuam apud populum non tua sed tuorum culpa extinxit: ex amore populi effluxisti.

Amor ex beneficio & iudicio profectus.

An aduised and deserued loue, or I loue you both for the good turne you haue bestowed vpon me, and also because I accompt or iudge you worthey of loue.

Diligo te beneficio quidem tuo prouocatus, sed iudicio etiam incitatus meo: meus in te amor ex iudicio fluxit: meum in te iudicium consecutus amor est: mea de tuis virtutibus opinio beneuolentiam peperit: contuli me ad te amandum, quia te dignum amore iudico: quoniam amabilis es: is es, qui amãdus videare. Cùm amori quem inter nos mutuum esse intelligo, multum tribuo, tum de ingeni; tui præstan

tia iudicio; vt neminem tibi anteponam, comparem paucos.

Amor ex virtute.

Out of vertue loue, or loue for vertues sake.

Amandus es propter multas suauitates ingenij, officij, humanitatis: tuæ tibi suauitates, tuæ virtutes, amorem hominum conciliant, adiungunt studia, gratiam pariunt, comparant, adipiscuntur.

Amor literarum quotidiè crescit.

The loue of learning increaseth dayly.

Studium quotidiè magis ingrauescit: quotidiè magis cupiditate studiorum incendor: meam studiorum cupiditatem dies auget: tantum abest, vt meum studium dies imminuat, vt etiam augeat: incitor ad studia quotidie: magis studia complector: in studia incumbo: plus quotidiè operæ in studijs pono: literis quotidiè magis vtor: studiorum amore, consuetudine vsu magisque capior in dies singulos.

Amo viros excelso animo.

I loue the couragious heart: or the high minde and valiaunt stomacke.

Præstantis animi viros libenter complector, quorum animus viget, qui animo vigent, qui vigore animi præstant, quorum animus excellit, qui animo excellunt, qui sunt excellenti animo, sunt excellenti animo præditi, sunt excellentis animi, in quibus est animi excellentia quędam, præstātia, altitudo, excelsitas, sublimitas, robur, vis: cum his libenter amicitiam contraho, ineo, coeo, instituo, iungo, eos facilè amo,

amicos

amicos mihi libenter adiungo, applico me, adiungo me libenter ad eorum amicitiam: sponte mea, & inductione quadam animi ad eorum amicitiam accedo, ad eos amandos propendeo, inclino, me do.

Angustiæ itineris in alpibus Apennini.

The narrowe straites of the mountaines are marueillous combersome to the passengers.

In alpibus Appennini magnæ sunt, admodumque difficiles locorum angustiæ; per alpes Apennini iter habentibus magno sunt impedimento difficultates & angustiæ locorum: nihil incommodius, quàm illas Apennini montis angustias pertransire: quàm ex illis Apennini montis angustijs, ac difficultatibus euadere: angusta loca per Apennini alpes euntibus crebrò se obijciunt, impedimenta opponunt, difficilem, ac laboriosam viam reddunt.

Angustiæ nummorum.

A great lacke of money: It is a harde world for money.

Incredibiles pecuniæ sunt angustiæ: mira penuria nummorum est, summa nummorũ difficultas est, pecuniæ minimum tractatur: vsus pecuniæ prope nullus est. Pecunia mihi ex permutatione debetur.

Animi abiectio dedecus.

To abate in courage is a foule shame: You haue euer heretofore shewed your selfe to be of a most noble, & hautie courage: if you quayle now, you vtterly shame your selfe.

o Animi tui magnitudinem inflectere fine fummo dedecore non potes: fubibis infamiam, fi ab animi tui præftantia defciueris: excelfo animo eris, fi te dimiferis, aut humile quidquam cogitaueris: turpiffimè dedicus admittes, grauis infamia confequetur, fummo tibi erit dedecori: animũ demittere, animo cadere, animum imminuere, turpiffimum tibi erit, magno vitio dabitur: humilis iam effe tuus animus, qui fublimis erectusque erat, fine graui infamia non poteft: fublimia cogitabat animus tuus, nihil non altum fufpiciebat, nunc demiffus eft humilis, abiectus, humi ferpere videtur, humi iacere.

Animus abiectus.

A faint heart: one that thinketh too bafely of him felfe.

Exigui, pufilli, infirmi, imbecilli animi es, infirmus ab animo es, animo iaces, iacet animus tuus: roboris ac neruorum in animo tuo parum eft, nimium demiffo, nimium imbecillo animo es: animus tibi fine animo eft: abeft animus ab animo: facile commoueris: facilè animo concidis: langues animo, languet animus tuus: animum in te defidero, requiro.

Animus defperantium per te erectus.

It is your doing that they haue plucked vp their heartes.

Tuis præclaris actionibus, qui antea timebant, excitati funt, recreati, ad bonam fpem, ad fortitudinem reuocati, animos receperũt recuperarũt collegerũt reuocarunt.

Animus excelfus.

A noble, lusty, couragious, constant, and setteled minde, prest to all assayes.

Noui magnitudinem animi tui, firmitatem, constantiam, vim, robur, fortitudinem, excellentiam, præstantiam, altitudinem, sublimitatem, excelsitatem: noui quàm forti animo sis, quàm constanti, ac firmo, quàm non demisso, non humili, nõ imbecillo, nõ fracto, quàm ad omnem euentum, ad omnes casus ferendos, ad omnem fortunam, ad omnes temporum motus, vicissitudinesque stabili, ac parato.

Animum inducere.

To persuade one selfe to any thing, I can not finde in my harte to looke him in the face.

Vt illius vultum subeam, imperare mihi non potero, impetrare à me non potero, adduci nunquam potero, ipse mihi persuadere, animum inducere, animo vim inferre non potero. Fit beneficijs tuis, & inductione quadam animi mei, te vt diliga. Vide Colloqui cum ipso, &c.

Animum laxare.

To recreate the wearie minde. I will goe into the countrey to take the aire a while, or to refresh my spirites.

Rus cogito, vt animum relaxem, animi causa, vt animum parumper à molestijs abducam, vt aliquid iucunditatis degustem, aliqua iucunditate fruar, vt animus reficiatur, recreetur, parũper acquiescat à curis vt animum curis distractum, varieque dissipatum recolligam, vt amissam animi iucunditatem recipiam,

vt quam mihi negotiorum, & curarum odiosa cõsuetudo hilaritatem ademit, abstulit, eripuit, in me extinxit, perdidit, eam rerum iucundissimarum aspectu, atque vsu recuperem, recipiam.

Animus metu liberatus.

A harte free from all feare: You haue put me out of all doubt, or acquited and ridde me of all feare.

Abstersisti mihi omnem metum: omnem mihi metum eximisti: omni me liberasti metu: effecisti vt omnem timorem deponerem, vt auderem, forti animo vt essem, vt animo vigerem, ne quid timerem, vt metu vacarem: animum meum confirmasti, ad fortitudinem reuocasti, afflictum exitasti: factum a te est, vt animus meus qui iacebat, exurgeret, exitaretur, erigeretur, effecisti vt animus meus sese colligeret atque confirmaret, roborisque multum reciperet: languebat antea meus animus, tu, vt valeret, ac vigeret, effecisti.

Animus perspectus.

A tried good will: You know my meaning: you vnderstand my minde, you see all my drifte.

Mea consilia planè tibi nota sunt: tenes consilia mea, animum meum, meos sensus: non te latent mea consilia: cognitum habes ac perspectum animum meum: qui sit meus sensus, probe nosti, præclare intelligis.

Animi probatio.

A truth and tryall of my harty good will, a witnesse of my harte.

Vbi res feret, cum occasio postulabit, indicabo tibi animum meum: patefaciam, significabo, declarabo, aperiam, testificabor, re tibi probabo, extabit animus meus, patebit, constabit, perspicuus erit: significationem tibi dabo, signa ostendam, argumenta præbebo animi mei: animum tibi meum certa argumenta patefacient: ex apertis, minimè obscuris, minimè dubijs argumentis, signis, indicijs, testimonijs animum meum, meam voluntatem, meos sensus cognosces, perspicies, intelliges, conijcies.

Animus sincerus.

A sincere harte, or a plaine meaning.

Simplex mihi animus est, directus, apertus, nulla simulatione tectus, aut arte coloratus: simulationem, simulandi studium mea natura, mea consuetudo respuit: neque libenter, neque facilè fingo: simplicem veritatem amo: odi artes, quibus veritas vt in volucro quodam obtegitur.

Annonæ caritas.

A great dearth of all victualles, ech thing is so deare, that euery man is driuen to his shiftes.

Ita cara est annona, ita grauis penuria, ea caritas, ea rerum omniū difficultas, eæ sunt angustiæ, ita caræ veneunt, tanti pretij sunt, tanti sunt omnes res vt incommodis multis affici, præmi, laborare omnes cogātur: ex immoderata penuria, nimia caritate, annonæ difficultate, existūt, oriuntur, gignuntur, quæ ferri

vix possint, incommoda multa.

Annuæ administrationis finis.

The ende of my yearly office, Now the yeare of my office is out.

Annum administrationis meæ tempus cófeci, absolui, decurri; emeritæ mihi sunt annuæ operæ: emeritum annum tépus: perfunctus sum annuo munere, dies annua præterit, abij: annui imperij finem attigi, ad finem perueni.

Apollonius Crassi studijs aptus.

Apollonius was a great helpe to Crassus in his studies.

Erat Apollonius ad Crassi studia vehementer aptus: optima suis in studijs Crassus Apollonij opera vtebatur: egregiam Crasso in studijs operam nauabat Apollonius: erat Apollonius vtilis Crasso in studijs admodumque commodus: vtebatur multum Apollonio Crassus: fructū Crassus in suis studijs capiebat optimum ex opera Apollonij.

Approbatum ab omnibus.

Approued of allmen, Euery man will like wel of that your doing.

Omnibus approbantibus hoc facies: nemini non satisfeceris: hoc tuum factum nemo reprehédet, nemo non probabit, nemo erit qui non probet: hoc tuo facto lætabuntur omnes.

A principio repetam consilia mea.

I will

I will repeate from the beginning al my counsell.

Altius paulò rationem repetam consiliorum meorum; longinqua repetam, vt apertius exponam consilia mea; longè repetam mei sermonis initium, quò pateant illustrius consilia mea: longinquum exordiũ capiet hic sermo, quem de meis consilijs habiturus sum.

A pueris amici.

Friendes euer from our youth.

Amicitia est inter nos inita, instituta, cõtracta iam inde a prima adolescentia: amare cœpimus inter nos iam tum cùm adolescentuli essemus: in amicitiã coiuimus à primis adolescẽtiæ annis, ortus est inter nos amor, cùm ex ephebis vix dum excessissemus, essemus egressi: amicitiam iunximus, animos nostros amore iunximus iam ab illo tempore cùm annos adolescentiæ primos attigissemus,

A puero alicui studio deditus.

Geuen to some study euen from his childhood.

Huic me doctrinæ à pueritia dedi: hęc me à puero doctrina dilectauit: hanc ego doctrinam, hãc studiorum rationem, hoc studiorum genus ab ineunte ætate sum sequutus, meam operam ad hæc studia iam inde a puero contuli, in hoc studiorum genere consumpsi, collocaui, his dedi studijs: hæc studia à primis annis colui: huic literarum generi à teneris annis deuinctus fui: incubui puer in hæc studia.

A puero gloriæ cupidus.

Desirous of glory, or praise, euen from a childe

Inflammatus ad gloriam à puero fuisti; iam inde à pueritia gloriæ studio, atque amore flagrasti: spectasti gloriam ante omnes res à primis annis: tibi erit gloria omnium rerum antiquissima, in animo erat, in oculis erat, in amoribus erat, in delitijs erat.

Arcta amicitia.

Deare or nearest friendship: We are deare friendes: No greater friendes then we two.

Summus mihi cum eo intercedit vsus, summa familiaritas; arctissima necessitate coniuncti sumus: vinculis arctissimæ familiaritatis adstricti sumus: vtor eo, isque me vicissim, valde familiariter: nihil est nostra familiaritate coniunctius, alter alteri familiaris admodum sumus, mutua est inter nos, eaque summa familiaritas. Arctissimo necessitudinis vinculo coniuncti sumus, nihil est nostra necessitudine coniunctius, quo amoris vinculo astricti sumus, eo nihil potest esse arctius, id eiusmodi est, vt laxari nullo modo possit: peruenit ad summum amicitia nostra: aucta sic est, ita iam creuit nostra coniunctio, vt nihil ad eam possit accedere: Quod vinculum, quod studij genus aut officij, quæ omnino res amori nostro, amicitiæ coniunctioni, necessitudini deest? in amicitia nostra requiri, aut desiderari possit.

Artes merito honore carent.

Artes lacke their due honour: Learning is not esteemed as it ought to be.

Non, vt deberent, honestæ sunt: non quanti deberent, æstimatur: non quo deberent, quo æquum esset loco sunt: non quem deberent, locum obtinent:

nō admodum in honore sunt, dignitatis, existimationis, honoris, loci non habent. satis, exigui pretij sunt, parui sunt, haud magni reputantur bonæ artes; bonis artibus honor non est, locus non est, honor non tribuitur; bonæ artes honore vacant, dignitate carent, non coluntur, iacent, minimè vigent.

A sententia depulsus aliorum maleuolentia.

The malice of others hath changed my minde.

Istorum maleuolentissimis obtrectationibus, improbis artibus, iniqua infensaque imprimis opera, de vetere illa mea sententia depulsus sum, detrusus, deiectus: veterem sententiam deposui, abijcere sum coactus, discedere à sententia, desciscere, animum adducere, institutum cursum opinionis aliò conuertere, flectere, mutare.

Asseueratio cum iuramento.

An assuring with an othe.

Iuratus tibi affirmo, iureiurando tibi polliceor, atque confirmo, eiusmodi rem esse, ita se rem habere, eiusmodi rei statum esse, in hoc statu rem esse: ita mihi Deus benefaciat, faueat, adsit: ita me respiciat Deus, seruet, tueatur, non destituat, non deserat: ita mihi à Deo prospera contingant omnia: ita mihi optata contingant: ita quæ opto fœliciter eueniant: ita mihi benè sit, meis rebus fœliciter eueniat, ad voluntatem cuncta fluant: ita viuam, diu fœliciterque viuam, diuturna lucis vsura fruar: ita mihi tum diuturnus vitæ cursus, tum facilis etiam, diuturnusque sit: ita meis optatis fortuna respondeat: ita sim saluus, inco-

lumis, fœlix,fortunatus,beatus,malorũ expers,ignarus aduersæ fortunæ:ita mihil aduersi videam in vita: ita nunquam aduersam,perpetuò secundã fortunam experiar:ita fortuna vtar perpetuò bona. ita moriar, ne viuam:ne sim saluus:disperiam: perdat me Deus: malè mihi Deus faciat: Deũ sentiã iratum:malè mihi sit, nihil ex animi sentẽtia succedat; excludar omni cõmodo: aduersa mihi sint omnia:cadat infœliciter quicquid ago:infẽsa omnia,iniqua,aduersa experiar.

Assiduus nimium in studijs.

Too too studious, ouer studious: You are neuer from your booke.

Nunquam non legis, assiduè, omnibus horis, die noctuque,noctem cum die legendo coniungis:heluo librorum es:tua legendi nunquam sitis extinguitur, satiatur,expletur: totus in studijs es: literis omnibus deditus es: nunquam studia intermittis: nusquam te seiungis à studijs:libros de manibus nunquam deponis:libros assiduè in manibus habes,tractas, euoluis, lectitas,legendo conteris: modum in studijs non tenes,non retines,non seruas,nullum agnoscis, immoderatè legis: non infra modum,sed supra modũ sunt studia tua: nimium te studijs dedisti: nimium in studijs operæ cõsumis:nimius es in studijs:vsum studiorum nunquam dimittis.

Astuti οἱ πλεονεκτικοί.

Craftie children.

Astuti id hominis est, ad suam vtilitatem omnia referre, vtilitatem sequi,spectare,rebus cunctis anteferre rerum omnium habere antiquissimam, primam ducere, in primis ponere.

Assum-

A ſummo dignitatis gradu ad infimum decidi.

From higheſt roome, to loweſt ſtate, from the court, to the cart: out of the hall into the kitchin.

Sedebam in puppi, clauumque tenebam, nunc vix eſt in ſentina locus, libertatem ſeruituti commutaui: à ſummo poteſtatis ad infimum ſeruitutis locum decidi, deiectus, deturbatus, detruſus, depulſus à fortuna ſum: imperandi meum erat ius, nūc me ſeruiēdi neceſſitas premit: dominatum, & cum dominatu libertatem perdidi: tantùm abeſt vt imperem, vt nec liber ſim.

Atrox hoſtis.

A ſore enemie.

Nimiùm grauiter nos oppugnas, aduerſus nos pugnas, nobiſcum pugnas, nobis aduerſaris: nimiùm te acerbum habemus: nimiùm nobis infenſus es: quicquid habes vitium, contra nos confers: irruis impetu quàm potes maximo: facis, maximum impetum contra nos: aduerſarius infenſus nimis es, infeſtus, grauis, acer, vehemens, ſæuus, propenſus nimis ad exitium noſtrum, noſtrum ſanguinem nimis auidè ſitiēs, totus incombens ad perniciem noſtram: contra nos, in nos, aduerſus nos iniquè nimis agis, moues omnes machinas, omnia moliris, nihil non tentas. Vide, Acerrimus aduerſarius.

A tuis literis alienum.

Not agreable to your letters, or contrary to your owne writinges.

Non est hoc tuis literis consentaneum: non conuenit cum tuis literis, non consentit, non congruit, non quadrat, discrepat à tuis literis: abhorret à tuis literis: alienum est à tuarum literarum sententia.

Auaritia hodie dominatur.

Now a dayes couetousnes beareth the sway, or ruleth the rost, What more what lesse all the worlde is set vpon couetousnes.

His temporibus latissimè patet auaritia vbique, vbique locorum, vbiuis, vbiuis locorum, nusquam non est: dominatur, regnat, viget maximè, orbē terrarum est complexa, omnium animos occupauit, ac tenet, in animos omnium irrepsit: infecti sunt omnes auaritiæ labe: plus operæ in re quærēda, in opibus cōgerendis, in diuitijs colligendis, comparādis, contrahendis ponitur, consumitur, locatur, quàm deceat: auaritiæ vitio hodie ferè nemo non laborat: propēsi omnes ferè sunt ad auaritiam: ad summum peruenit auaritia, eò processit, eò est auaritia progressa, quò maximè potuit, quò longiùs non datur, quò non licet vlterius.

Auctor mali.

The Author, cause or beginning of all euill.

Tu horum malorum causa, tu fons, & origo: tu tātas malorum faces incendisti: tu horum malorum initium attulisti: tu hæc mala peperisti, hæc mala excitasti: auctor horū malorū præter te nemo fuit: à te fluxe-

fluxerunt hæc mala, hæc incommoda, calamitates, acerbitates, infortunia, damna, detrimēta, pernicies, exitium, rerum euersio: horum malorum culpam sustines, horum in te malorum culpa conferenda est omnis: hæc tibi sunt adscribenda, assignanda: has calamitates, vni tibi acceptas referre debemus. Tuo beneficio viuit hæc pestis.

Augere imperium.

To enlarge the empire or dominions.

Valdè Pompeius auxit, amplificauit imperium Romanum: protulit, produxit, protendit imperij Romani terminos: multum addidit, adiunxit ad imperium Romanum: multas regiones in populi Romani potestatem redegit, populo Romano subegit, ad populi Romani ditionem adiunxit: magna per Pompeium ad imperij Romani vires, ad opes populi Romani accessio facta est.

Αὐτάρκης

A man in all pointes able to liue sufficientlie of him selfe. Content is pleased.

Contentus sum rerum mearum statu: sufficit, satis est, abunde est, quod habeo: acquiesco rebus meis: maiora non appeto, continet se intra fines hos animus meus, non prolabitur, non excurrit, non se longius effert, non se tollit altius, plus à fortuna non postulo.

Auxilium fer patriæ.

Helpe your owne countrie.

Fer opem occidenti patriæ: excipe cadentem pa-

triam:medere patriæ grauiſſimè laboranti,eripe ſummis è miſerijs patriam,auxiliare,auxilium affer,auxilio ſis patriæ:adiuua patriam:noli patriæ deeſſe: noli committere vt patriam deſeras,vt auxilium tuum patria deſideret in aduerſa fortuna,in tantis malis, calamitatibus,miſerijs,tam duris,miſeris,triſtibus, perditis temporibus.

Belli calamitas.

The miſerie of warre.

Multa damna, eaque grauia bellum creat, infert, importat:multis & grauibus damnis bellum regiones afficit: vehementer bellum regiones uaſtat, vexat, affligit,corrumpit,deijcit,proſternit,opprimit,perdit bellum regiones,corrũpit omnia,perdit omnia,quaſi flamma vrit,& conſumit omnia: nulla calamitas eſt, nullum exitium,nihil tam durum, tam acerbũ, quod in bello regiones non ſentiant, experiantur, ferant, ſuſtineant,perpetiantur: ecquod infortunium eſt,ecquæ calamitas,acerbitas, duritas, quæ non ex bello naſcatur,oriatur,creetur:nullius mali expers eſt,nulla vacat calamitate regio illa, in qua bellum geritur: perculſa bello,atque proſtrata iacent omnia. Vide' Ex bello calamitas.

Belli metus.

The feare of warre: It is to be feared that we ſhall haue ſharpe and cruell warre.

Belli magni timor impendet: res ad arma ſpectat: graue bellum in metu eſt:verſamur in timore magni belli. aduentare,appropinquare, adeſſe iã graue bellum videtur:graue bellum timemus, metuimus formidamus

midamus,extimeſcimus,pertimeſcimus.

Belli reliquiæ extinguendæ.

To quench the laſt ſparkles that remayne of the warre.

In eam curam incumbe, ne qua belli ſcintilla relinquatur, vt belli extrema deleas, vt belli reliquias perſequare,atque conficias,vt profligatum à te,confectum abſolutum, ſublatum penitus bellum lætari poſſimus.

Bellum renouare.

To renew warre:to begin warres afreſh.

Lepidus bellum ciuile inter ciues renouauit,redintegrauit,ſuſcitauit iam extinctum, inflammauit iam reſtinctum,rurſus,excitauit,concitauit, denuò commouit,conflauit,nouo bello ciues implicauit,ciues in bellum denuò coniecit, magnis belli fluctibus obiecit, ex præſenti iam tranquillitate magnas belli tempeſtates commouit excitauit.

Bellum ſuſcipere, temerarium eſt, finire virtutis.

To begine warre is oftentimes raſhnes,but to ende the ſame as it ought to be,is alwayes the poynt of wiſdome & manhood.

Bellum ſuſcipere,inire,inferre,mouere,ad bellum aggredi,arma capere, ire ad arma, ſæpè temeritatis eſt:conficere autem,perficere,abſoluere,reſtinguere ad exitũ fœliciter perducere,victoria terminare,optato exitu concludere,non fortunæ ſolum,ſed virtu-

tis etiam eſt argumentum, qui bellum ſuſcipit, is temerè ſæpe facit, temerario impellitur conſilio, temeritatis impulſu peccat: qui verò belli extrema delet, bello finem imponit, finem facit, finem ſtatuit, belli reliquias aufert, conficit, delet, non fortunæ ſolum, ſed virtuti quoque acceptum referre debet.

Beneficij memor.

Mindfull of a good turne, I will neuer forget your curteſie, your benefites, your goodnes towards me, while I haue a day to liue.

Tua in me officia nunquam obliuiſcar, ſemper meminero, memoria tenebo, perpetua memoria tuebor, cuſtodiam, conſeruabo: tua erga me merita nulla vnquam apud me delebit obliuio: nulla dies, nulla temporis vetuſtas, non caſus vllus, non fortuna magnitudinem tuorum erga me meritorum imminuet, ex animo meo delebit, tollet, auferet, obliuione delebit, obruet, obſcurabit, extinguet: vigebit in me tuorum beneficiorum æterna, perpetua, nunquam interitura memoria: nullũ apud me tuum beneficium intermoriturum exiſtima: tuam in me ſingularẽ benignitatem, incredibilem liberalitatem ſemper in animo ſemper in oculis habebo: tuum beneficium omnibus meis ſermonibus illuſtrabo, efferam, exornabo perire apud me, aut euaneſcere nunquam patiar: hærebunt mihi in animo, mente, memoria fixa permanebunt, impreſſa in animo ac mente patebunt, extabunt tua beneficia: vitæ par, æqualis erit recordatio meritorum tuorum: qui mihi vitam dies, ille ipſe tuorum officiorum memoriam terminabit: finis mihi ac terminus

terminus & vitæ,& benignitatis,& liberalitatis in me tuæ idem erit, futurus idem est: quàm amanter me tractaueris,quàm benignè mihi feceris,quàm studiose in omni re commodaueris,quàm humaniter & beneficè mecum egeris , quibus officijs amicitiam nostram colueris,prosecutus sis,quibus me rebus auxeris,ornaueris,honestaueris:ipse mihi atque etiam alijs commemorabo:ita diu recordabor,quam diu mihi viuere contigerit.

Beneficium collocatum,sine spe remunerationis.

A franke benefite,or to bestowe bountifully without hope of recompence.

Contuli quæ in illum officia,beneficia,merita potui:etsi remunerationem planè nullam expectarem: quantum in me fuit , quantum efficere & consequi potui , pro meo studio, meaque industria complexus illum sum,affeci,ornaui,auxi omnibus officiis:quanquam ab eo minime parem gratiam expectarē , nullum officij genus,aut studij,nullam omnino rem,quę vel ad vtilitatem illius,vel ad laudem spectaret,omisi prætermisi, infectam reliqui, licet futurum non sperarem,vt memorem & gratum experirer:omnia quæ quidem præstare mihi licuit, profecta in illum sunt: cùm tamen spe nulla niterer, spes me nulla teneret, futurum aliquando, parem vt mihi gratiam referret, vt omnia mea paribus compensaret officijs,remuneraretur officijs,æquaret officijs, vt vllum grati animi signum ostenderet, vt se memorem gratumque probaret, vt vllum omnino studiorum officiorumque meorum fructum ferrem , meam in illum volunta-

tem & beneuolentiam, quandocunque res tulit, vbi tempus & occaſio poſtulabit, re probaui, oſtendi, ſignificaui, declaraui, pateſeci: ſpe tamẽ adductus nulla gratię referendæ: benè meritus de illo ſum quàm potui ſtudioſiſſimè: quanquàm illius erga me voluntati diffiderem, ſpem in illius voluntate minimam ponerem, pariter animatum in me fore non confiderem: licet fore non confiderem, Vt paribus mihi reſponderet officijs.

Boni ciuis eſt publica curare.

A good citizen, or a good ſubiect will haue his chiefe regarde to the publique weale or to the common wealth.

Boni ciuis eſt, ad bonum ciuem pertinet, bonum ciuem decet, ſuam voluntatem ad publicam cauſam aggregare, accommodare, adiungere, conferre, cum publica cauſa cõiungere, in omni ſua voluntate, quid rationes publicæ ferant, quid reſpub. poſtulet ſpectare, intueri, attendere, nihil vnquam velle à publica re ſeiunctum, alienum, diſiunctum, ſeparatum, remotum, quod, reipub. rationibus non conducat, expediat, vtile ſit: quod reipub. cõmoda non poſtulent.

Bonus ciuis eſto.

Shew thy ſelfe a good citizen: take heede you be not founde an ill ſubiect.

Da operam, enitere, vt bonum ciuem, bonum te ciuem prebeas, præſtes, vt boni ciuis partes tueare, ſuſtineas, agas, exequare, vt boni ciuis officio ſatisfacias, vt ea preſtes, quæ bonũ ciuem decent, quæ expectantur ab eo, qui boni ciuis nomen aucupatur: no-

li committere, caue ne boni ciuis in officio repræhẽdaris: ne boni ciuis officium prætermittas: ne quid à te fiat, ne quid committatur bono ciue minus dignũ, indecorũ bono ciui, ne ciuis eius, qui ciuitate dignus haberi velit partes in te requirantur, officium in te desideretur, obeunda tibi sunt, præstanda sunt, nõ diligenter, aut languide munera boni ciuis. Nõ repræhendat in officio boni ciuis: non committam, vt officium boni ciuis in me desideretur.

Breuiter.

To be shorte: at a worde.

Quid quæris? noli quærere: quid plura? quid pluribus? quid multa? quid multis? ne plura: pluribus: ne multa: ne multis: ne te multis morer: ne te multis teneam: quid opus multis? vt in pauca multa conferam: vt paucis concludam: vt rem paucis complectar, cõprehendam, perstringam: vt summatim exponam, vt breuitate vtar, vt satietatem longæ orationis effugiã: ne longam orationem suscipiam.

Cæsar dux optimus.

Cæsar a worthy captaine, or generall.

Dux, imperator, rector exercituũ Cæsar is fuit, quo præstantior haberi nemo possit: præfuit exercitibus Cæsar eximia cum laude: ductor copiarum fuit nemini secundus: copias duxit ac lustrauit admirabili rerum bellicarum scientia, gessit bella suo ductu, ea virtute ac vigilantia, non modo vt superiorem, sed nec omnino parem quenquam vt habuerit.

Cæsaris humanitas.

Cæsars humanitie, good nature, curtesie, or bountifulnes passeth all the rest.

Cæsar præter multas quibus floruit virtutes, vt virtutes, quibus enituit, quæ in illo viguerunt, multas omittam: ea fuit humanitate, eius humanitatis, ea præditus humanitate, vt nihil suprà posset, vt nemo cum illo conferendus, comparandus, æquandus: nemo illi par fuisse videatur: liberalitate Cæsar excelluit, omnibus antecelluit, præstitit, omnes vicit: nihil Cæsare humanius: humanitatem Cæsar ita coluit, vt nemo ad illum conferendus: nemo illi fuit ad humanitatem propensior: proprio quodam naturæ munere factus ad liberalitatem videbatur, singularem in exercenda liberalitate, & præcipua quadam laude dignum, iure Cæsarem dixeris: laudem liberalitatis, præter cæteros Cæsar tulit: laus liberalitatis vni maximè Cæsari debetur.

Cæsar vicit Pompeium.

Cæsar ouercame or vanquished Pompeie.

Cæsar Pompeium, cùm exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, pugna tamen fregit, prælio superauit, acie vicit, fudit, fugauitque: copias eius profligauit, in fugam coniecit, conuertit: victoria est potitus, victoriam tulit, obtinuit, consecutus est, adeptus est.

Calamitatum consuetudine sensus amittitur.

Custome or vse taketh away the paine: or smart of miserie.

Malorum vsus mihi sensum ademit; leuiora videntur quæ diu sustinui mala: occaluit iam animus diuturno malorum vsu: callum obduxit animo meo diuturna calamitatum consuetudo, sic, vt minimè sentiat, vt sensu prorsus vacet, vt sensum amiserit. Vide. Aduersa minus sentiunt.

Camillus Romam ex obsidione Gallorum liberauit.

Camillus deliuered Rome from the seige of the Gaules; or Frenshmen.

Camillus vrbem Romanam obsidione Gallorum exemit, liberauit, ab obsidione vindicauit, ex obsidione eripuit, obsessam, septam, copijs Gallorum vndique cinctam, oppressam liberauit, in libertatem restituit, libertati restituit, libertate donauit, liberam reddidit, seruauit, seruauit incolumem, saluã, incolumem reddidit, salute atque incolumitate donauit: Gallos, vrbem obsidientes, obsidione premẽtes, vrbis libertati, castris circa collatis, imminentes, obsidionis corona cingentes, circumsidentes, castris positis ad vrbẽ, sedentes expulit, eiecit, in fugam conuertit, disiecit, fugauit, dissipauit, summouit, fudit, fugauitque.

Candor.

Sinceritie, By that time you shall knowe me throughly, you shall finde me no dissembler.

Cùm ingenium meum re perspexeris, cognoueris, expertus sis, vsu perspectum habeas, ipsa re cognitum: nihil in me insidiosum aut fallax debes agnoscere: abesse me ab omni dolo, omniquc fraude, minimè dolosum, astutum, insidiosum, fraudulentum, necten-

dis fraudibus,parandis dolis,struendis insidijs assuetum,sinceri animi,simplicis ingenij, apertæ voluntatis,rectę mentis,alienum ab arte simulandi,fraudandi,fallendi,decipiendi.

Caput rei.

The very grounde of the matter: the chiefe point.

Hoc rem cōtinet: in hoc tota res agitur:in hoc sunt omnia, sita sunt,posita,collocata,constituta:ex hoc omnia pendent:hoc interest inter omnes partes,valet in omnes partes:hoc tanti est,eius pōderis est, eiusmodi est,vt omnia compræhendat,complectatur.

Castra metari.

To pitche his tentes, to laye seige to a place.

Apud Pataulum castra posuit,locauit,constituit,fecit:metatus est:castra metatus est.Patauium obsidione cinxit:obsedit suis copijs,suo sepsit exercitu.

Casu causa cecidi.

My cause was ouerthrowen by chaunce: by chaunce I had the ouerthrowe.

Vt caussa ceciderim,litem perdiderim, euenit,obuenit,contigit,obtigit,accidit,factum est,casu factum est,casus tulit,fortuna fecit,fortunæ placuit.

Cato Censorinus, omnium innocentissimus in iudicium vocatur.

The

The most innocent Cato Censorius was arreigned.

Cato cognomento Censorinus, qui Censorini cognomen tulit, qui Censorinus est nuncupatus, qui Cēsorini cognomine vsus est, cùm nemine esset probitate inferior, neminem haberet integritate superiorem, nemini de probitate cōcederet, bonitate excelleret, præstaret: quinquagies tamen accusatus est, in iudicium vocatus est, postulatus est, ei dies dicta est, eius nomen delatum est, causam dixit vitæ suæ, actorum suorum, rerum à se gestarum rationē reddere, vitam suam, atque innocentiam probare coactus est, subijt iudicium, reus fuit, factus est, sedit reus sedit reorum loco, iudicum tribunal audiuit, accusatorum audiuit impura, maledicta, acerba conuitia, accusationis molestiam sustinuit.

Certo scias, te amari.

Be thou assured, thou art loued.

Sic habeto illum nemini concedere, qui te magis ex animo diligat: te illi neminem esse chariorem: neminem illo esse ad amandum propensiorem: singularem illius esse in te beneuolentiam: summam illo esse ad te amandum, animi propensionem: velim sic habeas, pro certò habeas, planè credas, tibi persuadeas, prorsus animum inducas, in animum inducas, cum animo tuo cōstituas, pro certo habeas, pro explorato, pro comperto, oraculi loco, vt minimè dubites, minimè dubitanter credas, persuasum atque fixum in animo tuo sit, velim ita credas prorsus, vt minimè dubites, vt dubitatio tibi nulla relinquatur, supersit, reliqua sit, credas mihi itidem, vt oraculis cre-

deres, hoc mihi ita credas, vt editũ ex oraculo pute,

Cicero agendarum cauſarum artifex

Cicero in plaiding was his craftes maſter, Tully for an eloquent lawyer had no peere.

In agendis cauſis Cicero omnibus antecelluit, præſtitit, vicit omnes, excelluit inter omnes, anteiuit omnes antecessit, patronus Ciceroni cõferendus nemo fuit neque eloquentia, neque ſtudio, neque fide: ad iudices, ad tribunalia, ad cauſas tantum eloquentiæ, ſtudij, fidei, quantum Cicero, nemo attulit in iudicijs, in foro, in forenſibus cauſis, in forenſi munere, in tractandis cauſis, in cauſarum patrocinijs, in defendendo, & accuſando par Ciceroni nemo fuit,

Cicero & Cato amici.

Cicero and Cato were great friendes.

Erant Cicero & Cato, & amicitia, & ſenſibus in Repub. coniunctiſſimi: amabant inter ſe vehementer Cicero & Cato, & erant pariter in Republica animati, & erant ſenſibus in Republica conſentientibus.

Cicero Platonem ſequutus eſt.

Cicero liked Plato beſt, and followed him moſt of any other.

Platonem Cicero vehementer autorem ſequebatur: Platoni tribuebat plurimum, ſummam fidem habebat, planè credebat, vt oraculo credebat Platonem habebat eximium; ſingularis erat apud Ciceronem Platonis authoritas: errare Cicero cum Platone malebat quàm cũ alijs bene ſentire: plurimi apud Ciceronem erat Plato, faciebat plurimi neminem, plus apud

apud eum ponderis habebat nemo.

Cicero præter modum doluit mortua filia.

Cicero or tully lamented or tooke the death of his daughter grieuously, beyonde or past all measure.

Doloris plurimum Cicero hausit, accepit, cepit, tulit, ex morte, ex obitu, ex interitu filiæ, grauiter est affectus, magna solicitudine affectus est, vexatus est, oppressus est: ita doluit, vt nemo magis: tam doluit, quàm qui maximè: obitum filiæ tulit acerbissimè; sic, vt iucunditatem omnem penitus amiserit: summum attulit dolorem Ciceroni, dedit peperit obitus filiæ: summam Cicero sensit acerbitatem extincta filia.

Cicero splendidè habitauit.

Cicero dwelled very pleasauntly: had his house very well trimmed up: was very fine and nete in his house.

Domo Cicero vtebatur cumprimis lauta, & perelegante: habitauit Cicero lautissimè, & iucundissimè, erat Ciceronis ædes ornata, quibus neque lautitiam, neque elegantiam desiturum erat in Ciceronis ædibus lautitiæ multum, atque elegantiæ.

Cito.

Spedily, immediately, out of hande.

Rem aggrediar sine mora, absque mora, statim, cōfestim, è vestigio, nulla mora facta.

Ciuilis discordia sopita.

The ciuill tummultes and discord is qualified or stayed.

Longius etiam ciuilis discordia manasset, processisset, progressa esset, grauior esset facta, nisi senatus eam compressisset, repressisset: nisi senatus ei occurrisset, obuiam iuisset, impedimenta obiecisset, impedimento fuisset. Præclarum exemplum in posterum vindicandæ seditionis de republica sustulisti.

Ciuitas ex virtute donata.

His vertue, his worthines made him free of the city. Not the welthy men, but the worthy personages for vertue & wisedome were enfranchised in Rome.

Non diuitiæ, sed virtus aditum patefaciebat ad ciuitatem Romanam, ciuitate Romana donabatur, qui virtute, non qui diuitijs emineret: non opes, sed virtus ciuitatem Romanam dabat: patebat Romana ciuitas virtuti potius, quam diuitijs, ius Romanæ ciuitatis consequebatur, dignus Romana ciuitate putabatur, recipiebatur in ciuitatem, ad ciuium numerum adscribebatur, ciuis locum obtinebat, referebatur inter ciues, adscribebatur in ciuitatem, particeps ciuitatis, ciuiumque munerum fiebat, impertiebatur ciuitate, perueniebat in ciuitatem, ei ciuitas communicabatur, non qui opibus abundaret, affluerit, valeret, sed qui virtute polleret, excelleret, præstaret: non instructis, ac bene paratis à re domestica: sed virtute præditis hominibus facilis erat, expeditus, minimè dubius ad Romanam ciuitatem cursus, via patebat nullo

nullo negotio aperiebatur, ad iura muneraq; omnia ciuitatis Romanæ, præmium Romana ciuitas erat.

Clarus apud ciues suos.

In great authoritie and estimation amongest his citizens or countreymen.

Vales auctoritate apud tuos ciues: magnus atque honestus es in ciuitate: magno es in honore, ac nomine apud tuos ciues. magni te facit patria tua, multum tibi defert, multum tribuit. Primarius, honestus, honesto loco natus, optimæ inter suos ciues conditionis, tui te ciues magni faciunt: magnus es, honoratus, clarus apud tuos ciues: multum tibi ciues tui deferunt: patria tua tantum tibi tribuit, quantum fortasse nemini, atque adeó quantum prorsus nemini.

Clarus in Republica.

A noble gouernoure of the common, wealth, a worshipfull man, an honorable person, one of great authoritie.

Vir clarissimus, spectatissimus, & in reipub. maximis grauissimisque causis cognitus, atque in primis probatus: homo valde honoratus, multæ existimationis & auctoritatis: cui plurimum tribuitur, cuius est, grauissima auctoritas: cuius sentẽtia ac voluntas põdus habet: penitus administrandæ reipub. gnarus ac sciens tractandæ reipublicæ: non parum versatus in publica re: minime omnium peregrinus in republica: omnes reipublicæ partes optime tenens: minimè õnium rudis in republica: homo in rebus admodum versatus, magno rerum vsu, rebus agẽdis exercitatus,

Cogitate mutationes rerum humanarum.

To remember or to call to minde, the chaunces of this life: to think vpon the mutabilitie of this worlde.

Intendite animos vestros, ipsi vobiscum consulite, inite consilia cum animis vestris, & quæ sit fortunæ vicissitudo, quæ mutatio, qui fluctus rerum humanarum, quàm varia tempestate iactetur hominum vita, cogitate, animaduertite, attendite, examinate, perpendite, cum ratione tanquam æquissima lance, diligenter æstimate.

Colloqui cum ipso non possum.

I can not abide to speake, or to haue any conference and communication with him.

Vt illum adeam, ad illum accedam, ad illum me conferam, illum alloquar, sermonem cum illo hàbeã, illius vultum subeam, adduci nunquam potero, impetrare à me non potero, imperare mihi non potero, persuadere mihi ipse non potero, neque adduci mea sponte, neque vlla impelli ratione potero: nihil mihi difficilius, laboriosius, molestius, nihil maioris negotij, quàm vt cum illo sermonem iungam. Vide, Animum inducere.

Comes perpetuus.

An vnseparable companion, I will neuer forsake you.

Assiduum, perpetuum, vsque dum volueris, quoad volueris

volueris comitem, me habebis, me tibi comitem præbebo: hærebo tibi, vsque tibi affixus ero dum tua voluntas feret: nunquam à te, nunquam à tuo latere, nisi te volente, lubente, concedente, permittente discedam: nulla me res, nisi tua voluntas, auellet abs te, amouebit, seiunget, disiunget, abiunget. Vide, adiungam me tibi.

Commendatio diligentissima.

A most earnest commendation, and praise: a most frendly writing in ones behalfe.

Sic tibi eum cõmendo, vt maiore cura, studio, sollicitudine animi cõmendare nõ possim: velim tibi persuadeas, nihil me maiore studio à te petere, nihil te mihi gratius facere posse, quàm si omnibus tuis opibus, omni studio eum iuueris: peto à te maiorẽ in modũ vel humanitatis tuæ, vel mea causa, vt eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conseruatum velis, ita à te peto, vt maiore studio, magisue ex animo petere non possim: velim omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate & potestate tua proficisci poterit, non modò re, sed etiam verbis, vultu denique exprimas: vehementer te rogo, vt cures, vt ex hac commendatione mihi quàm maximas, quamprimum, quam sæpissimè gratias agat: velim, eum omnibus tuis officijs atq; omni liberalitate tueare, si me tanti facis, quanti & ipse existimat, & ego sentio, cures quamprimum, intelligam hanc meam commendationem tantum illi vtilitatis attulisse, quantum & ipse sperauit, nec ego dubitarim: velim eum quàm honorificentissimè pro tua natura, & quam liberalissimè tractes. velim eum quàm liberalissimè complectare. maximopere & vt meum amicum, & tua dignum amicitia tibi cõ-

mendo: vehementer tibi gratum erit, si eum humanitate tua, quæ est singularis comprehenderis: sic eum tibi commendo, vt neque maior e studio quenquam neque iustioribus de causis commendare possim: gratissimum mihi feceris: si huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimum id, est, si eum quàm maximè, quibuscunque rebus honestè ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris: peto à te maiorem in modum, vt ei omnibus in rebus quantum tua dignitas, fidesque patietur, commodes, cures: vt is intelligat hanc meam commendationem maximo sibi apud te & adiumento, & ornamento fuisse: si vlla me apud te commendatio valuit (multas autem valuisse plurimum scio) hæc vt valeat rogo: maiorem in modum à te peto, vt cùm omnes meos æquè ac tuos obseruare pro nostra necessitudine debeas, hunc imprimis ita in tuam fidem recipias, vt ipse intelligat nullã rem sibi maiori vsui, aut ornamento, quàm meam commendationem esse potuisse, eum si me diligis, eo numero cura vt habeas, quo meipsum: hanc commendationem, quam his literis consignare volui, scito esse omnium grauissimam: cum si tibi commendabo verbis ijs, quibus cum diligentissimè quid agimus, vti solemus, vix tamẽ studio meo satisfecisse mihi videar: genere commendationis mirifico, eoque plane, quod sit ex intima arte, intimoque ex animo depromptum, vsum me putato. Commendo tibi eum non vulgariter, sed ita prorsus, vt quos diligentissime, valdeque ex animo soleo: quanti apud te sum, tantum valere apud te commendationem meã, effice vt intelligam: eum tibi commendo ea commendatione, quæ potest esse diligentissima.

Commendo tibi hanc rem.

I pray

I pray you do all that ye can possible in this cause: I leaue this matter to your honestie and discretion.

Omnem tibi rem, atque causam commẽdo, atque trado: eius negotium sic velim suscipias, vt si esset res mea, tibi commendo ac trado, vt grauissimè diligentissimeque possum.

Commoda & honor tuus curæ mihi sunt.

I will haue a speciall care both for your profit and worship.

Toto animo de tuis commodis, ornamẽtisque cogito: valde laboro de tuis commodis & ornamentis: mihi tuus honor, & tuæ fortunæ etiam atq; etiam curæ sunt: de vtilitate, ac laude tua æquè ac de me ipso cogito: ita cogito, vt nemo magis: tam cogito quam qui maximè.

Commodis meis non consului.

I haue not respected my owne profit, I haue bin carelesse of mine owne commodity.

Nullam hactenus vtilitatis meæ rationem habui: nullam rationibus meis operam dedi: de vtilitate minimum laboraui: vtilitatem minimè spectaui, curaui, quæsiui, sequutus sum: nullum in vtilitate studiũ posui, nihil industriæ locaui, nihil operæ consumpsi: diligentiam commodorum meorum causa nullam adhibui, ad res meas nullam contuli: res meas indiligẽter administraui, tractaui, Vide Rem meam non curaui.

Communis mons.

We haue both interest in this hill: We are ioyned lordes of this hill.

Hic tibi mecum, hic inter nos cōmunis est mons, diuisus aquarum diuortijs: particeps vterque nostrum huiusce montis est, mons hic pertinet ad vtrunque nostrum, iuris vtriusque nostrum est, ius habemus vterque in hoc monte.

Conatus in magnis laudandus.

In great and waightie affaires, How so euer the matter fall out, the very attempt is praise worthie: or to shew a good will is commendable.

Qui facinus egregium aggrediuntur, ijs etiāsi non succedat, laus tamen aliqua debetur: qui ad res præclaras animum adijciunt, animum adiungunt, sese applicant, sua studia conferunt, præclaris in rebus suam industriam exercent, operam ponunt, ij, vel si spem fortuna frustretur, fallat, vel si spei exitus non respondeat, vt id quod velint, minus assequantur, vt quo spectant minimè perueniant: omni tamen excludendi laude non sunt, aliquā tamen eos ornari laude æquū est, magna suscipiētibus, ad res egregias, nobiles, præclaras, eximias aggredientibus, vel si frustra labor suscipiatur, inanis opera sit, non plane feliciter, non prosperè, non optimè, non omnino ex animi sententia res cadat, habendus tamē honor est: præclara conantes, in secundis tertiisque, si consequi prima non liceat, consistere laus est; qui ad summam gloriā suæ vitæ cursum dirigunt, qui summa petunt, ad summa con-

contendunt, etiam si spe frustrentur, etiam si, quo intenderint non perueniant, etiam si metam non attingant, est tamen cur laudentur, non sunt omni prorsus laude summouendi, decus aliquod, mercedem volũtatis egregiæ, magni, præstantis, excellentis, excelsi, erecti animi præmium ferre debent.

Concessio.

Good leaue: I am well content, so it may be for your profit.

Quod ad me attinet, facilè patior, modo sine tuo incommodo fiat: modo ita facias, ne tibi incommodes, ne incommodo tibi sis, incommodo tibi sit, contra tuum commodum sit, tuo commodo aduersetur: quod commodo tuo facere possis, commodè facere possis, sine molestia tua fiat.

Concisi equites.

The horsemen slaine and discomfited.

Omnes equitum turmæ occisione occisæ, cæsæ concisæ, trucidatæ, obtruncatæ, profligatæ sunt. Vide Milites egregij cæsi.

Conclusio epistolæ.

The conclusion or ende of the epistle.

Finem scribendi faciam, si te primum rogauero, vt me diligas: epistolæ clausula hæc erit, vt beneuolentiam in me tuam abs te petam, epistolam ita concludam: ita finem faciam, imponam: epistolæ clausula hæc erit, vt rogem, vt me diligas, téque hortor ad illud studium, vnde laus emanat maxima. Cum otij paulum nactus ero, vberiores á me literas exspectato.

Coniectura.

A coniecture, or gessing: as I thinke, as I recken

Vt ratione ineo, ratione colligo, ex ratione conijcio: vt mea ratio est: vt mihi ostendit ratio, mihi ea ratione liquet, liquido patet, facilè constat: quo die prælium commissum est, eodem naues profectæ sunt.

Consensus opinionum.

A consent in opinions. We are both of one minde or opinion.

Coniũctum est meum consilium cum tuo: consentiunt, cõcinnunt sententiæ nostræ: nihil à tua mea distat, dissentit, discrepat opinio: idem sentimus: à tuo iudicio mea sententia non abhorret: idem sequimur, idem est vtriusque sensus: congruit cum opinione tua sententia mea: dissensio inter nos nulla est, dissensionis aut controuersiæ nihil: conuenit inter nos. Vide, consilium probatum.

Consilium, consilij scopus.

The drift of my counsell: this was my purpose or intent.

Consilium meum hoc fuit: hoc spectaui: hoc volui: hoc sequutus sum: id egi: huc retuli mea cõsilia, meas cogitationes: huc animũ intendi, mentẽ direxi, cõsilia contuli: huc spectauit animus meus: hic animo meo, meisque consilijs scopus fuit. Vide, Finis cogitationis

Consilium dare.

To geue counsell: This is my aduise if you will be ruled by me.

Hoc

Hoc tibi consilij do, tua de laude si laboras, tua si tibi laus curæ est, cordi est: te hortor, adhortor, cohortor, suadeo, autor tibi sum: hoc est meum consilium: mei consilij hoc est: mea hæc est sententia, opinio, meus sensus, meum iudicium: ita censeo: ita mihi videtur, placet, probatur: si me audies, hoc facies: si meum consilium sequeris, mea tibi sententia si probabitur, me approbante facies: de mea sententia, meo cõsilio, meo suasu, me autore: si me putas quidquam sapere, non esse prorsus insipientem, aliquid videre: si meum consilium habet aliquid apud te ponderis, hoc facies, ages, aggredieris, suscipies, faciundum tibi iudicabis.

Consilium in dubijs petendum.

Counsell is to be asked in doubtfull matters, or it is to consult with his friendes in matters of doubt.

Sapientis est, incertis in rebus, dubijs, ambiguis, obscuris, in controuersia positis, in aliqua difficultate constitutis, in ancipiti rerum statu, amicos consulere, in consilium adhibere, ad amicos referre, ad consiliũ, amicorum confugere, amicorum consilio vti, sententiam exquirere, adire ad amicos consilij causa, petere cõsilium ab amicis, velle cognoscere quid amicis videatur, quid amici sentiant, qui sit amicorum sensus, quæ sententia, quid habeant opinionis, probent, censeant, iudicent, faciundum existiment.

Consilium probatum.

Counsell liked, or allowed of.

Consilium mihi tuum probatur : idem sentio quod tu, meus cum tuo sensus congruit: assentior tibi: tuam sequor sententiam: rectè sentire mihi videris : accedo ad tuam sententiam. Vide: Consensus opinionum.

Consilium arduum.

It is a hard case, I wot not what to do.
It is hard to say what is best.
I am at my wittes end.

Difficilis deliberatio est : lubricus ad deliberandũ locus: consilium capere nescio: valdé hæreo : impedita deliberandi ratio: consilium abest : explicare nihil queo: expedire me nequeo: inops consilij, inops à cõsilio sum, consilium diu frustra quæro.

Constans.

Constant, stayed, sure.

Hominem grauem, certum, minimè mendacem, minime falsum, studiosum veritatis cognoui, expertus sum, nihil in eo leuitatis, aut incõstantiæ, nihil inane, varium, mutabile, inconstans: nullam animi infirmitatem, nullam sententiæ varietatem, nullam consilij mutationem deprehendi : magna præditum grauitate semper cognoui: is mihi semper visus est, qui sibi optimè constet, nihil leue committat, nihil inane cogitet, non facile discedat à seipso, ægrè discedat à sententia, mutet consilium, susceptam opinionem abijciat, sensum deponat, de suo statu demigret, quẽ nulla res facilè abducat, auellat a sententia : cuius mentem huc & illuc, in hanc aut in illam partem, in quã velis partem, vtram in partem velis, nõ facilé flectas, ægrè traducas, cum labore torqueas, alieno tempore nihil

nihil loquitur, nihil agit ineptè, nihil nõ loco, idem ei vultus in omni re, eadem in omni fortuna mens est.

Constantia laudanda.

Constancie is praise worthy, or a commendable vertue, especially in matters of the common wealth.

Si qui in recta sententia sibi constat, ei magna laus debetur: tueri constantiam in recta sententia laudabile est, laus est, laudis est, laudi est, laudem habet, affert, parit, cũm laude coniunctum est, egregium est, præclarum est, gloriosum est: perseuerantem, pergẽtem, permanentem in recta sententia, laus & gloria cõsequitur, laus excipit immortalitatis: in recta sententia laudabilis admodum est, laudibus efferẽda, ornanda, honestanda, decorãda, stabilis & firma, & perpetua permansio, tuenti acriter, & firmo in primis animo rectum consilium, sententiam cum ratione cõgruentem, cum salute reipublicæ coniunctam, quæ fit in repub. in rempublicam, è re cõmuni, in rem cõmunem, ẽ commodo publico, quæ valeat ad rempub. ad rem cõmunem, ad commodã publica, decus eximium debetur. Vide tenax sententiæ.

Consuetudine introductum.

Brought in by custome, or mens vse.

Tralaticium hoc est, vsitatum, in more positum, more cõfirmatum, more comparatum, mos obtinuit: mos inualuit: moris est: consuetudo ita fert: more fit.

Contemni ab omnibus.

Despised of all men, or naught set by.

Planè desertum esse me, atque abiectum intelligo, nullo iam loco sum, reijcior & contemnor ab omnibus: nullius iam pretij sum: ordinem nullum obtineo: fabula sum: nullus sum: habeor in postremis, despicior, despectus sum: nullius loci sum, nullius ordinis, postremæ conditionis,.

Contemptus alterius iudicij.

It is neither here nor there, or I passe not what you thinke of me.

Facile patior te ita de me sentire, existimare, opinari: tuum hunc esse de me sensum: contemno tuam de me opinionem, sententiam, iudicium: tuam de me sententiam inanem prorsus leuemque duco: parui est apud me tua de me sententia.

Contentio.

A controuersie.

Hæc vsque ad noctem ducta controuersia est, lis, contentio, pugna, altercatio. Iudicibus turpibus fratres conflictantur: Si paulo in eum liberius inuectus sum, vindicabit me personæ turpitudo. Pater tuus ita contendit, vt nihil vnquam magis. Locus videtur esse tecum expostulandi, querendi de te, tui accusandi. Singulari studio contendisti in me, Cæsaris posteà mira contentio est consequuta: quo maximè potuit studio Cæsar incubuit, enixus est, laborauit.

Contentus patrimonio.

Content with his patrimony, or well pleased and satisfied with that his father left him by inheritaunce.

Rem

Rem mihi à patre traditam seruare, conseruare custodire, tueri, incolumem tueri, non imminuere, satis est: nullam patrimonij partem imminuere, nullã adimere, nihil de patrimonio detrahere, patrimonium in eodem statu retinere, satis habeo: contentus patrimonio sum: de augendo patrimonio nihil laboro, cogito, curo, sollicitus sum, anxius sum, curam nullam suscipio, nulla me tenet, nulla solicitat, nulla exercet cura.

Continens sis.

Be content, take good heede you keepe within the bondes of temperance and modestie.

Caue, vide, studium adhibe, consilio vtere, diligenter animaduerte, aduerte, attende, quàm diligenter potes, ne continentiæ terminos transgrediare, ne longius progrediare, quàm continentiæ ratio præscribit, ne quos tibi continẽtia terminos præscribit, eos transeas, transilias: traijcias, transgrediare, prætergrediare ijs excedas, ab ijs excedas.

Continere se.

To stay, to demaine, to rule him selfe: to keepe within his compasse.

Velim te cohibeas: velim te colligas: velim te ad modum reuoces, ad rectam rationem reducas, intra rationis girum reuoces: traducas.

Homo est à cupiditate omni longè remotus.

Contra votum rei exitus.

An ende vnlooked for, and contrary to that we wished or desired.

Non cecidit vt optabam, præter meam voluntaté, contra voluntatem, contra quàm volebam, secùs ac volebam euenit: exitum res habuit alienum à voluntate, minimè cum voluntate congruentem, aduersum voluntati: exitus rei, euentus rei voluntate non respondit: optatum exitum consequuta res non est, ad exitum non peruenit, res pro voluntate non successit cupiditatem fortuna frustrata est, fefellit, delusit, irritam fecit summa cupiditas, res planè nulla fuit: speratum euentum sortita res non est, nacta non est, adepta non est. Vide, ad finem optatum.

Copiæ in discrimine.

The armie in great perill, or daunger and distresse.

Cæsar Hispaniensi bello Pompeij copias in summas angustias compulit, in maximas omnium rerum difficultates coniecit, eo redegit vt omnium rerum penuria laborarent, inopia premerentur, conficerentur, pessimè acciperentur, in maximis angustijs, difficultatibus versarentur, plurimis incommodis afficerentur, plurima sustinerent incommoda.

Copiæ genere: non numero firmæ.

A strong armie in prowesse and valiaunt, couragious souldiours, but not in number of men.

Genere potius, quàm numero, firmum exercitum habebat Cæsar: frequentes admodum Cæsaris copiæ non erant, sed fortitudine præstabant: erat in castris Cæsaris virtus, multitudo non erat: non militum copia, frequentia, numero, sed eorum virtute, robore, fortitu-

fortitudine, animi præstantia, corporis viribus valebat Cæsar, numero exiguus erat Cæsaris exercitus, firmitate amplissimus.

Crassus Romæ ob auaritiam malè audiebat

Crassus was euil spoken of, or had an ill name at Rome, because of his couetousnes.

Pessimè omnium Romanorum audiebat Crassus uaritiæ nomine: maximè omnium Romanorũ Crassuas auaritiæ flagrabat infamia: aurum sitire: opes appetere maximè vnus omnium magis, quàm cæteri, præter cæteros Crassus putabatur: nemini grauior, ac turpior in vrbe Roma, quàm Crasso, inurebatur auaritiæ nota, auaritiæ vitio Crassum magis, quàm quenquam alium, hominum notabat opinio: incumbere ad opes, inhiare diuitijs tanto studio, quanto in vrbe Roma nemo præterea, Crassus existimabatur.

Culpa vacuus.

Without fault: fautles blameles.

In me conferenda causa non est: culpa vaco: culpam ego non sustineo: expers culpæ sum: affinis culpæ non sum: purus à culpa sum, culpam ignoro: longissimè absum à culpa: longè quàm remotus à culpa sum, tam absum à culpa, qui maximè, culpæ mihi non sum conscius: extra culpam sum: in culpa non sum. Vide, ab hac culpa vacuus.

Cum fratre locutus.

I haue spoken, or talked with your brother.

Hac de re cum tuo fratre multa verba feci, satis

prolixè ſum loquutus, longum habui ſermonem, multis verbis egi, longam habui orationem; oratio mihi cum tuo fratre fuit vberrima.

Cum imperio eſſe.

To beare rule, or to be in office and authoritie.

Geſſi maxima imperia, ſuſtinui, adminiſtraui maximas res: ſummis rebus præfui, ſumma mihi commiſſa ſunt imperia, credita, mandata, tradita: curam geſſi rerum maximarum: ampliſſimo imperio non ſemel vſus ſum: magno ſæpè cum imperio fui.

Cupiditas repreſſa.

He is ſtaied from hauing his will or following his luſt.

Improbam illius cupiditatem, refutaui, repreſſi, retudi, fregi, obieci, me oppoſui illius cupiditati, libidini intemperantiæ: feci atque effeci, ne poſſet cupiditati ſuæ ſatiſfacere, libidini obtemperare, iniquè cogitata perficere, improba conſilia ad exitum perducere: longius cupiditate proceſſiſſet, niſi incurriſſem, occurriſſem, obuiam iuiſſem, impediſſem, impedimento fuiſſem, impedimenta obieciſſem: rapiebat eum cupiditas, ego repreſſi: efferebat eum libidinis impetus, ego modum ſtatui.

Cura dubius.

I am in great doubt, or I wot not what to do.

Anceps valdè ſum, in ancipiti cura verſor: non diſpicio, non diiudico, vtram in partem me dem, vtrum ſit rectius, conducibilius eligendum: conſilium, non explico, exitum non reperio: animi pendeo: dubius

ſum

ſum, incertus ſum: exploratum, apertum, certum non habeo: dubitatio me tenet: difficilis mihi dubitatio eſt: verſor in dubitatione: teneor implicitus: variè diſtrahor: in vtramque partem animus inclinat: dubia cogitatione, ancipiti cura diſtrahor, iactor, verſor: pendet animus meus, fluctuat, labat in conſilio, nutat, nō conſiſtit, nihil habet explorati: hæreo: nihil explico: nihil expedio: quid conſilij capiam, ignoro: explicata capiendi conſilij ratio mihi non eſt.

Cura ex amici morbo.

I am sorie for your sicknes.

Tuus me morbus valdè ſolicitat, ſolicitum habet, graui afficit ſollicitudine, grauiter angit, afficit, affligit, acerbè vexat: moleſtiſſimus mihi tuus morbus eſt, valdè grauis, vehementer acerbus, amarus in primis, ſummę moleſtię, ſolicitudinis, acerbitatis, curę, doloris angoris: ſummam ex tuo morbo moleſtiam capio, ſuſcipio, traho, haurio, ſumme tuus me morbus in magnā ſolicitudinem adducit, grauiter commouet, maxime perturbat.

Cura meas res.

Looke to my things, take charge of my busines.

Proſpice, conſule, prouide rationibus meis, ſuſcipe me, reſpice fortunas meas, tuere me, complectere, foue: meæ tibi rationes curæ ſint; curam ſuſcipe rerum mearum.

Cura tuam dignitatem.

Looke, haue regarde to your owne worship or credite.

Omni industria contẽde, omni studio labora, incũbe toto pectore, confer huc tuas omnes vires, tua studia, curam, industriã: enitere quantum in te est, quantum in te situm est, quantũ potes, quã potes maximè, cunctis viribus ac neruis: hoc age diligenter, da operã quàm potes diligẽter, summam adhibe diligentiã, studio contende quàm licet maximo, quantum potes maximo, summo prorsus: hoc vnum cures, labores studeas inprimis, præter cæteras res præcipuè, potissimum, ante omnia; ne tuæ dignitatis iacturã facias, ne de tua dignitate detrahatur, ne quid aduersi dignitas tua patiatur, ne tua dignitas violetur: ne quod in tua dignitate damnum facias, ne quid feras detrimẽti, ne qua labes aspergatur, offundatur honori tuo, ne quam existimatio tua iacturam patiatur, ne splendor dignitatis tuæ obscuretur.

Curæ mihi es,

I am carefull ouer you, or my minde alwayes runneth vpon you.

Nunquam de te non cogito: nullum à me tempus prætermittitur de te tuisque rebus cogitandi, nunquam mihi ex animo effluis, excidis, discedis: excubo animo tua tuorumque rerum causa: in te, tuisque rebus animus meus perpetuò est: meę curę omnes in te sunt: te semper spectat animus meus: meæ cogitationes in te tuisque rebus consumuntur omnes.

Curæ mihi tuæ res sunt.

I am carefull of your vvelfare, or I am euer thinking on your profit, and deuising how to doe you good.

Toto

Toto animo de tuis commodis, ornamentisq; cogito: tuam vtilitatem assiduè specto: hæret in animo meo de tuis commodis assidua cogitatio: si quid è re tua est, id maximè laboro: tuæ mihi res, tuæ fortunæ curæ vehementer sunt: tuæ rationes quid postulent, nunquam non attendo: omnis mihi de re, tuisque commodis cogitatio est: tuam vtilitatem meę spectāt cogitationes omnes: meas curas ad tuum commodū omnes contuli: animus meus in tua vtilitate fixus & locatus est,

Damni compensatio

A recompence of losse, or amends of hurte.

Ingenium intende, adhibe, confer huc, in hanc vnam curam intende, aciem ingenij tui acue, tuum ingenium, vt aliquam tam grauis damni sarciendi rationem ineas, vt quod accepisti damnum aliqua re compēsetur.

Damnum in re familiari.

I haue lost all my goods, or all that I haue I am vtterly vndone.

Naufragium feci rei familiaris, perijt mea res domestica, actum est de fortunis meis: prorsus euersæ sunt opes meæ: perdidi omnia bona: euertit me bonis omnibus fortuna: mearum opum nihil mihi reliquum fortuna fecit: afflictæ sunt, profligatæ, ac perditæ, extinctæ, euersæ meæ res ac fortunæ omnes.

Damnum a fortuna compensat virtus.

All your ill fortune, vvisedome, and valiaunt courage vvill remedie or amende.

Quod à fortuna damnum accepisti, tulisti resarciet, compensabit virtus; medebitur ijs malis virtus: quò te fortuna coniecit, quibus te afflixit fortuna, quibus te calamitatibus implicauit fortuna, ijs te virtus expediet: vt acerbam fortunam sensisti, ita dulcem, ac suauem virtutem experieris: quantum detrimenti, incommodi, calamitatis, malorum à fortuna tulisti, tantos à virtute, atque adeo maiores fructus capies, percipies feres, colliges.

Debilitata vi nocere.

He vvas litle able to doe me any harme, but yet the wretch did me all the spite or mischiefe he could.

Fractam illam, & debilitatem vim suam in me cotulit: pro suarum virium infirmitate, imbecillitate, tenuitate, nihil non egit, mihi vt incommodaret, obesset, damnum inferret, afferret, crearet, cũctis viribus, quæ illi supererant exiguæ, infirmæ, imbecillæ, ad meam perniciem incubuit, vsus est: vires illas, quæ illi reliquę erant imbecillæ, infirmæ, parum firmæ, haud satis firmæ, collegit & contulit omnes ad me opprimendum, euertẽdum, affligendum, perdẽdum, ad exitium, ad perniciem ad meam summam calamitatem.

Debitor meus.

He is in my debt, or oweth me much money.

Magnam mihi pecuniæ vim debet: magno mihi ære obstrictus est: est in meis nominibus ex pecunia satis multa.

Decet amicis subuenire.

It is

It is meete, or we ought to help our friendes.

Laborantibus amicis opem ferre, opitulari, auxilium ferre, auxilio esse, præsto esse, subuenire, subsidio esse, adesse, minimè deesse debemus: amicos miserijs oppressos leuare æquum est, ius est, decet, conuenit. Si quid in malum ceciderit amico, accurrere, & erigere iacentem debemus.

De exitu consilij metus.

The issue and ende of this counsell to be feared: I feare to what ende this counsell will come.

Metuo ne id consilij ceperim, quod explicare non facilè possim: exitum consilij mei extimesco: consilium à me captum, vt eum quem volo, exitum habeat opto magis quam spero: vtinam consilio meo respondeat exitus: timeo tamen ne non ita sit: vereor ne non optime, quod deliberaui succedat, procedat: meum consilium quò sit euasurum, timeo: quàm fœliciter mihi euenturum sit ex consilio meo planè non video, equidem aduersa metuo: timeo, mei consilij qui sit exitus futurus.

De fide dubium.

Doubt of credit or honestie.

Si mihi fidem non habes, fidem apud te non habet oratio mea, roga parentem tuum: interroga patrem, quære de patre tuo, sciscitare, cognosce patris tui sententiam, voluntatem, iudicium exquire.

Deliquium animi.

The fainting of the heart, or he vvas in a sound.

Animus eum reliquit, deſtituit, defecit, deliquium animi paſſus eſt, intermortuus eſt, defecit, animo cõcidit: ita captus omni ſenſu eſt, vt è vita diſceſſiſſe videretur. Magnus animi tui motus eſt factus.

De malè merito benè loqui.

To praiſe one, or to ſpeake vvell of him that hath deſerued ill.

Licet non optimè de me ſis meritus, bene tamen tibi dixi, honorificè de te ſum loquutus, mea fuit in te honorifica oratio: verbum ex ore meo nullum exijt, niſi tua cum laude coniunctum: laudes in te contuli, licet immerentem: licet immerito tuo, laudaui te, extuli, ornaui, affeci laudibus, præclara quædam in te contuli, dixi de te, quæ tibi laudem parerent. Ijs de te verbis vſus ſum, quæ ad te honeſtãdum valerent, vim haberent.

De rebus tuis me certiorem redde.

Certifie me, or let me heare of all your buſineſſe and affaires.

Fac me certiorem, redde certiorem de toto ſtatu tuo, & de omnibus conſilijs: ſignifica mihi, expone: aperi, explica, perſpicuè demonſtra, qui ſit rerum tuarum omnium ſtatus, qui tuus animus, qui ſenſus, quæ conſilia ſint: fac vt de tuis rebus, tuiſque conſilijs cognoſcam, intelligam. Certior fiam, ex tuis litteris erudiar, inſtruar: imaginem rerum omnium, cogitationumque tuarum literis oſtende

Deſiderium

Desiderium vrbis.

A desire of the city: or I long to be in the city.

Sum in vrbis desiderio, desiderio me vrbs afficit: desiderium me tenet vrbis: vrbis cupiditate flagro: animus meus in vrbe est: vrbem, spectat, æstuat vrbis desiderio, est in vrbis desiderio.

De tuo consilio decretum.

I haue determined to vse your counsell.

Decreui, constitui, statui, certum consilium cæpi, planè animum induxi, nihil vt facerem sine consilio tuo: nisi te approbante, nisi de consilio tuo, nisi tuo consilio vterer, niterer: deliberatum est, constitutum, iudicatum, captum consilium.

Deus optimus.

A most iust, and mighty God.

Bonitas in Deo, iustitia, clementia, potestas tanta est, quanta potest esse maxima: singulari Deus bonitate est, incredibili iustitia, immensa clementia, infinita potestate: is, qui cuncta creauit, condidit, architectatus est: ex nihilo excitauit, formauit, finxit: is, qui omnia regit, gubernat, moderatur, temperat: is, qui rebus omnibus præest, dominatur, imperat, à quo vno cuius vnius a voluntate, nutu imperio pēdent omnia cuius potestas omnia complectitur: cuius in potestate omnia sunt: quem verentur omnia: cui parent omnia: omnium rerum autor, creator, conditor, opifex, artifex, effector.

Deus acta fortunet!

God speede you well, or prosper your doings, works, and enterprises.

Quod actum est, dij approbent, fortunent, secundent; benè velint succedere, fœlicem ad exitum perducant: dij faxint, vt id quod actum est, fœlix, faustúmque sit, optime succedat, prosperum euentum sortiatur? dij faueant, probent, ratum esse velint, actum fœliciter, quod actum est: vtinam ex hac re contingant, ea quæ cupis, optata omnia secunda fluant, summa fœlicitas emanet.

Deus adest laborantibus.

God is present with the afflicted or readie to helpe all such as be in aduersitie and neede.

Afflictos facilè diuina pietas excitat, egentibus opem fert, miseros subleuat, desperatione debilitatos confirmat, fulcit, sustinet, laborantibus subsidio est.

Deus præsto in aduersis.

God is at hand in aduersity.

Perfugium habemus ad deum in nostris calamitatibus, tranquillitas est in nostris tempestatibus, naufragium timentibus portus est: afflictos diuina pietas excitat: amplissima est diuina liberalitas: patet omnibus, latissimè patet, amplissimè patet, vbique locorum est, nusquam non est diuina benignitas: cui non benigne facit Deus? ecquis est, in quem Dei benignitas nō extet, qui diuinam benignitatem non senserit; expertus

pertus sit, re ipsa cognouerit, perspicuè viderit, clarissime perspexerit? nemo diuinam opem frustra implorauit, præsto est, adest, opem fert, opitulatur, subuenit Deus inuocantibus eum, implorantibus eum, confugientibus ad eum.

Diescit.

The day beginneth to appeare, or it is breake of day.

Lucessit, albescit dies: dies, appetit, aduentat, adest crepusculum matutinum adest: sol exoritur: tenebras fugat lux: nocti succedit dies: nocté subsequitur dies; abeunte nocte dies aduenit, lux apparet:

Dies constituta.

A certaine day appointed, or a set day.

Ad diem constitutam, præstitutam, præfixam, præscriptam, pactam de prouincia decedemus: ea, qua constitutum est, qua conuenit inter nos, die proficiscemur, in viam nos dabimus.

Difficilia imperas.

You commaunde, or bidde me doe such thinges which no man is able to bring to passe.

Soles ea mihi imponere, quæ sustinere vix possum, ea imperas, præcipis, iubes, mandas committis, quæ vires meas exuperāt, quæ præstare, perficere, exequi vix possum: magni negotij est, summæ difficultatis, operæ non exiguæ, ad exitum ea perducere, quæ in mandatis à te habeo: dura nimis, grauia, difficilia mihi imperas.

Difficilis in conſuetudine.

Your company is no thing pleaſant, or you are ſo froward and churliſh that no man careth for your companie, or deſireth to be acquainted vvith you,

Nimiùm acerbus es, nimium in conſuetudine difficilis, durus, aſper: tua conſuetudo difficilior eſt: abeſt conſuetudo tua ab omni ſuauitate: non ea eſt conſuetudo tua, quæ propter ſuauitatem expetatur: minimè iucunda eſt, amara potius atque odioſa tua conſuetudo: quis naturæ tuæ peruerſitatem in conſuetudine ferat? quis te poſſit vti homine omnium difficillimo, ſeueriſſimo, aſperrimo,? quis tuam conſuetudinem expetat, carentem omni ſuauitate, nulla re iucunda? aſperitatis ac peruerſitatis tantùm habet natura tua, quantum in conſuetudine ferri vix poſſit, vel potiùs plane non poſſit: vſus tibi nullo cum homine diuturnus intercedit, ita difficilis, ac durus es, ijs moribus, eo præditus ingenio. Neque benignitas, neque copię apud te ſunt, Vide moroſus.

Dignitas imminuta.

A diſhonoring or honor impaired,

Violari tuam dignitatem, imminui, offendi, lædi, oppugnari, damno affici, iniurias pati, detrahi de tua dignitate, minui, adimi, auferri, iacturam fieri tuæ dignitatis iniquè patior. Nihil vnquam feci, quod contra tuam exiſtimationem eſſe vellē. Si res exiget, pro tua dignitate vitam libentiſſimè profundam.

Dignitas ſpectanda.

An

An especiall regard of your honor and honest estimation.

Hoc primùm te moneo, vt referas omnia ad dignitatem: propositum decus tibi sit ante omnia, dignitati seruias, dignitatem spectes, sequaris, dignitatis rationem habeas, nihil cogites à dignitate disiunctũ. nihil alienum à dignitate, nihil non cum dignitate, non cum dignitate coniunctum: tuorum consiliorum tuarum actionũ finis, terminus, scopus honor sit: prima tibi sit, præcipua, antiquissima dignitatis cura.

Dignitas inuisa.

Honor enuied at.

Sunt quos meus in hac republica splendor offendat: quos mea dignitas angat, vrat, torqueat, excruciet, pungat, grauius afficiat: quibus dolori sit honor meus, quos amplitudo mea lædat, malè habeat, dolore molestiaque afficiat,

Dignitate integra, fortunæ damna contemno.

To keepe my honor I care not vvhat losse I suffer.

Si modò dignitas incolumis, adimi de fortuna, detrahi de fortuna, fortunam comminui, fortunarum iacturam fieri, fortunæ detrimenta non recuso, contemno, nihili duco, in minimis pono.

Dignitatis meæ auctores.

You vvere my first founder, or all my prefermẽt and authority first began by you.

Dignitati meæ præfuisti, à te primùm fluxit, manauit, profectus est, ortus est, natus est, extitit honor meus, tu meæ laudis origo, fons principium fuisti,

Dignitati tuæ seruiet.

I will so order the matter, that he shall set all his minde to the furtherance of your honor.

Dabo operam, vt Francisci animum ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducam, conuertam: vt Franciscus omnia sua studia tuam ad dignitatem conferat, tua in dignitate figat, locet, statuat, ponat, tuæ dignitati dicet, dicata velit, assignet, dedat,

Dignus qui ametur.

Worthy to be beloued.

Est qui ametur, dignus est qui diligatur: amore hominum dignus est: sunt in illo, quæ amorem concilient: possidet quæ ad colligendam beneuolentiam valent. Ad alliciendas voluntates, animos adiungedos, comparanda hominum studia, nihil desiderat, nihil in eo requiras, nihil ei deesse dicas: causas amoris in eo plurimas, odij nullam inuenias: ferreus sit, auersus ab humanitate, expers humanitatis, prorsus homo non sit, qui non illum amet, amore complectatur,

Diligentia desiderata.

I require greater diligence,

Velim te plus diligentiæ, curæ, operæ, industriæ, studij in scribendo ponere, locare, collocare, consumere: plus diligentiæ ad scribendum conferri à te velim

lim: operam nauare studio maiore in scribendo cuperem: tuis in scriptis diligentiam desidero, requiro, maiorem postulo non scribit accuratè, non diligenter, non studiosè, non ea, qua opus esset, quam res postulat diligentia: minus quàm oporteat diligenter: impiger in scribendo non admodum es. Scias suspectum te mihi esse nomine negligentiæ.

Discedere.

To depart.

Mihi est in animo discedere, digredi, abire proficisci, locum mutare: de discessu cogito: discessum specto, in animo habeo, meditor: animus est in discessu.

Disiunctio.

A seuering or parting.

Dirimere comunctionem, discindere, dissuere, disiungere, ius omne coniunctionis tollere, delere, extinguere. Magno locorum interuallo disiuncti sumus. In ijs locis sum, quo propter longinquitatem tardissime omnia perferuntur.

Diuersa œconomia

A diuerse way, or an other manner and fashion in gouernance and ordering of my house.

Genus rationum mearum dissimilitudinem habet cum illius administratione domestica: non eadem in re domestica tuenda, in administrāda re familiari, in curanda domo, in gubernatione domestica vtriusque ratio est.

Diuersa ratio.

An other way of gouernaunce.

Diſſentimus in regenda prouincia, in adminiſtratione prouinciæ diuerſa eſt vtriuſque ratio: non eadē ſunt vtriuſque inſtituta: longè diſtat ab illius inſtitutis mea conſuetudo: aliud ipſe ſpectat, aliud ego ſequor inſtitutorum noſtrorum diſſimilis, diuerſa ratio eſt.

Diuerſæ ſententiæ in concordibus animis.

Our hartes are one, but our opinions are diuers: we two are of contrarie opinions, yet otherwiſe we loue one an other well inough and agree together like friends.

Diſcrepant ſententiæ noſtræ, cùm tamen ęque nos inter nos amemus, mutuus inter nos amor ſit: opinione diſſentimus, nō volūtate: noſtræ ſentētiæ non cōgruunt, cùm animi tamen noſtri in amore conſentiant: non idem ſenſus eſt, non idem iudicium, eadem tamen voluntas, eadem beneuolentia: opinionum eſt inter nos diſſimilitudo, non animorum, diuerſa, ſentimus, eadem tamen volumus: animorum conſenſus inter nos eſt, opinionum diſſenſio,

Diuerſæ opiniones.

Diuers opinions.

Opinionum diſſentione diſcrepamus: non idem, aliter, diuerſè variè ſentimus: non quod tibi, mihi idē videtur, placet, probatur.

Diuites gratioſiores.

Rich men are more in fauour, or more preferred and regarded,

Ea tem-

Ea temporum ratio eſt,vt qui plus opibus valent, magis excellant gratia, gratioſiores ſint: conferunt libēter homines ea ſtudia in locupletiores,ditioribus fauent,ſtudent,ſuffragantur,præſto ſunt.

Diuitiarum hoc non virtutis eſt.

It is riches and not vertue that vvrought ill.

Copiarum hoc potius eſt, quam virtutis:non hoc in virtute,ſed in opibus ſitum eſt:facit hoc non virtus verùm copia diuitiarum:diuitiarum,non virtutis hoc eſt: pertinet hoc ad copias, non ad virtutes: non hoc virtus, verum diuitiæ præſtant: pendet hoc a diuitijs non à virtute.

Diuitijs plurimum tribuendum.

Riches muſt be much made of.

His temporibus magni faciendæ, pendendæ,æſtimandę diuitiæ ſunt. commendat nobis rem familiarēm temporum ratio:ea ratio temporum eſt,vt plurimum diuitijs tribuendum videatur, vt diuitias non in poſtremis habere debeamus,non vltimo loco ponere non in minimis ducere,conſtituere locare.

Diuturnam vitam omnes expetunt.

All men deſire a long life.

Ecquis eſt, qui diuturnam vtiam non amet,nō cupiat,exoptet, expetat? cui diuturna vita non placet? quis diu viuere non cupit? diu vitam agere, diuturnam ducere, traducere ,vitam agere,trāſigere,viuere diuturna lucis vſura frui, diu inter homines agere, cum hominibus verſari, in terris morari.

Doleo propter te.

I am ſorie for thy ſake.

Tua cauſa doleo,dolor meus à te eſt,prouenit,proficiſcitur,manat,fluit,tu paris dolorē meum: tua cauſa fit,vt doleam.

Doleo exitio patriæ.

I am ſorie for the ruine of my countrey.

Nemini concedo quî maiorem ex pernicie & peſte patriæ moleſtiam traxerit:exitio patriæ ita doleo, vt nemo magis,vt nemini concedam : tam doleo patriæ interitu,quàm qui maximè:angor,torqueor,crucior,ſollicitor,afficior pernitie patriæ,ſic vt nemo vnquam ex vllo caſu , aut vllo omnino calamitate plus hauſerit acerbitatis,grauius doluerit,maiorem dolorem ceperit,maiorem in ſollicitudinem inciderit,deuenerit , adductus ſit.

Dolor ex alterius dolore.

Your ſorrowing maketh me heauie, or your ſorrow and paine greeueth me as much as it doth you.

Doleo dolorem tuum: dolore tuo mœreo : ſocius ægritudinis tuæ ſum, particeps ſum mœroris tui , de tuo dolore communico: communis, par , ſimillimus, idem vtriuſque dolor eſt : pariter ac tu:æque ac tu,ſimiliter ac tu,non aliter ac tu,non ſecùs ac tu,idem vt tu,nihilo leuius quàm tu,doleo,dolorem ſuſcipio,capio,traho,haurio.

Dolore extingui.

To be conſumed with ſorrow and paine,

Dolore

Dolore contabesco, consumor, conficior, perimor exanimor: me dolor interimit, perdit: mihi dolor vitæ finem facit.

Dolores nimios sustineo.

I am ouercharged, or ouerwhelmed with sorow.

Tantum doloris, sollicitudinis, acerbitatis sustineo, quantum ferri vix possit: ferendo dolori non sum, impar dolori sum: impares dolori vires meæ sunt, ad dolorem infirmę: dolore franguntur, vim doloris minimè sustinent: roboris in me tantum non est, vt acerbitatem tam grauem queam perpeti. Vide, Extremè angor.

Dolor immodicus.

An immoderate or vnmeasurable sorrow and paine.

Dolorem sustineo, patior, fero grauem, acerbum, eiusmodi, qui ferri vix possit: dolorem incredibilem capio, suscipio, haurio, traho: dolore angor, conficior excrucior, torqueor, affligor, vexor, perturbor, frāgor omnes mentis meæ partes dolor exagitat, diuexat, perturbat, afficit: vexor in acerbissima sollicitudine dolore discrutior, diuellor, dirumpor, perimor, interimor, exanimor, contabesco, opprimor, perdor: concidit animus meus ictu doloris, vi curarum, ac sollicitudinis, concursu molestiarum labefactatus, atque conuulsus: ita cecidit animus meus dolore perculsus, vt nulla res eum ad æquitatem possit extollere: iaceo in mærore, ac sordibus: curis maceror: ægritudine cōtabesco: ęgritudine animi ita laboro, vt sanari vix possim, vel potius planè non possim, vt spem salutis ami-

ſerim, ſalutem deſperem, de ſalute deſperem, ſpes ſalutis nulla omnino ſuperſit: verſor in ſummo dolore, acerba ſollicitudine, graui cura, moleſtia, ægritudine, angore, mærore.

Dolores tui mihi ſunt acerbi.

I am ſorrie for your heauines, ſorow, and griefe.

Tuę me calamitates grauiter afficiunt: tua mihi nimis aduerſa fortuna grauiſſima eſt: tua me torquent infortunia: tuis angor, excrucior, affligor, ſollicitor, vexor malis: miſerrimum tuæ vitæ ſtatum iniquiſſime fero: ex tuis miſerijs dolorem haurio acerbiſſimum: tuæ me miſeriæ miſerrimum faciunt: miſer ſum tua miſeria: dolor meus ex tuo dolore pendet, tuis doloribus doleo, angoribus angor.

Dolor renouatus.

Sorovv renued.

Dolorem meum refricaſti: ſopitum excitaſti dolorem meum, quem dies iam penè ſanauerat.

Domi lates.

Thou lurkeſt at home.

Nunquam exis, nunquam egrederis cubiculo: pedem è limine cubiculi nunquam effers: extra cubiculum nemo te vnquam videt, perpetua tibi ſedes cubiculum eſt, nunquam euolas è tuo illo nido.

Dubia in aliud tempus vita.

It is vncertaine vvhether I ſhall liue vnto that day, or I am not ſure to liue ſo long.

Optandum

Optandum eſt,ut ad id tempus ducere ſpiritū poſſim:incerta ad aliud tempus vita eſt: vereor, ne non tam diu viuam,ne non vſque eo vitam producam: vitam quis mihi præſtat ad illud tempus?explorata mihi ad eam diem vita non eſt.

Dubito de capeſſenda republica.

I am in doubt vvhether it be beſt to take the charge of the common vvealth vpon me or not.

Integra mihi res non eſt ad conſulendum, capeſſam necne rempublicam:non eſt mihi libera,non expedita,non ſoluta de capeſſenda rep.deliberatio:liberam non habeo capiendi conſilij facultatem,de ſuſcipienda,gerenda,adminiſtranda republica:teneor implicatus, nec mea expedire conſilia poſſum de ſuſcipienda republica.

Dubium de ſtudijs alicuius.

I doubt vvhat end his ſtudies vvill haue.

Vereor,ne quam de tuis ſtudijs expectationē concitaſti, hanc ſuſtinere ac tueri non poſſis: vereor vt ſtudia tua exſpectationi hominum reſpondeāt,timeo ne ſtudiorum tuorum euentus ab hominum opinione diſſentiat, alius,atque expectatur, exiſtat,timeo ne tuis ſtudijs non is, qui expectatur exitus contingat, magna me dubitatio tenet,ne non eum,quem homines expectant,ſtudia tua fructum,ferant.

Dubius animi.

All doubtfull,or vncertaine what to do.

Ancipiti cura diſtrahor, iactor, verſor animi pen-

deo,incertus animi ſum:pendet animus;inclinat huc illuc fluctuat, iactatur, incertus eſt, quid conſilij capiat,vtram in partem me dem,ignoro: explicare conſilium,expedire me ex hac deliberatione,exitum meę cogitationis inuenire non poſſum, diſtrahunt me diuerſa conſilia: in vtrámque partem ita multa ſuccurrunt vt difficilis admodum ſit, minimè expedita, minimè explicata,minimè explorata,minimè certa,perobſcura,haud ſatis aperta deliberatio.

Dubius belli exitus.

The end of warre is doubtfull,or no man is ſure when this warre will end, or who ſhall haue the victory.

Dubium eſt,dubitandum eſt,dubitari poteſt,in dubio eſt,eſt cur dubitetur,dubitationem res habet,ambiguum eſt,in dubio verſatur; in dubio poſitum eſt,in ambiguo, in ancipiti:planè non conſtat, non patet nõ liquet,apertum non eſt,perſpicuum, dilucidum, dilucide nõ patet,qui ſit belli exitus futurus: de belli euentu poteſt ambigi, certo diuinare, conijcere, augurari, affirmare non licet:exploratum non eſt, certa coniectura non eſt:in dubium vocari poteſt euentus belli, in dubium venire, in dubitationem adduci: poteſt in vtramque partem iudicari de belli euentu: anceps de belli exitu,ambigua, dubia,incerta,difficilis admodũ, obſcura, quæ obſcuritatis & erroris habeat multum: non ſimplex,non aperta,non perſpicua, parum certa diuinatio, coniectura, opinio eſt: coniecturam facere de belli exitu cui licet? quid in bello caſurum ſit,vtrã in partem inclinatura victoria, nemo diſpicit, videt, intelligit,nouit:exitum belli certa ratio non oſtendit, non promittit.

Dux

Dux ad virtutem.

A guide to vertue.

Omnem meam cogitationem in ostendenda tibi virtute fixi & locaui, in tradenda tibi virtute sum totus: hoc vnum mea spectat industria, thesauros tibi virtutis vt aperiam ac tradã: versor in hoc studio totus, vt aditum tibi ad virtutem patefaciam, vt ornem te virtute, vt ad virtutem, duce me, peruenias: hac in re, atque cura mens mea tota versatur, quæ sit dignitas, qui splendor, quæ pulchritudo virtutis, me magistro, vt intelligas.

Egestas honoribus impedimento.

Pouertie is a stay or hinderer of honor.

Sæpè aditum ad honores intercludit inopia, viam impedit cursum moratur: sæpe impedimento fuit: sæpe fecit inopia, commissum est inopiæ culpa, ex inopia contigit, ne liceret ad honores peruenire, ne liceret expedite progredi, procedere, cursum tenere in honorum via: egestas, rei domesticæ difficultas, rei familiaris angustia, domesticæ difficultates euntibus ad honores impedimenta obiecerunt. Vide Paupertas honoribus excludit.

Egregiæ equestris copiæ.

A noble and vauliaunt troupe of horsemen.

Vix credas quantum in prælio valeat hæc equitũ turma, quam firma sit, cuius roboris, quorum ne tuorum: hac equitum turma, hoc equitatu, hac equitum manu noli putare quicquã acrius, aut pugnatius esse.

Egregiè.

Excellently, greatly passing vvell, noble or honorable.

Summè, vehementer, valde, magnopere, etiam atque etiam, maxime, mire, mirifice, incredibiliter, singulariter, vnice, egregie, insigniter, cum primis, in primis, præcipuè, apprime admodum, maiorem in modum, mirum in modum, mirandum in modum, supra modum, extra modum, oppido, eximiè, maximopere, non vulgariter, non mediocriter, non minimè, non ad aliorum exemplum, non ex communi consuetudine, non vt solet, non vt mos est, non more, non ordine, non aliorum exemplo, extra morem, extra ordinem, præter exemplum, sic vt nihil magis, nihil supra, nihil vltra, nihil tale, nihil ad aliud, vt conferri nihil possit, simile, par, æquale, eiusmodi, eius generis nihil sit.

E labore immortalitas.

Out of trauell immortalitie, or the paines you haue taken in your noble vvorke, shall neuer be forgotten: but your labour shall be remembred and commended for euer.

Quos nunc suscipias labores, ij te apud posteros æterna gloria donabunt, afficient, illustrabunt, ornabunt, decorabunt, tuum nomen immortalitati commendabunt, ab hominum obliuione, ab interitu vindicabunt, tui nominis famam in omnia secula dissipabũt, posteritati tradent, omnium sermonibus & scriptis exornandum, extollendum, celebrandum honestandum, tuendum: consequeris tuis laboribus ne qua dies, tui nominis famam delere possit: vt omnis

de te

de te poſteritas loquatur:nullæ tuas laudes literæ taceant, de tuis laudibus conticeſcant.

Elatus diuitijs.

Puffed vp in pride with wordly vvealth.

Tuæ te efferunt diuitiæ,non tuæ ptopriæ virtutes, inſolentia tua,arrogantia, ſuperbia,non ex animi non ex ingenij tui præſtãtia,ſed ex opibus tuis manat:iſtã inſolentiam, elationem animi,ſpiritus immoderatos, in te parit:non vlla tua ſingularis,aut pręcipua facultas,meritorumue conſcientia,ſed copia,diuitiæ,opes, res domeſtica, plus æquo maior,commodorum abũdantia, animos tibi facit:tollit te ad iſtam animi intẽperantiam res familiaris : non vlla tua propria bona non artis honeſtæ ſcientia, aut virtutis illa poſſeſſio

Eloquentia Ciceroni fructuoſa fuit.

Eloquence was gainefull or profitable to Cicero.

Fuit Ciceroni eloquentia ſummo emolumẽto,peperit emolumentum,cõmoda, vtilitatem, copias,optima quæque,emolumentum attulit,profuit, fructum dedit,tulit,attulit, comparauit:magnum ex eloquẽtia fructum Cicero tulit,cepit,percepit,collegit,conſecutus eſt : admodum Ciceroni fructuoſum fuit eloquẽtia,vtilitatis eximiæ commodorum neque paucorum neque mediocrium.

Eniti ſummo ſtudio.

To endeuoure earneſtly : to trauell in a matter with might and maine,or to laboure and deuiſe all the vvayes he can poſſible.

In arcem huius causæ, in summam causam totus inuadam, omni vi, toto pectore incumbam: agam pro mea virili parte, pro mea parte, pro virili, pro viribus, toto pectore, cunctis viribus, omnibus neruis, omni meo studio, quantum est in me, quantum in me positum, in me situm, quoad possum, quantũ valeo, quantum quidem ipse præstare possum, quantum cõsequi viribus licet: contendam omni studio. summè conabor: enitar omnibus tum animi, tum corporis viribus: conferam ad hanc rem omnes vires, omnia studia, quicquid erit in me industriæ, operæ, curæ, diligẽtiæ minimè parcam viribus: elaborabo pro viribus: nullum studium, nullam operam, aut industriam prætermittam, dabo operam, quantum in me erit, pro eo quod in me erit.

Error pernitiosus.

To do amisse herein is very perillous, if you shall do otherwise then well. great daunger & harme is like to ensue therevpon.

Offensionem in primis esse periculosam. magno tibi futuram damno, tibi affirmo: si quid offendes, errabis, secus efficies, cõmittes, peccabis, labaris, si culpam cõmiseris, si quàm in culpam incideris, si te minus honestè, minus sapienter gesseris, si te, quem non decet, eum præbueris, magno tibi constabit, non mediocre damnum, non leuis iactura consequetur: tuam culpam graui damno solues, magna mercede redimes, grauissimè lues.

Error pueritiæ.

Th

The error and misdoing of youth.

Multa leuiter, inani quodã studio, temerè in pueritia committuntur: in prima ætate, primis annis, teneris annis, primis temporibus ætatis, à puero, ab ineunte ætate, ineunte pueritia, primo ætatis initio. Si ducem & auctorem, & moderatorem aliquem puer habuissem, non ita grauiter errassem.

Es mihi charissimus.

Thou art dearest vnto me, or I loue thee best of all men, or aboue any thing in the world.

Nemo est omniũ, in quem magis, quàm in te mea sit propensa beneuolentia, qui mihi te sit charior, quẽ ego vehementius, quàm te diligam, quem ego maiore, quàm te beneuolentia prosequar, magis ex animo quàm te diligam.

E studijs morbus contractus.

Sicknes gotten by ouermuch study.

Ægrotabat ex labore studiorum: iacebat ob studiorum labores: morbo languebat ex intemperantia studiorum: malè se habebat, inciderat in morbum, quòd immoderatè studijs vteretur, quòd ei studiorũ modus esset nullus, quia minimè sibi parceret in studijs: affectus grauiter est, valetudine vtitur aduersa, decumbit oppressus morbo, laborat morbo, valet pessimè ex nimia studiorum consuetudine, ex immoderato vsu.

Euentum fœlicem opto.

I wish a happy end.

Quod actum est, dij approbent, succedat, ex animi

ſententia ſuccedat, optimè,egregiè,præclarè cadat, procedat, optatum finẽ ſortiatur:exitum haheat cum animo tuo congruentem ,quem ipſe vis euentum ferat:acta dij fortunent,confirment,rata velint.

Euentus rei fœlix erit.

The ende ſhall be happie.

Exitum res habebit mea quidẽ vt ſpes fert exoptatum , fœlicem qualem volumus , & optamus : res ex animi noſtri ſententia ſuccedet:ſucceſſu res,quo volumus, eo concludetur ac terminabitur : euentus rei erit optimus: euadet res, quò volumus:non aliter cadet, ac volumus: ſequetur id , quod optamus, optatis fortuna reſpondebit: res conſequetur exitum , euentum,finẽ exoptatum.

Euentus dubius.

The ende is doubtfull.

Vtrum res eum finem qui principio reſpondeat, à principio non diſſentiat , non diſcrepet , habitura ſit, ignoro:futurùmne ſit, vt extrema cum primis contexantur, coniungantur, extrema primis reſpondeant, conſentiant, ſimilia ſint, non diſpicio: quem ſit exitũ res habitura, ſimilémne, an diſſimilem principio,ſuſpicari non poſſum.

Ex alterius virtute ſpes

Hope in the vertue,or prowesse of other.

Tua præclara facta , actiones egregiæ,tuæ res geſtæ,ea quæ geſſiſti , quæ tuæ ſigna virtutis oſtendiſti, virtus re perſpecta,perſpicuis teſtata ſignis, præclaris factis declarata,excitauit eos , qui antea timore perculſi

culsi iacebant: animos à metu ad spem reuocauit, retulit, reduxit, transtulit.

Ex auaritia multa mala proueniunt.

From couetousnes springeth much euill.

Parit auaritia multa mala: existunt: nascuntur, proficiscuntur, proueniunt, effluunt, emanãt, exoriuntur ex auaritia multa mala: multorũ malorum causa, origo, principium, fons, radix auaritia est: multorũ malorum causa referenda ad auaritiam, conferenda in auaritiam, adscribenda, assignanda tribuenda auaritiæ est: culpam sustinet auaritia multorum malorum.

Ex bello calamitas.

Of vvarre, miserie.

Summis difficultatibus regionem vniuersam bellũ affecit: magnæ calamitates ex bello, belli causa, propter bellum acciderunt, euenerunt, obuenerunt, contigerunt, obtigerunt, illatæ sunt, allatæ sunt, oblatæ sunt vniuersæ regioni: vniuersam regionem in multas difficultates bellum coniecit, impulit: exitiosum, pernitiosum calamitosum vniuersæ regioni bellum fuit: exitio fuit, damno, detrimento, incommodo, calamitati. Vide belli calamitas.

Excandescentia.

Great anger and vvrath.

Exarsit iracundia vehementi: exarsit vehementer excanduit, commotus, incensus, inflammatus ira vehementi; furere cœpit, furor illum inuasit.

Excellens.

Excellent, or passing good.

Virum excellentem, præstantem, omnibus, vt aiũt numeris absolutum, omni laude insignem, participē omnium virtutum, cui nihil desit, in quo nihil desideres, quem esse virum singularem dicas.

Ex concordia spes victoriæ.

Where vnity is, there is hope of victory, where men agree well together, they are more like to haue the vpper hand.

In nostra concordia spem maximam, pono victoriæ, ex vestra concordia victoriam spero, vestra cōcordia victoriæ mihi spem affert: vt spero, pro mea quidē spe, quantum quidem spero, nisi me spes fallit, vt animus meus auguratur, quemadmodum ipse mihi polliceor, victoriam pariet, afferet, vestræ concordiæ fructus, nisi mea spes infirma prorsus est, erit victoria.

Excusatio non necessaria.

A needlesse excuse.

Superuacanea fuit apud me tua excusatio: officium excusandi sine causa suscepisti: non erat cur te excusares, causam excusandi nullam habuisti: minimè necessaria fuit excusatio tua: tuam excusationem non desiderabam, non requirebam, non expectabam,

Ex dignitate factum.

Done noblie, a noble act.

Nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis, omnia tua facta cum dignitate vehementer cōsentiunt: in omnibus rebus maximè dignitatem spectasti: in omnibus tuis factis proposita tibi dignitas fuit, omnia tua facta ad dignitatem retulisti: quæcunque egisti, ad dignitatem omnia spectarũt. Gloria tibi

semper

ſemper prima fuit, antiquiſſima fuit, maximi fuit: ante omnia, ſummo loco, primum apud te locum obtinuit: ſcopus tibi ac finis in omni re dignitas fuit: tuarum actionum norma quædam & regula dignitas fuit: tua ſunt eiuſmodi facta, vt eximijs ornanda præconijs, diuinis decoranda laudibus, tollenda ad aſtra, ad cœlũ efferenda videantur: tuis omnibus factis æterna gloria, immortalitatiſque præmia debentur.

Ex gula obeſus.

Of much eating and drinking cometh a groſſe and fatte lumpiſh bodie.

Niſi cibo parcas, à cibo abſtineas, cibum minuas de cibo detrahas, tibi temperes, modereris in cibis, niſi cibo parcius vtare, pinguior euades, quàm ſatis eſt, nimium pingueſces, nimiam pinguetudinem indues, obeſior fies, nimia pinguedine laborabis.

Ex iniuria gloria.

Of iniurie renowme.

Illuſtrabit amplitudinem tuam hominum iniuria quò magis obſcurare atque extinguere tuam dignitatem iniqui tui conabuntur, eò plus etiam ſplendoris accedet: eò clarius elucebit, eò patebit illuſtrius, eò fiet clarior atque illuſtrior.

Ex intellecta fraude deſperatio.

When he ſaw himſelfe intrapped, or deceaued he would haue ridde him ſelf of his life,

Vbi ſe fraudatum, in fraudem inductum, fraude circumuentum, irretitum, captum, deceptum, fictis verbis inductum, fallãcijs à veritate abductum ſenſit, intellexit, vidit, cognouit, vbi fraus illi patuit, manifeſtæ fallaciæ fuerunt, patefactus dolus: ipſe ſibi manus

afferre conatus est, voluntariam sibi mortem inferre, consciscere, voluntaria morte vitam abrumpere.

Ex inimicorum iniuria laus

The iniurie of thine enemies shall set forth thy praise, fame and renovvme.

Illustrabit ãplitudinem tuam inimicorum iniuria, quo plus ad te oppugnandum studij conferent inimici tui, quo erit grauior in te impetus inimicorum tuorum, quo studiosius euertere te, ac tua commoda conabuntur, quo acrius ac vehementius in te erumpent, irruent, incurrent, inuadent, impetum facient, impressionem facient, suas vires intendent, suos neruos contendent, sese immittent, eo maior ad tuam existimationem fiet accessio, eo plus accedet ad tuã laudem, eo clarius tuæ splendor dignitatis elucebit: eò clarior atque honoratior euades, eò tua laus fiet illustrior, eò magis augebitur, amplificabitur, extolletur, illustrabitur honor tuus, eo sublimius tui gloria nominis ascendet, extolletur, efferetur, euchetur, eò plus amplliudinis, dignitatis, gloriæ, laudis, existimationis, honoris acquires, obtinebis, assequeris, consequeris, adipisceris, tibi parabis, tibi pariés, tibi comparabis.

Existimatio honesta in senatu.

A good reporte, or an honest estimation in the Senate.

Pulcherrimè stabis in senatu, si tuorum aduersariorum sententiam fregeris: locum obtinebis honestissimum in senatu, magna tua erit in senatu existimatio.

Exitij.

Exitij tuorum autor es.

Thou art the vndoing, the vtter ouerthrow of all thine.

Tu tuorum omnium salutem afflixisti: tuos perdidisti: tuos euertisti fortunis omnibus: tuis exitium peperisti, perniciem attulisti, summam calamitatem ac pestem importasti: in vltimum discrimen, in miserrimum statum, in hanc omnium deterrimam, omnibusque miserandam conditionem tuos adduxisti.

Ex longa deliberatione, nihil.

After long deliberation nothing done.

Diu deliberatum, actum, consultatum est, perfecta tamen, confecta, absoluta, profligata, ad finem perducta res non est; exitum res non habuit, ad exitum non venit, perducta non est: deliberationem consecuta res non est.

Ex minore cura in grauem coniectus.

From a lesser care, to a greater.

A minore cura maximam ad sollicitudinem traductus sum: curam equidem antea sustinebam, ferendam tamen, nunc sollicitudine premor, quæ ferri non possit: hac solicitudine nihil grauius: vincitur animus meus, planeq́ frangitur hac tam graui sollicitudine.

Ex omnibus causis tibi amicus sum,

I am thy friende in all causes, or there are a thousand reasons: why I should loue thee.

Omnibus tibi neceſſitudinis cauſis cõiunctus maximè ſum, omnes mihi neceſſitudinum cauſæ, omnia neceſſitudinis ſumma iura, omnes neceſſitudines intercedunt: mihi tecum omnia ſunt:ita multæ mihi tecum conſuetudinis cauſæ ſunt,vt nihil poſſit eſſe coniunctius. Amo te ſingulariter omnibus de cauſis, omnibus ad te amandum cauſis adducor, moueor, impellor,cauſam tui diligendi nullam non habeo. Quid eſt,cur te non etiam atque etiam diligam.

Experientia magiſtra multarum rerum.

Experience the ſcholemaiſtreſſe of many things.

Multa diſcuntur percipiuntur ab experientia: multarum rerum ſcientia, cognitio,intelligentia,doctrina capitur,ſumitur, hauritur ab experientia & vſu:multa cognoſcuntur experientia duce,multarum rerum magiſter eſt vſus, multa docet, oſtendit, patefacit, viam aperit vſus ad multarum rerum ſcientiam : erudimur valde,inſtituimur,expolimur : ex ignorantiæ tenebris educimur,ad ſcientiam multarum rerum experientia duce peruenimus: multarum rerum ſcientiam conſequimur,experientiam ſecuti,experientia docti, experientia magiſtra.

Experientia vacans.

Without experience.

Rudis es,imperitus,nullius experientiæ, vſu minimè doctus,uſu expers,rudis in rebus,nouus tanquam hoſpes,planè peregrinus,ab vſu rerum imperitus, parum verſatus in rebus:rerum inſciens,ignarus,expers peregrinaris in rebus: res non tractaſti: experientia vacas:vſum non habes.

Expers

Expers literarum.

Vnlettered, or vnlearned.

Literas planè non nouerat:parum in via literarum processerat:literas vix attigerat, gustauerat, literas à limine salutauerat : ex abditis literarum fontibus aut nihil,aut parum hauserat : literis erat mediocriter leuiter,vulgariter,non admodum haud satis,haud multum eruditus,institutus,instructus:planè,perfectè, absolutè,exquisita quadam ratione,excellenter,egregiè,preclarè literatus non erat: longè aberat à perfecta literarum scientia : reconditæ , exquisitæ singulares, egregiæ in illo literæ non erant :vulgares in illo literæ erant.

Ex rei euentu homines de te existimabunt.

Of the successe,or as it falleth out in the ende,so men vvill iudge esteeme and thinke of you.

Ex euentu homines de te existimabunt:rei exitum hominum iudicia consequentur: vt res cadet , vt succedet,vt euenerit,vt ceciderit,ita de te homines iudicabunt:qualis rei finis,exitus,terminus,euentus,conclusio erit,talem de te opinionem homines suscipiēt, congruent,cousentient in vtramque partem,hominū de te iudicia.

Expectationem meam fefellisti.

You haue deceaued my *expectation.*

Fefellisti opinionem meam, tractasti me secus atque existimabam non eum in me, quem putabam te præstitisti:expectationi meæ nequaquam respondisti

cum animo meo tua facta non conueniunt, consentiunt, congruunt, prorsus te alium, atque arbitrabar, sum expertus, re ipsa cognoui, sensi, Non pręstas mihi eum animum, quem debes.

Extra cõiecturam posita non scrutanda.

They are not to be sought after, that can not be gessed at, or that passe our capacitie.

Abstinendum est ab earum rerum sermone, omittendus, dimittendus, prætermittẽdus, abijciendus earum rerum sermo, suscipiendus, inducendus, habendus his de rebus sermo non est, quæ positæ non sunt in coniectura, minime à coniectura pendent, à coniectura procul absunt, extra coniecturam sunt: quas coniectura ante capere, percipere, prospicere: prouidere: assequi, conijcere, coniectari, augurari, diuinare non licet quæ sunt eiusmodi, vt eas vaticinari, ad eas coniectura propius accedere, de ijs certo conijcere, certam coniecturam facere, certus vates esse, coniector esse nemo possit: de quibus difficilis admodum coniectura, incerta et obscura diuinatio, obscurum augurium est: in quibus quid futurum sit euenturum, quid afferre, parere dies, casus, fortuna, sors possit, suspicari non licet.

Extremè angor.

I am vehemently, extreamly tormented or vexed.

Vehementissimè sollicitor: acerbissimè doleo: dolore angor incredibili: angor intimis sensibus, dolorem sustineo quantum ferre vix possum, vel planè non possum, quantum ferre vix, aut ne vix quidem possum

possum: me conficit cura, me dolor exanimat: ita fluctibus curarum iactor, vt à portu prorsus excludar, longissimè dimouear, amouear, summouear, arcear. Vide Dolores nimios sustineo.

Extremè infœlix.

The vnhappiest man of the worlde.

Nemo omnium qui viuunt, me vno infœlicior, aut infortunatior est: meas miserias nulla æquat infœlicitas: mea est miserrima conditio, in summa versor infœlicitate: omnibus vexor, perturbor, exagitor infortunijs, calamitaitbus, miserijs malis: omnes me premunt miseriæ: infesta, infensa, aduersa, iniqua mihi sunt omnia: nulla est tam misera fortuna quã mea: fortuna non superet, quæ sit cum mea fortuna conferenda, quæ nõ infra meam fortunam sit: miserrimo sum fato: singulari, deteriore quam quiuis omnium qui in terris degunt: meum est singulare fatum: singulari vtor fato: singulari fato natus sum: infausto nimiũ aduersoque sydere sum natus, hæc mihi nascẽti dicta lex est, nunquam vt secunda fortuna vterer, nunqam vt miser non essem, perpetuis vt vexarer miserijs, angerer, cruciarer, torquerer, affligerer malis, mecum agitur infœliciter: prorsus infœliciter ago: suas in me vires nunquã fortuna non exercet: omnibus me fortuna machinis: omni telorũ genere suis, quantascũque habet, opibus, ac viribus, oppugnat: non aduersa tantùm, sed euersa penitus est mea fortuna: quis est omnium mortalium iniquiore conditione, deteriore loco quam ego sum,

Ex valetudine amici voluptas.

Comfort to heare of the health of a frende.

Tua mihi valetudo magnæ voluptati erit, afficiet me voluptate, afferret mihi voluptatem, lætitiam pariet, gaudium, iucunditatem, oblectationem, hilaritatem: voluptatem capiam, suscipiam, percipiam, sumā, colligam, hauriam ex tua valetudine, corpore tuo cōfirmato.

Ex virtute gloria.

Glorie followeth vertue.

Gloria comitatur virtutem, virtutis comes est, virtutem sequitur, cum virtute cōiuncta, ad virtutem adiūcta: nascitur à virtute, oritur ex virtute, manat, proficiscitur a virtute: virtus gloriam parit, largitur affert, ad gloriam ducit.

Exulauit æquo animo.

He tooke his banishment patiently.

Summa voluptate Metellus patria cessit, egregiaque animi alacritate, abfuit: discessum à patria æquissimo animo tulit Metellus, & abfuit nullo dolore: Metelli animus, cum è patria discescit, æquissimus, dum abfuit, lætissimus fuit, erectus, alacer, minimè demissus, aut deiectus. Vide, Metellus, æquo animo exulauit.

Ex vultu homo cognitus.

His face bewrayed him, or a man may partly perceaue by his face, vvhat minde or affection he bareth inwardly,

Quoad ex facie, ex vultu, ex oculis, & fronte potuit colligere, conjicere, intelligere, suspicari, vt potui de vultu, qui est index & imago animi, coniecturam facere

facere,ex ea ſignificatione quam mihi vultus dedit,vt mihi vultus ſignificat,oſtendit,vt ſigna quædam, quæ animum in vultu coarguunt, patefaciunt,exprimunt, mihi demonſtrant, malè animatus in me eſt, peſſimè de me ſentit, inimicè cogitat aduerſus me, animo eſt mihi inimiciſſimo,admodum infenſo.

Facies honeſta.

A good face.

Facie liberalis eſt, facie liberali: facies ei liberalis eſt,pulchra, formoſa, quæ ad amandum alliciat, quæ amorem conciliet.

Facilè.

Eaſily.

Facilè non difficulter,non laborioſe,paruo negotio,ſatis leuiter: qui ſapientia valet, fortunæ reſiſtit: ſapienti facile eſt,non difficile,non laborioſum,operoſum non eſt,negotij nihil eſt,difficultatis nō eſt, laboris non eſt,difficilis operæ non eſt, impetum fortunæ ſuſtinere,tueri ſe ab iniurijs fortunæ.

Familiaritas diuturna.

Long acquaintance.

Multos annos vtor eo valdè familiariter: magna mihi cum illo familiaritas,vſus,familiaris conſuetudo intercedit:mihi eſt familiaritate coniunctiſſimus: nihil eſt noſtra familiaritate coniunctius: eo ſic vtor, vt nec familiarius vllo, nec libentius: quotidiana mihi cum eo conſuetudo eſt:ita mihi familiaris eſt,vt nihil eſſe poſſit coniunctius: magno mihi familiaritatis vſu coniunctus eſt, obſtrictus eſt: amicitia noſtra ſummã ad familiaritatem peruenit.

Fatum acerbum.

Hard happe, or euill destinie,

Fatum hoc meum est, vt miserrima quæque sustineam: hæc mihi nascenti dicta lex est, ea videor condicione natus, vt amarissimam fortunam in omni vita degustem, nihil vt boni videam in vita, nihil vt mali non subeam, sustineam, perferam,

Fœliciter pugnans.

Warring with good successe.

Sæpe cum Romanis exercitibus, copijs, Pœnus Hannibal fœliciter, prósperè, secunda fortuna. prospero euentu pugnauit, pugnas pugnauit, pugna certauit, acie conflixit, acie contendit, acie congressus est prælio decertauit, depugnauit, digladiatus est, manus conseruit.

Feriari à negotijs.

To rest after trauaile.

Quies nunc à negotijs est: quiescunt negotia, prolatæ res sunt, negotia non geruntur, negotiorum nihil est, rerum nihil geritur. quiescunt homines à negotijs feriæ sunt à negotijs, vacatio est à rebus gerendis, vacationem à rebus, quietem à negotijs concedit tempus. Hic omnia iacent, hic veternus omnes occupauit, omnes languent, omnes torpent, omnes frigent.

Festinanter agendum.

It must be done, or dispatched quickly or speedily.

Si tibi certum est, si habes exploratum, si pro certo existimas posse te illius regno potiri, cunctandum non

non eſt, differendum non eſt: producenda res non eſt, proferenda, proroganda, protrahenda, extrahenda, longius ducenda: ſine mora, ſine cũctatione, ſine vllo temporis interuallo aggredienda res eſt, tentanda, incipienda, facienda mora non eſt, interponenda mora nulla eſt, omnis eſt abijcienda mora, immorari, cunctari, lentè agere, indormire non oportet. Vide, Non cunctandum.

Feſtiua oratio.

A merry ieſt, or pleaſant ſaying,

Dicta dicit eiuſmodi, ijs vtitur dictis, ita facetijs valet, ita bellè, ſcitè, venuſtè, argutè, ingenioſè, feſtiuè, lepidè iocatur, vt ſingulis verbis riſum excitet, commoueat, faciat, vt audientes mira voluptate perfundat eius dictis, facetijs, iocationibus mirè capiuntur omnes.

Feſtiuus puer.

A pleaſant boy, a merry child, with a pleaſant and comely grace.

Nihil eſt eo puero feſtiuius, nihil lepidius: lepôres habet, qui amorem conciliet: lepòre, feſtiuitate, elegantia morũ conferendus cum illo puero nemo eſt.

Fides dubia.

You will cauſe or make men doubt of your honeſty, faith, or credit.

Venies in ſuſpicionem infidelitatis parum bonæ, ſincere, rectæ fidei: tua fides in ſuſpicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium vocabitur: erit cur de tua fide non bene homines exiſtiment: ſuſpectus eris

nomine infidelitatis : causam afferes de tua fide secus existimandi.

Filius frugi.

A thriftie child, or of honest nature and disposition.

Est cur gaudeas, habes quod læteris, iustam lætandi causam habes, lætari iure potes : si gratuleris, iure facis, quod moribus tam politis filium habeas, tanta modestia præditū: quod is tibi sit filius, qui continentiam in tanta cæterorū insolentia, tam dissolutis moribus, tam immoderato luxu tueatur, & colat, Florere laudibus filium, summæ mihi gloriæ duco.

Finis cogitationum.

The ende of all musing, intent, studie and deuising.

Hic est terminus, finis, scopus, quò intēduntur cogitationes meæ : hæc est quasi meta, quò vt perueniam, elaboro, atque euigilo: huc spectat animus meus, huc me voluntas, huc iudicium & ratio ducit. Vide Consilium,

Fortis pro salute patriæ.

Stout in the quarrell, or valiant for the safegard of his countrey,

Egregia laude se dignum ostendit, summā gloriam consecutus est, quia patriā fortiter tutatus est, acriter, strenuè, vehemēter, acerrimum se patriæ defensorem præbuit, hostibus patriæ suum corpus obiecit, opposuit: ita pro patria pugnauit, vt fortitudinis laudē tulerit, prælia sustinuit pro patria, vires omnes ad salutem

tem patriæ tuendam contulit: pro salute patriæ defẽdenda contendit omnes neruos,

Fortuna secunda amicos habet plurimos aduersa nullos.

Prosperitie hath many friendes aduersitie none

In prospera, secunda, commoda, optima fortuna, florentissimis, prosperis, optimis rebus tuis, si tibi fortuna suffragabitur, fauebit, facilis erit, facilem se tibi, ac benignam præbebit, si tibi optimè cũ fortuna conueniet, si fortuna vteris prospera secunda, facili benigna, si tibi erit optimè, si cõmodè tecũ ageretur, trãquillus erit rerum tuarum status, res tibi ad voluntatem fluent, commodis abundabis, amicorum copia florebis, amicorum multitudinem non desiderabis: sin ages infœliciter, fortuna vteris aduersa, tuis commodis, atq; optatis aduersabitur fortuna, inimicam fortunam experieris, tuis optatis fortuna non respondebit, malè tibi cum fortuna cõueniet, malè tecum agetur, incommodè tibi erit, casus aliquis, rerum tuarum tranquillitatem perturbabit, percussus fortunæ vi iacebis, languebis, iacebit fortuna tua, iacebunt res tuæ, commodorum inopia laborabis, aliqua te premet vrgebit difficultas, infesta fortuna vteris, infensa, iniqua aduersa: difficili, dura, acerba, parum prospera, parum secunda, parũ facili, parum benigna: tum amicos requires, amicorum inopia laborabis, omnes te destituent, deserent, à te desciscent, discedent, recedent,

Fortuna desperata.

A desperate case or a state past all hope of amẽdement or recouerie.

Eò te redactum video, vt ope humana seruari non possis, vt actum prorsus de te sit, de tuis fortunis, de salute tua, vt spem habere melioris fortunæ nullam possis vt spes melioris euentus nulla relinquatur, vt ipsa te salus seruare non possit.

Fortuna extrema vtor.

I am quite vndone, or I haue lost all that I haue.

Omnes & industriæ & fortunæ fructus perdidi, perierunt omnes fortunę meæ: euersæ sunt, ac perditæ meæ res omnes: rerum mearum quid iam habeo? quid possideo? quid mihi reliquum fortuna fecit? ex meis pristinis ornamentis & commodis nullam obtineo: mearum omnium fortunarum iacturā feci, perniciem tuli, subij, passus sum: prorsus actum est de rebus meis: nihil mihi iam reliqui fortuna fecit: ita perij, ita sum perditus, vt salutem planè desperem: oppressæ iacent grauissima fortuna meę res omnes: ita perditę sunt fortunę meę, vt eas seruare ne salus quidem ipsa possit.

Fortuna vrbes amplissimas euertit.

Fortune hath ouerthrowen most noble cities.

Vi fortunæ aliquando perculsæ, & prostratæ, iacebunt, fortunæ viribus perculsæ concident aliquando florentissimæ vrbes: præclaras vrbes obscurabit aliquando, atque extinguet, tollet, perdet, malè perdet, prorsus affliget, planè opprimet, penitus euertet, omnino delebit fortunæ vis: erit aliquando, cùm vrbes amplissimæ iaceant, perculsæ vi fortunæ atque prostratæ.

Fortuna omnia ſumma euertit

Fortune hath ouerthrowne. or caſt downe the moſt renoumed and excellent things that euer were.

Facilè ſummos hominum principatus fortuna delet: euertit fortunæ vis opulentiſſima regna: nulla eſt poteſtas tanta, quam fortunæ poteſtas non exuperet, quæ fortunæ poteſtati non cedat, quæ fortunæ viribus frangi non poſſit: paruo negotio ſummos dominatus fortuna tollit, extinguit labefacit.

Fortunæ inconſtantia animaduerſa.

The inconſtance of fortune ſpied.

Quò diligentius, ſtudioſius, accuratius cogito, attendo, animaduerto, meditor, mente animoque conſidero, in animo voluo, mecum ipſe perpendeo, examino, pondero varietatem, inſtabilitatem, leuitatem, inconſtantiam fortunę, euenta varia, varios rerum euentus, qui à fortuna pendent: quò magis ad fortunæ varietatem ſpecto, animum intendo, intueor, meas cogitationes conuerto, eò longius à cupiditate diuitiarum animum abduco, remoueo, aufero.

Fortunæ non fidendum.

Truſt not, hazarde not, commit no thing, to the aduenture of fortune.

Non improbo, non diſplicet mihi tuum conſilium, non repræhendo quòd ad mercaturam exercendam, negotia gerenda, adminiſtranda, ad negotiandum te cõtuleris, ad mercaturę ſtudium te adiunxeris: te tamen hortor, tibi ſuadeo, auctor tibi ſum, ne fortunæ

fidem habeas,cõfidas, credas:ne te fortunæ committas,credas,tribuas: ne fortunæ poteſtati te cõmittas: ne multum in fortuna ponas, ne fidam,ſtabilem ,firmam conſtantem,certam fortunam ducas:vt à fortuna caueas, cautè agas cum fortuna:minimum tibi de fortuna pollicearis,ſpem in fortuna nullam reponas, conſtituas: vt fortunæ inſtabilitatem , leuitatem , inconſtantiam, varietatem, mutationem, varios caſus, viciſcitudinem extimeſcas.

Fortunæ bôna incerta.

The goods of fortune are vncerteine or fraile and mutable.

Quæ nobis fortuna largitur, detrahi,eripi, adimi, auferri, mutari facile poſſunt: admodum incerta , inſtabilis, dubia,infirma diuitiarum poſſeſſio eſt, vſum diuitiarum nemo ſibi certum ac perpetuũ poteſt promittere quis præſtare poſſit diuturnam fore diuitiarum poſſeſſionem.

Fortunatus.

Happie or luckie.

Tuas fortunas nemo ſuperat:æquas omnium fortunas: proſperè tecum agitur,ſic , vt inuidere nemini poſſis:fœlicitate conferri tecum fortaſſe multi , præferri tibi,anteferri,præponi,anteponi certè nemo poteſt:ea fortuna vteris , quæ poteſt eſſe maxima: tam beatus es,quam qui maximè : ita beatus es , vt nemo magis,ijs vel ornamentis,vel præſidijs redundas,quibus maiora eſſe nulla poſſunt: nihil nõ optabile conſecutus es,nihil ad fœlicitatem tibi deeſt: ea poſſides ac tenes,quæ beatam vitam efficiant:quæ ſunt in vita expetenda , quæ qui poſſidet,fortunã accuſare nullo

pacto

pacto possit, nullus fortunam sibi exoptare debeat: nemo est paratior ab ijs rebus, in quibus sita fœlicitas est rebus omnibus affluis non est, quod quicquam desideres: optimus est rerum tuarum status: tibi satis est vel ingenij, vel fortunæ ad bene beatèque viuendum: animi, & fortunæ bona sic in te sunt, vt in nullo magis.

Fortunis & dignitate auctus

Aduaunced to honor and vvealth.

Lætor quòd magnas tibi tum fortunæ, tum dignitatis accessiones video esse factas, multum & ad fortunam, & ad dignitatē tuam accessisse, additum esse, tum fortunam, tum dignitatem tuam magnopere creuisse, auctam esse, amplificatam esse, valdè de fortuna simul, & dignitate auctum, quòd tua sit dignitas illustrior, domestica res amplior, quòd & honore magis quam antea, florere & abundare cœperis fortunæ bonis, vehementer gaudeo.

Frui.

To haue the vse or to enioy.

Est in bonis, fruitur bonis, bona tenet, possidet, fructus capit.

Fruor animo tranquillo

To enioy a quiet mind.

Credibile non est, quàm æquo animo sim, quàm fruar quiete, quàm sit animus meus omni cura vacuus ac liber, omni cura vacet, ab omni cura procul absit, quam sit tranquillus animi mei status, quam tranquillè seipso fruatur animus meus: æquitatem animi

mei vix credas, coniectura vix essequare, cogitatione haud facilè comprehendas.

Funus ſplendidum.

An honorable or ſolemne buriall.

Funus ei ſatis amplum faciendum curaui: dedi operam, vt funere ſatis amplo, ſatis magnifico, ſatis honorifico efferretur, vt exequijs honeſtaretur: exequijs eum honorificis proſequutus ſum: honorificè ſepultus eſt: ſepultura honeſtatus eſt. Funeris, exequiarum, ſepulturæ honore non caruit: habuit in funere, quæ illum decorarent, illi honorem adderent, decori eſſent honori eſſent.

Fuſte percutere.

To ſtrike with a clubbe.

Fuſte illum malè mulctare, malè accipere, percutere: fuſtem illi volebat impingere: fuſtis ictus volebat illum experiri, fuſtis amaros ictus guſtare, ſenſu experiri, vim & grauitatem ſuſtinere, ferre, pati.

Gentes ſubactæ.

Nations ouercomed, or countries vanquiſhed and ſubdued.

Multis regionibus breui auctum eſt imperium Romanum multarum regionum acceſſio facta eſt ad imperium Romanum: multæ regiones ad ditionē venerunt, in poteſtatem redactæ ſunt, ſubactæ ſunt, ad imperium acceſſerunt, additæ ſunt, adiunctæ ſunt, iura poteſtatemque ſubierunt populi Romani.

Geo-

Geometra.

A geometer.

Geometricis literis perfectè eruditus: penitus cognouit Geometriam: tenet omnino Geometriam: callet omnino Geometricam scientiam: excellit in geometria, perfectam, absolutam, singularem, eximiam Geometriæ scientiam possidet: ita processit in Geometria, vt ad summum peruenerit: prorsus philosophiam cognouit: vincit omnes, præstat omnibus, antecellit omnibus, nemini secundus est, parem habet neminem. Superior omnibus est in Geometrica scientia.

Gigantes immensæ magnitudinis.

Giantes of high stature or marueilous great bignes.

Maximi inter cæteros homines feruntur esse Gigantes, extraordinaria, inusitata, immensa magnitudine, magnitudinis immensæ: vastissima sunt gigantũ corpora, horribili magnitudine: non sunt gigantes cum cæteris hominibus corporis magnitudine conferendi: nemo nostrùm est, qui gigantes magnitudine adæquet, qui gigantum magnitudinẽ æquet, assequatur, qui gigantibus par sit: excellunt gigantes magnitudine inter homines reliquos, cæteris hominibus præstant, antecellunt gigantum magnitudo caret exemplo, extra ordinem est, præter naturæ morem, vastior est quam mos naturæ ferat.

Gloria ex munere benè gesto.

Great honor & praise in executing his office vvell.

Hoc munus ſi cum laude adminiſtraueris, geſſeris curaueris, in hoc re munere ſi præclare geſſeris, expreſſior & illuſtrior tua virtus erit: tua virtus patebit illuſtriùs, extabit apertius magis quã antea patefient, certiuſque cognoſcentur animi tui bona: qui vir ſis, & quantus, magis, quàm antea res ipſa declarabit, maiorem, quàm antea, ingenij animique tui ſignificationem dabis, teipſum oculis hominum aperies, ac patefacies: ipſe ſic te probabis, vt anteà nunquam.

Grecè & Latinè doctus.

Very well learned both in Greke and Latine.

Præclarè tenes & quæ à Græcis, & quæ à noſtris prodita ſunt: vnus optimè noſti non noſtra ſolùm, ſed etiam Græciæ monumenta omnia. Et omni liberali doctrina politiſſimus.

Grata ſalus alterius nomine dicta.

You haue done me a great pleaſure in doing my commendations.

Quod eum ſaluere à me iuſſeris, meo nomine ſalutaueris, quod ei meis verbis ſalutem dixeris, amo te plurimum.

Gratia reconciliata.

Reconciled or brought in fauour, or made friendes againe.

Inimicitias depoſuimus: in gratiam rediјmus: reconciliati ſumus: odia dimiſimus, abiecimus, depoſuimus. Vide, In gratiam redire.

Gratia excidere aliorum culpa.

To

To leese the fauoure once obtained by the faulte of an other.

Gratiam tuam extinxit, perdidit, afflixit omnem, apud omnes deleuit, non tua, sed tuorum culpa: factũ est minimè quidem tuo, sed tuorum vitio, vt, qua florebas gratia, eam amitteres: perijt quod habebas gratiæ, tuorum culpa, non tua: commissum est à tuis potius quam à teipso, per tuos potius, quam per teipsum vt esses non vt antea, gratiosus, vt ea gratia, qua frue baris antea, prorsus excideres, vt amitteres hominum studia, vt ex animis atque amore hominum effflueres excideres.

Gratus ero.

I will be thankefull or doe my endeuour to requite your deserts and curtesie,

Qui tibi ex me fructus debétur, eos vberrimos capios, percipies, ex me colliges, feres: remunerabor te, remunerabor tua merita: reddã beneficia: parem gratiam referam: tuis beneficijs respondebo, quæ debeo, soluam, eo, quo premor, tuorum beneficiorum onere leuabor: beneficijs compensabo: probabo me gratum ac memorem, paribus officijs: cumulate tuis in me meritis satisfaciam: quæ in me contulisti, eadem recipies aut paria. Laxabo me quasi vinculis quibusdam, si plane soluere non potero, beneficiorum tuorum. Istam tuam liberalitatem semper in ore, animoque habeo.

Grauissime me lęsit, quod amicum ignominia affecit.

He couldnot displease me worse, then to

sclaunder my friende, or sclaundering my frinde, he sclaundereth me.

Ex omnibus iniurijs, quàs in me contulit, coniecit quibus me affecit, vexauit, exagitauit, insectatus est nulla mihi fuit grauior, nulla me grauius affecit, grauiorem nullam sensi, grauius nullam tuli, quàm cum amici mei dedecus, ignominiam, dehonestamentum, per summam iniuriam, nefandumque scelus quæsiuit infamiam amico meo machinatus est.

Habitu Hispaniensi.

Apparell like a Spaniarde.

Ornatu Hispaniensi, Hispanorum more, indutus more Hispaniensi, speciem hominum Hispanorum vestiti referens, præ se ferens vt in Hispania solet: vt hispaniæ mos & consuetudo fert.

Hannibal bellicæ artis peritissimus.

Hannibale most skilfull in warelike affaires or a very expert souldier.

Hannibal in re bellica, in rei scientia militaris, in gerẽdis bellis calidissimus, vaferrimus, versutissimus, astutissimus fuit omnium Pœnorum: vafritie, calliditate, versutia, astutijs, æstu, arte vicit, anteiuit, antecessit omnes Pœnos: præstitit antecelluit, superior fuit omnibus Pœnis: excelluit inter Pœnos, parẽ habuit Pœnorum nemine: vafritie, calliditate, versutia, astutijs, astu, arte omnium Pœnorũ nemo cũ Hannibale conferendus, comparandus, æquandus, cõponendus, ad eam calliditatẽ, vafritiẽ, artem qua gerendis bellis Hãnibal excelluit, aspirare ex omnibus Pœnis nemo potuit: in bellicis astutijs, atque artibus adspirare ad Hanni-

Hannibalem ex Pœnis nemo potuit: quis pœnorum Hannibali gerendorum bellorum scientia par fuit. quis perfectam belli gerẽdi rationem, vt Hãnibal tenuit, calluit, nouit, possedit, consequutus est, obtinuit.

Hic tibi sit scopus.

Let this be your marke, intent or purpose.

Hoc tibi ante oculos propone, pone, statue, constitue, ad animum refer: huc mentem intende: huc spectet animus tuus, dirige tua consilia, tuas cogitationes ad hunc finem hoc tibi propositum sit: mentis aciem in hoc intende.

Hiems horrida.

An extreame vvinter,

Teterrima ac fœdissima hiems est: hieme vtimur iniucunda ac tristi: hiemem habemus perodiosam: nihil hac hieme fœdius, nihil horribilius.

Hoc sapienti non obuenit.

This chaunceth not to a vvise man.

Hoc in sapientem minimè cadit: non est, vt obuenire hoc sapienti possit: hoc à sapiente alienum pertinere hoc ad sapientem non potest.

Homo exploratus.

A vvellknowen man, or with whom I am vvell aquainted.

Pulchrè hominem noui, probè noui, præclarè perfectè planè, penitus sensus eius egregiè teneo: habeo illum omnino cognitum: neque ipse me, neque status eius vlla ex parte latet, præterit, fugit: qui sit, qui ani-

mo,quo ſenſu,quo ingenio prædirus optimè noui.

Honeſtum vtili anteponendum.

Honeſtie is to be preferred before profiit.

Honeſtum vtili præferendum, præponendum anteponendum,debemur honeſtum ſpectare,colere,diligere,curare,ſequi magis,quam vtile;pluris,quam vtile eſtimare,facere pendere,putare,reputare,ducere de honeſto potius, quam de vtile laborare, cogitare, curam gerere: prepoſitum habere honeſtum potius, quam vtile:ad honeſtum potius, quam vtile, noſtra conſilia,ſtudia,cogitata intendere,dirigere,antiquior potior,prior nobis debet eſſe ,de honeſto cura,quam de vtili: vtile contemni,præ honeſto decet: in noſtris conſilijs, & cogitationibus plus honeſto, quam vtili debet eſſe loci:ſpectare honeſtum potius,quam vtile, conferri, referri ad honeſtum potius, quam ad vtile, noſtra conſilia, noſtra ſtudia, noſtra debet induſtria, maiorem decet honeſti rationem habere, ducere quam vtilitatis.

Honor.

Honor and worſhip.

Exiſtimatio, dignitas, honeſtas, honor, optima fama, amplitudo honeſta opinio.

Honore afficere.

To honour, eſteeme and reuerence.

Et ſi te in tuenda,colenda,conſeruãda amicitia ſatis leuem, parum conſtantem,minus firmum cognoui à me tamen omnia ornamenta proficiſcentur:nullum in te ornando, honeſtando, colendo, locum aut tempus,nullum ſtudij genus,officij,obſeruantiæ prætermit-

termittam:fauebo tuæ dignitati, existimationi, honori:nullo non loco, nullo non tempore, quibuscunque rebus potero, conferam, referam, intendam ad honorem ac dignitatem tuam, omnia mea studia, officia, omnem industriã, curam, operam, diligentiam: figam & locabo in tua dignitate omnia mea studia: augebitur amplificabitur meo studio tua dignitas: accessio tibi dignitatis meo studio fiet:tuæ dignitatis accessiones meo studio consequeris: meum studium honor tuo nullo loco deerit.

Honorem tuum defendam.

I will defend your honor.

Quod pollicitus sum, id re præstabo, vt honorem tuum defendam, tuear, vt honoris tui defensionem, contentionem, certamen suscipiam, vt pro honore tuo pugnem, contendam, certem, vt honorem tuum defendendum, tuendumque suscipiam.

Honoris tui rationem habebo.

I will haue consideration or regard to your honor.

Magnam omnibus in rebus tuæ dignitatis rationẽ habebo. Semper mihi tua dignitas ante oculos erit, proposita erit, erit antiquissima: meæ cogitationes tuam laudem spectabunt:animus meus in honore tuo fixus erit, ac locatus: in omni re quid honor tuus postulet, quid ferat, quid requirat:attendam.

Humanitas in primis colenda.

Gentlenesse or curtesie especially to be embrased and esteemed.

Ex omnibus virtutibus nulla eſt,quæ magis hominem deceat,magis homini conueniat, in hominem cadat,ad hominem pertineat, homini magis propria ſit , quam humanitas:cum omnes virtutes tum vna in primis homini colenda humanitas eſt:ita decent hominem virtutes omnes , vt primum ſibi locum vindicet humanitas:ita colendæ ſunt,ita expetendæ,ita diligendæ virtutes omnes,vt præter cæteras amplectāda ſit humanitas : inter omnes virtutes vna maximè lucet,eminet,excellit humanitas:quærendæ ſunt omnes virtutes,ſed humanitati dāda in primis opera eſt: vt Heſperus inter ſydera , ſic inter virtutes præcipuè fulget humanitas.

Humanus.

Gentle,curteous,and friendly.

Qui plus habeat, poſſideat, oſtendat humanitatis in quo plus humanitatis, plus officij ſit, qui ſit illi humanitate præferendus, magis ad humanitatē propēdeat, humanitatis laude ſit illo præſtantior, humanitate magis abundet,illum humanitate vincat, ei præſtet, antecellat humanitate,hactenus cognoui neminem: nemo eſt illo maioris officij , humaniore ſenſu, officij ſtudioſior, in officio diligentior. A pueritia floruiſti artibus ijs, quæ ab humanitate nomen acceperunt.In hoc humanitatem tuam agnoſco,

Iactura rei familiaris deprehenſa.

To find my ſtock impaired,or to find vvhat loſſe I haue ſuſtained.

Si putaueris, ſupputaueris, duxeris, ſubduxeris rationes tuas: ſi , ſubductis rationibus ſummam facies rerum tuarum, ſummam colliges, perſtringes, confi-

cies, in vnum coges, rei tuæ familiaris iacturam deprehendes, aperies damna rerum tuarum, detrimenta patefacies, intelliges, senties.

Idem omnium in re iudicium.

The consent or opinion of all men in a matter.

Communi sensu, consensione omnium, omnium iudicio approbatione, sententia, cōsentientibus cunctis hominibus, approbantibus, nemine prorsus dissentiente, nulla cuiusquam discrepante sententia, acta res est, gesta, administrata: in ea re gerenda omnes consenserunt, consensus omniū par & idem fuit, omnes omnium sententiæ conuenerunt nemo dissensit, sententiarum varietas nulla fuit, dissimilitudo voluntatū, aut opinionū nulla prorsus extitit, sensu diuerso nemo fuit: omnes omnium voluntates, opiniones, sententiæ, iudicia congruerunt.

Idem fuit nostri doloris autor. & vltor.

One man both the worker, cause or beginner of all our sorow, and the reuenger also.

Nostram vicem vltus ipse est: quem hostem, eundem suimet vltorem babuimus, eundem & iniquum aduersus nos, & iniquitatis atq; iniuriarum vindicem habuimus: auctor fuit ac punitor doloris nostri: quod nostrum erat, ipse effecit, vt iniurias nostras in seipso vindicaret, vlcisceretur, persequeretur.

Ignarus rerum gerendarum.

Void of all experience, or nothing skilfull in doing and working of &c.

Rudis es,ab vſu rerum imperitus : experientia ea res,vſum rerum ignoras:non ſatis es in tractandis rebus verſatus.

Ignauus.

Slouthfull.

Hoc illi tribuebatur ignauiæ : commiſſum hoc ex ignauia homines interpretabantur : cauſam huiuſce facti in ignauiam conferebant:hoc ad ignauiam, inertiam, deſidiam,languorem referebant adſcribebant ignauiæ, aſſignabant ignauiæ, ignauia hominis eſſe aiebant.

Ignominia affectus.

Sclaundered.

Ignominia ſum à te affectus : tuli à te ignominiam ignominioſè ſum à te tractatus, mihi ignominiam intuliſti,attuliſti.

Ignominia affectus immerito.

Sclaundered wrongfully.

Doleo te immerentem conuicio iactatũ, exagitatum, vexatum, malè acceptum : angor animo, quòd ignominiam tuleris nulla tua culpa, quód ignominia tibi ſit illata immerenti, quòd ignominioſè ſis tractatus,ignominia ſis affectus nullo tuo merito.

Immeritò accuſatus.

Accuſed vniuſtly.

Accuſas me innocentem, immerentem, inſontem nullo meo merito, immerito meo,iniuria,iniuſtè, iniquè.contrà quàm ius eſt, contrà quàm meritus ſum, contra

cōtra ius & æquum, absq; mea culpa: hæc in me sine causa confertur culpa, mihi adscribenda, assignanda attribuēda causa non est: culpa vaco, culpa careo, longè absum à culpa: procul abest à me culpa: remotus à culpa sum: culpæ sum expers: extra culpā sum, nō hęret in me culpa, culpam non sustineo, affinis culpæ nō sum, culpæ mihi non sum conscius, in culpa non sum: commissum à me nihil est, quare videar accusandus: non erraui, non peccaui, non deliqui, lapsus non sum, nullam in culpam incidi, nullā commisi culpam, nihil commisi, admisi, perpetraui: nullo me scelere adstrinxi, obstrinxi, maculaui, inquinaui. Vide Culpa vacuus.

Immerito molestijs afficior.

Troubled without a cause.

Vexor, exagitor, iactor immerito meo: negotium exhibetur immerenti: molestijs & iniurijs afficior sine causa: commissum à me non est, vt hæc tam grauia sustinerem.

Immodestus.

Unmodest, without modestie, shameles.

Locum in aula Romana non habuit, locus ei non fuit, ob immodestiam, impudentiā, temeritatem, imprudentiam, immoderatam vitæ rationem, quia parum modestus est, non satis modestè viuit: modestia, modo, ratione non vtitur: modestiam ignorat, longè abest à modestia, parū modestis est moribus, de modestia nihil laborat, nullum ei modestiæ studium est, expers est modestię, iudicij, prudentię, rationis temerè agit, imprudenter, sine ratione, sine modo, immoderatè, immodicè, inconsideratè, inconsultò prorsus, sine consilio. quia inconsultus, est, temerarius, impru-

dens, inconſideratus, immoderatus, immodeſtus, immodicus.

Impar es in amore.

An vnlike louer or vnlike in loue.

Animus tuus in amore mihi non reſpondit: parem in me beneuolētiam minimè declaraſti: tuæ beneuolentiæ ſignificationem non dediſti: non eſſe te mutuo erga me animo, pariter atque ego ſum in te animatū non demonſtraſti: tuum in me amorem non eſſe cum meo conferendum, inferiorem eſſe meo, infra meum eſſe indicaſti.

Impediunt ſtudia ſalutationes amicorum.

The often greeting of my frindes let my ſtudie.

Crebræ amicorum ſalutationes ita me interpellāt, vt prorſus me à ſtudijs abducant, euocent, abſtrahāt, abripiant, auellant, amoueant: omnem prorſus colendi ſtudia facultatem, poteſtatem, frequentes amicorum ſalutationes eripiunt: nullam mihi ſtudiorum copiam, nullam ad colenda ſtudia, ad tractandas literas vacuam horam, nullum liberum tempus relinquunt: fit ſalutationibus amicorum adeuntium ad me, ventitantium ad me amicorum officio, vt ſpatij nihil habeam ad animum literis excolendum, ad ingenium ſtudijs exercēdū: ita ſum occupatus, occupationis habeo tantum in excipiendis ijs, qui ad me officij cauſa adeunt, vt otij nihil ſuperſit ad ſtudia literarum tractāda, vt nullam diei partem arbitratu meo in ſtudijs ponere, ad ſtudia conferre liceat.

Impe-

Imperator.

The generall or captain generall.

Omnem cogitationem, omnia consilia, mentem prorsus a bellis auocauit, adduxit imperator, is qui nomine imperatoris insignitur, imperatoris titulo decoratur, imperatoris eximia dignitate fungitur, imperium in omnes habet, cuius imperium est, cui potestas est atque ius imperandi.

Imparatum, quod præstare nequeas.

To comaund a thing vnpossible,

Imperas mihi, iubes, mādas, id fieri à me vis, quod exequi, efficere, præstare neq; debeo, neque possum: id mihi imponis, quod sustinere neque debeo, neque possum: das mihi rem in mandatis parum honestam, & eiusmodi, que vires meas exuperet.

Imperium annuum conficere.

To ende his yeerly office.

Annuum munus confeci, absolui: annuo munere, sum perfunctus: absoluta est annua mea administratio: administrationis annuæ finē attigi, ad finē perueni: abijt annus imperij mei.

Impetus consilio repr essus.

Violence repressed by vvisedome.

Impetum perditorum hominū tua prudentia, tuū consilium, tuum mentis acumē & vis eximia franget, debilitabit, irritum faciet, inanem reddet, reprimet, retundet impetum perditorum hominum tua virtus, franget, reprimet ac retundet. Hominum improbita-

tem infringent consilia tua.

Importunè epiſtola reddita.

Letters deliuered out of time, or in euill time.

Epiſtolam mihi non loco reddidit: reddendæ tempus epiſtolæ parum ſcitè obſeruauit: tempus epiſtolæ reddendæ parum commodè cepit,

Improbandi

Of diſalowing.

Hæc mihi ratio rei gerendæ non probatur: non agis, vt agendum cenſeo: aliter agis, atque ego agendum exiſtimo: cum ita agis, à iudicio diſcrepas meo, diſcedis, diſſentis, procul abis. Hic tuæ vitæ curſus offendit eos, qui te diligunt, optimèque tibi cupiunt.

Improbi ex iudicijs elabuntur.

The wicked eſcape cleare without puniſhment, or eſcape the cenſure of the law and are quit.

Sæpè homines improbi, culpæ, criminum, delictorum, flagitiorum, ſcelerum affines, criminum labe infecti prorſus, atque inquinati, noxij, nocentes, ſontes, iudicio liberantur, iudicum ſententijs impunitatem aſſequuntur, à ſupplicio vindicantur, pœna eximuntur, pœnas vitant, effugiunt, euadunt ex iudicio, elabuntur, ſeruantur inſontes, innocẽtes, expertes omnis culpæ, nullius affines culpæ, nulla infecti culpa, nullo aſtricti ſcelere, nullo contaminati flagitio iudicãtur, non puniuntur, non vindicantur, non caſtigantur, merita non coercentur pœna: pœnas nõ dant, nõ luunt, non pendunt: debitas pœnas non perſoluunt, debito ſuppli-

ſupplicio non mulctantur, non afficiuntur pœna, pœnas factis, vita & moribus dignas, improbitati debitas nō ferunt, non ſuſtinent, patiuntur, ſentiunt: ſepè fit iudicū culpa, vitio, ſcelere, improbitate, iniuſtitia perfidia, vt homines impuri, perditi, ſceleſti, flagitioſi, delictorum omniū participes, ſine pœna dimittātur, pœna eximantur, abſolutionē conſequantur, animaduerſionem effugiant: ſæpè non animaduertitur in homines nocētes ſuppliciū de nocentibus nullum ſumitur, pœna nulla capitur ſecùs ac meriti ſunt ac eorum vita poſtulat, iudicantur, ſententiæ ferūtur.

Improbi puniendi.

Wicked men or malefactors are to be puniſhed,

Animaduertendū eſt in homines nocentes: iuſta eſt in homines improbos animaduerſio: animaduerſione vti aduerſus improbos oportet: improbi afficiendi ſunt pœna, vindicandi, puniendi, plectendi, vlciſcendi, caſtigandi, male mulctandi, ſumendum eſt de improbis ſupplicium: capere pœnas de improbis æquum eſt: luant improbi pœnas factis dignas: debitum ſupplicium nefarij homines perſoluant: digna eorum factis in animaduerſione improbi plectantur pœna.

Imprudens.

Vnwiſe, raſh, and vnaduiſed.

Nimium te inconſideratum, imprudentem, expertem conſilij, inopem conſilij, expertem rationis, inopem rationis, auerſum à ratione, propēſum ad temeritatem, immoderati ſenſus, præcipitis conſilij, nimis in agendo præcipitem, inſipientem, ſtultum cognoui

Impudens.

Impudent or shameles.

Si tuum os haberem, si tuam imitarer impudentiam, si essem æque ac tu, pariter ac tu, similiter ac tu, non secus, non aliter ac tu, ita vt tu, vti tu quemadmodum tu, sicuti tu impudens, ad impudentiam propensus, pudoris expers ac modestiæ, alienus à pudore, remotus à modestia, auersus à pudore, non immerito impudentissimus haberer: transis verecũdiæ fines: abes procul à pudore: modestiam nullam retines, tueris, colis: non te pudor retinet: non te modestia regit, non verecundia temperat.

Impudenter peccas.

You sinne vvithout shame

Nulla tibi est ad facinus verecundia, nullũ tibi peccandi modũ verecundia statuit: peccas, abiecta prorsus omni verecũdia: omni prorsus pudore es exutus peccas sine modo: peccas impudentissimè: nõ te pudor vllus, non te modestia deterret, abducit, remouet à voluntate, à studio à consuetudine peccandi.

In acie ceciderunt.

They fell in the field, or vvere slaine in the conflict.

In illa pugna, illa acie, illo prælio, conflictu, ducẽti homines insigni fortitudine præstantes obierunt, ceciderunt, mortem oppetierunt, occubuerunt, desiderati sunt: ducentos homines pugna illa sustinet. Vide Milites egregij.

In aduersa fortuna benè animatus.

In

In aduersity, of good courage, hart and stomack.

Et si fortuna mihi carissima quæque abstulit, eripuit, ademit, etsi me orbauit ijs rebus omnibus, quæ homini carissima sunt in vita, non faciam tamen, non committam, vt ipse me planè deseram, atque destituā, vt omnem planè spem abijciam, vt ab omni spe animum abducam, vt de meliore statu desperem, vt ad desperationem abducar, redigar: fortuna me prorsus omni spe salutis orbauit, nec tamen nihil spero: exclusa spes omnis videtur esse meliorum rerum, aliqua tamen spe nitor, sustentor.

In aduersis cœlum aspicimus.

We looke vp to heauen in aduersity, or in euery sodaine mischaunce.

Hic est mos hominum, ita more comparatum est, vt in repentinis aduersisque casibus, si quid & præter opinionem, & contra voluntatem accidit, cœlum intueantur, suspiciant, aspectent, ad cœlum aspiciant, suspiciant, spectent, oculos tollant, inteddant.

In aliqua existimatione esse.

To be in some reputation, credit, or countenance.

Paucorum dierum studio consecutus es, vt aliquo numero esses, vt aliquid haberes inter homines honestatis, vt aliquem inter homines locum obtineres, vt aliquo apud homines loco esses, vt aliquam tibi ascisceres existimationem: ne prorsus iaceres, ne planè ignobilis, obscurus, vilis, abiectus, nullius honoris ac nominis esses, ne nullius omnino esses, ne nullo

planè loco esses, ne tua esset inter homines obscura aut infima conditio: parumper te honestauit, aliquo te in numero cōstituit, aliquem tibi locum tribuit cōparauit, peperit paucorum dierum studium.

Incendium.

A daungerous fire.

Hac nocte nō mediocre excitatum est incendium: vehemens ignis est accensus, ædes multæ conflagrarunt, combustæ sunt, igni corruptæ sunt, consumptæ, absumptæ: grauis admodum periculi, summi damni exorta flamma est,

In conspectu.

In the sight, or before the eyes.

Tota mihi illa regio in cubiculo meo sedenti erat in conspectu, ante oculos erat, in oculis erat, sese oculis offerebat, ante oculos versabatur, egregiè patebat.

Incredibile.

Incredible, or that one would not thinke or beleeue.

Credibile non est. Credendum non est: non est, vt credatur, vt credi possit, vt habenda fides videatur: fidem superat: verisimile non est: mendacium videtur mendacij speciem habet: mendatium præ se fert: veritatis imaginem nullam ostendit: eiusmodi est, vt fide careat, vt adiungi fides nulla possit.

Incursiones hostium

The inrodes, assaultes, incursions of our enemies.

Decur-

Decurſionibus hoſtium audio regionem infeſtari, vaſtari,loca diripi: excurrere hoſtes audio,& loca diripere : incurrere hoſtes in regioné dicuntur,& ex ea prędas agere,eã damnis afficere , rapinis exhaurire, vaſtare prorſus ac perdere.

Indignus amore.

Unworthy of loue or to be made of,and beloued.

Indignus eſt amore,ac beneuolentia filius tuus:indignus eſt,qui ametur,nõ eſt,qui ametur,nullam virtutem poſſidet,nulla præditus eſt arte, quæ amorem conciliet:omnia prorſus animi bona,omnia deſiderat ornamenta , quibus beneuolentia colligitur : quæ ad colligendam,quærendam, comparandam beneuolẽtiam faciunt,valent,ſpectant,apta ſunt, accõmodata, idonea,apta,nihil eſt in filio tuo,quod homines ad illum amandum alliceat: nihil eſt in illo, quare diligatur:nulla arte ſcientia,virtute,nulla planè re commẽdatur , vt inire gratiam ab hominibus,adiungere ſibi homines aliqua beneuolentia poſſit.

I ndignus beneficio

Unworthy of a benefite or good turne.

Tanto merito indignus es:non is es,in quem tanta gratia conferatur:non ita meritus es, non ea tua merita ſunt,vt affici tanto beneficio, ferre tantum beneficium debeas:nõ is eſt animus tuus, qui tantam gratiam capiat,compræhendere,complecti, capere, cõcipere,excipere poſſit:ineptus eſt ad tantam gratiam accipiendam: beneficij magnitudo,tua merita vincit: impar es tanto beneficio.

Indignus laude.

Vnworthy of praise.

Laude indignus es:indignum te laude præbuisti, ostendisti, non eum te præbuisti,præstitisti,ostendisti probasti,non ita gessisti,non ita te gessisti,non ea tuæ vitæ ratio fuit, non eiusmodi sunt merita tua , non te talem vidimus, cognouimus,sensimus,experti sumus, non is nobis cognitus es,vt afficiendus,ornandus,decorandus,honestandus, efferendus, extollēdus laude sis,vt laus in te cōueniat,tibi debeatur.vt laudis præmium,quasi tibi debitum possis exigere: vt laus,quasi tuis meritis debita merces , persoluenda tibi esse tribuenda, deferenda videatur.

In diuitijs quærendis occupatus.

Occupied in seeking after riches.

In re familiari augenda totus es : præter diuitias nihil spectas : tuum omne studium in quærendis opibus cōsumas, locas,constituis,totus in diuitias incūbis,id vnum agis,eò tantùm spectas,eò tuum studium dirigis,cōfers, tuum consilium illud est,tua planè singularis cogitatio,vt diuitias tibi pares,compares,colligas, congeras: vt opes quæras, habeas,possideas,vt opibus abundes,affluas:vt diuitiæ tibi redundent,tibi adsint maximæ,tuam in domum frequentes cōfluāt vt diues sis,copiosus,locuples, plenus, benè nummatus,multarum possessionū munitus, instructus,paratus, minimè inops à re familiari,à re domestica.à diuitijs,ab opibus,à copijs,a fortunis,vt abundes,vt cumulatè possideas, vt vberrima sint omnia:vt omnium rerum vbertate floreas : vt fortunæ tibi sint amplissimæ.

In eodem fortunæ periculo.

In

In the ſame daunger.

In eadem es naui,eodē in diſcrimine verſaris:idem tibi periculum impendet: æquè tua ſalus agitur, tuæ fortunæ periclitantur,eadem tibi imminet calamitas æquè periclitaris: in ijſdem nauigas fluctibus:eodem iactaris vēto:eadem te procella perturbat:eodem loco res tuæ ſunt:verſaris in eodem periculo, in eadem fortuna, eadem te fortuna manet, tibi impendet tibi imminet, te vrget: pari es conditione: par, ſimilis eadē,nō diſſimilis,non diſpar, non alia tua conditio eſt, non minus de te agitur,tua res æquè agitur:de tua re itidem agitur, in periculum tua res adducitur, venit, periclitatur,periculum ſubit:eadem tibi inſtant mala: haud melius tecum agetur,haud meliore loco tuę res erunt:non tibi erit melius: meliore loco res & fortunæ tuæ non erunt.

Ineptus ſtudijs præ imbecilla valetudine.

Vnable to ſtudie,becauſe of his ſickly nature or weake bodie.

Infirmior eſt,imbecillior eſt,infirmiore, imbecilliore, tenuiore valetudine, infirmioris, imbecillioris tenuioris valetudinis eſt, corpore eſt infirmiore, imbecilliore, tenuiore, viribus eſt infirmioribus, imbecillioribus,tenuioribus,quàm vt ſtudiorum laborem, graue ſtudiorum onus ferre,perferre,ſuſtinere poſſit, minus habet virium, roboris, quam vt ſtudiorum labori par eſſe poſſit,quam vt ferendo ſtudiorum labori poſſit eſſe: valetudine vtitur infirma, imbecilla ſic, vt labor eum ſtudiorum facilè poſſit opprimere: eam illi valetudinem,eas natura vires negauit,quas labo-

riosa studiorum tractatio, assidua literarum exercitatio, grauissima literarum studia postulant, requirunt, desiderant, exigunt: corporis, valetudinis, viriũ infirmitas, imbecillitas, tenuitas facit, vt incumbere, quãtum res poscit, in studia non queat,

Infamis.

Infamous.

Æternam ignominiæ labem subijsti: sempiternam ipse tibi ignominiam imposuisti: ęterna tibi est inusta infamiæ nota, ipse te aspersisti, atque inquinasti maculis infamiæ sempiternis: spem tibi omnem futuræ dignitatis ademisti: nullam tibi in posterum dignitatis partem reliquisti.

Infamiam aspergere.

To spreade an euill name, or giue forth sclaunder.

Vehementer studes de mea fama detrahere, meã famam lædere, detrimento afficere, obesse, nocere, officere meæ famæ: id agis, vt æternas mihi infamiæ notas inuras, vt ijs meũ nomen sordibus, ijs maculis afficias, inficias, inquines, inspergas: eas meo nomini sordes, eas maculas inijcias, inspergas, inferas, quas nulla dies, nulla deinde res possit eluere, abstergere, auferre, delere: tuum consilium, tuũ studium illudest, vt me in omne tempus, in omnes annos, in omnes meæ vitæ dies, in perpetuum infamem reddas, infamia notes, infamię tradas: id spectas, vt perpetuò male audiam, perpetuam in infamiam adducar, æterna vt infamia flagrem, laborem, vt in sordibus infamiæ nunquam non iaceam, vt perpetua verser in infamia.

Infœ-

Infœlices ſe premi exiſtimant.

They which are vnfortunate thinke themſelues oppreſt, or Poore men iudge themſelues moſt miſerable.

Videre licet multos, qui ſe credant, quia laboran inopia, egeſtate premũtur, in ſumma infœlicitate verſari, conſtitutos eſſe, peſſimè fortunatos eſſe, afflicta penitus fortuna eſſe, miſerrimę conditionis eſſe, omnibus malis affligi, omnibus miſerijs opprimi, omnibus infortunijs vexari, ſic redactos eſſe ad ſummã infœlicitatem, prorſus infœliciter, miſerrimè, peſſimè ſecum agi, ſuas rationes, ſuas fortunas peſſimo loco eſſe, afflictas, euerſas: perditas eſſe, fortuna ſe iniquiſſima, aduerſa, graui, infenſa, in primis vti.

Inferiori non cedere.

Not to yeeld, or to giue place to one that is inferiour, or leſſe worthy.

Cur ei cedere; loco cedere, locum concedere, locum dare ei debeo, qui comparandus, æquandus, cõferendus, par omnino mihi non eſt: quamobrem, qui eſt infra me, qui nihil ad me eſt, mihi patiar anteponi? quid eſt cauſæ, cur primas ei partes concedam, primas ad eum partes deferri ſinam, primo eum loco ſtatuam, præponi mihi, ante me collocari, anteire me patiar eum, quem nulla res mecum æquat, cuius meritis mea merita antecellũt? quid eſt cauſæ, cur honore ſuperior habeatur, qui virtute inferior eſt?

In fugam conuerſi.

Made to flie,

Cum aliquandiu pugnassent, in fugam se coniecerunt, dederunt, fugam arripuerunt, fuga salutem petiuerunt, fugati sunt, fuga sibi consulere cœperunt, fuga distracti sunt, dissipati, dispersi, disiecti: distraxit eos fuga, dissipauit, disiecit.

Ingenio præstans.

Of an excellent witte.

De ingenij tui præstantia, vi, acie, ita statuo, neminem tibi anteferri posse, paucos admodum conferri: excellere te ingenio, præstare, florere, valere, vel omnibus antecellere, vel certè nemini concedere iudico acutissimam esse aciem ingenij tui, egregio te à natura instructum ingenio, minime te esse hebetem ad id quod melius sit intelligendum: eam esse ingenij tui aciem, nihil vt non videas, assequaris, facilè intelligas, scientia comprehendas: ingenij tantum in te duco esse, quantum esse potest plurimum: ingenium in te sentio esse summum, eximium, egregium, non mediocre, non vulgare, non quale multis contingit, exquisitum, rarum, singulare, præstans, acutissimum, planè diuinum.

In gratiam redire.

To come againe in fauour.

Vt mihi tua voluntas reconcilietur, operam dabo enitar, contendam: elaborabo, vt gratiam mihi tuam meo merito restituas, vt amissam recolligam beneuolentiam tuam: vt te mihi reddas, vt mecum in gratiā redeas: vt te mihi reconciliē, vt animus tuus, qui erat antea, idem in posterum erga me sit: vt sis in me, sicut antea animatus: vt, si quid alienæ opinionis, aut parū amicæ voluntatis aduersus me suscepisti, deponas, abijcias

abijcias. Vide, Reconciliatus amor.

Ingratitudo deteſtanda.

Ingratitude is to be deteſted, or abhorred.

Vitium ingrati animi peſſimè odi: nullum odioſius mihi crimen eſt ingrati animi culpa: cùm omnia crimina, tum verò prætermiſſæ gratiæ, neglecti officij culpa grauis admodum, moleſta, odioſa mihi eſt: nullum hominum genus acerbius odi, peius odi, acerbiore inſector odio, quàm qui gratiam bene meritis non referunt, qui de gratia referenda minimum cogitãt, parum laborant.

Ingratus es.

Thou art vnthankefull.

Meis in te meritis non reſpondes: gratiam non refers, non ſoluis id quod debes: officia mea tuis officijs non compenſas, gratiam non reddis, officium non præſtas, ingratè agis, ingratum te præbes: officium in te requiro, deſidero: gratiam à te non fero: mea erga te non imitaris officia. Magna mihi debes beneficia, nec ſoluis.

Inhumanus.

Vncurteous or vnkind.

Neminem, qui tam longè ab humanitate abeſſet, tã eſſet alienus ab humanitate, tam expers humanitatis, in quo minus eſſet humanitatis vnquã vidi: omnem prorſus humanitatem, liberalitatemque naturæ ſic ignorat, vt nemo magis, minimè omniũ de humanitate laborat: officium negligit: ita nihil agit liberaliter, vt illiberalitatẽ eſſe virtutẽ exiſtimare videatur.

In insaniam prorsus incidit.

He is fallen starke madde, or as madde as a bedlemre.

Vi doloris ita insanijt, vt mentē, rectum animi sensum, rationem nunquam receperit, in perpetuū amiserit, ad sanitatē nunquam redierit, insaniæ morbo ita est affectus, in morbum insaniæ ita incidit, vt nūquam posteà conualuerit, vt furorem nunquam deposuerit, vt bonam mētem nunquam reuocauerit, vt à furore, à dementia nunquam se ad sanitatem retulerit: ita discessit à mente, ita mentem perdidit, vt illum nemo posteà ratione præditum viderit.

Iniquus.

Vniust or not indifferent.

Æquissimus mihi nō est, paulò iniquior in me est iniquiore animo erga me est, animo est in me non satis æquo. Nonnulli sunt in te obscurius iniqui.

Iniuria afficere.

To do wrong.

Iure hæc in me conferres, si quando ipse tecū iniquius egissem, iniquior tibi fuissem, iniurius tibi fuissem iniuriosius in te fuissem, iniuriosius te tractassem, iniuriam tibi fecissem, intulissem, imposuissem, obtulissem: si te aliqua affecissem iniuria, si à me accepisses iniuriam, tulisses iniuriam: si me iniurium, iniuriosum, iniquum, grauem, tuis commodis aduersum, infensum tibi sensisses, cognouisses, expertus esses: si qua te te læsissem, tuus esset animus a me offensus, molestiam aliquam accepisset si de tuis commodis aliquādo detraxissem, tuis commodis obfuissem, obstitissem, aduersatus

uerſatus eſſem: quia eſſes à me laceſcitus iniuria, prouocatus, commotus.

Iniuria compenſata.

Iniurie recompenſed, wrong requited.

Inique mecum egiſti, ſed erit, cum tibi idem reponam: iniuriā feciſti, iniuriam aduerſus me intuliſti, iniuria me affeciſti: laceſciſti, prouocaſti, iniurioſe me tractaſti, acerbè, iniquè, amarè, cōtra iura omnia, aduerſus iuſtitiæ leges, contra quàm iuſtitia præſcribit: ſed parem aliquando gratiam referam, merita meritis compenſabo.

Iniuriam vlciſci.

To reuenge iniurie.

Facilè idem reponam: is ſum, qui referre iniuriam facilè poſſim, par pari referre, æquè te tractare: feres à me, quod intuliſti: impunè tibi nō erit, quod iniuria me affeceris, impunita non erit iniuria tua, inulta non erit, inulta nō relinquetur, vlciſcar iniurias tuas, memorem iniuriæ me ſenties, experieris.

Iniurias non vlciſci, laudabile exiſtimo.

Not to reuenge iniurie. I iudge it praiſe worthy.

Nihil iudico, duco, cenſeo, ſtatuo laudabilius, quam iniuriarum rationem non habere, non ducere: quomodo quidem ego exiſtimo, vt ego quidem arbitror, opinor, puto, autumo, ſentio, vt opinio mea eſt, vt mea fert opinio quātum quidem aſſequi iudicio poſſum, vt mihi ſuadet ratio, oſtendit ratio, niſi iudicio

fallor, iudicij ſum expers, rudis planè ſum: nihil eſt præſtantius, laudabilius, ad laudem illuſtrius, quàm iniurias cõtemnere, nihil facere, obliuiſci, ex memoria delere, minimè perſequi, vlciſci nolle, vltione non perſequi: referendæ iniuriæ curam non ſuſcipere, de iniuria perſequenda, vlciſcenda, referenda, de iniuriarũ vltione minimè laborare, nihil omnino cogitare vltionem iniuriarum nõ ſpectare, nõ curare: in cõtemnendis iniurijs, obliuiſcendis, ex animo euellendis, ex memoria delendis, obliuione voluntaria conterẽdis, eximia ſita laus eſt, ea laus eſt, qua nulla præſtantior.

In iuſtitia virtutes omnes.

All vertues are comprehended, or contained in onely iuſtice.

Omnes inſunt in vna iuſtitia virtutes, iuſtitia continentur, comprӕhenduntur, continet iuſtitia, comprӕhendit, complectitur omnes virtutes: omnes ad vnam iuſtitiam virtutes referuntur, ab vna iuſtitia pẽdent in vna iuſtitia includuntur, qui iuſtitiam tenet, non eſt vt virtutem vllam prӕterea deſideret, requirat, expetat, nulla virtute iuſtus caret, nulla virtus ab eſt à iuſto: coniunctæ ſunt, colligatæ, connexæ cum iuſtitia virtutes omnes.

In liberos non ſæuiendum.

We muſt not rage againſt our children, or we ought not to be cruell ouer our children.

Sæuire in filios, ſæuitiam aduerſus filios exercere, crudeliter agere cum filijs nunquam debemus: tanti nihil eſſe debet, vt crudeles in liberos ſimus, vt crude les

les nos liberi nostri experiantur: si quid agitur cum filijs crudelitas absit, nunquam crudelitati locus est.

Innumeris periculis exposita est vita hominum.

The life of man is open to infinite perills, or subiect to many daungers.

Innumeris fortunæ telis proposita est, exposita est, patet hominum vita: impendét, imminent hominum vitę casus innumeri: euentus rerum varij singulis propè horis extimescendi: quisquis vitam ingreditur, in hanc lucem prodit, spiritum è cœlo ducit, huius lucis usura fruitur, eum casus innumeri manent, ei & quæ velit, & quę nolit, exspectāda multa sunt, eius animus ex vario rerum euentu, perpetuò fluctuet necesse est.

Inofficiosus & inhumanus.

Vncurteous and vnkind.

Omnis officij & humanitatis expers est: lōgè abest ab officio & humanitate: prorsus humanitatem ignorat: ab humanitate remotissimus est: nihil possidet humanitatis: minimè omnium humanitatem colit, diligit, exercet.

In otio viuere.

To liue at ease or in rest.

Præstabo tibi otium: efficiam, vt quietè fruaris, vt quietè agas, quietè viuas, quietā vitam ducas, & summa sit rerum tuarum tranquillitas, summa tui animi quies, vt otio tibi frui liceat, otiosè viuere, otiosam vitam agere, peragere, ducere, traducere, viuere.

In Republica iuſtitia ſequenda.

Iuſtice is to be followed in a comon wealth.

In adminiſtranda, tractanda repub. in adminiſtratione Reipublicæ, ius honeſtum, rectum tueri, ſpectare, ſequi, nihil præterea debemus.

Inſanus.

Madde or out of his wite.

Quia cauſa cecidit, litem perdidit, furere cœpit, ad inſaniam, furorem, dementiam, amentiam redactus eſt, mente captus eſt, mentem amiſit, mens eum reliquit, defecit, deſtituit, incidit in inſaniæ morbum, prolapſus eſt in furorem, à ſeipſo diſceſſet, à mente diſceſſit, ſapere deſijt.

Inſcius reuertor.

I returne vnwitting or vnknowing.

Redeo, reuertor, reuerto, refero me ad rus, repeto rus inſciens, imprudens, inſcienter, præter voluntatē pedes me ad rus inſcientem referunt.

Inſectari.

To reprehend ſharply or to exagitat.

In hoc Epicurum Stoici malè accipiunt, accuſant, exagitant, inſectantur, conuitijs vrgent.

Inſidiati mihi ſunt, quibus potiſſimum credidi.

They haue entrapped me, or laide waite for me whom I chiefly truſted.

Quorum

Quorum ego fide nitebar maximè, quibus ego fidei habebam plurimũ, quibus apprimè credebã, quorum in fide multum ponebam, quorum esse minimè dubiam, aut infirmã fidem existimabam, ij mihi insidias fecerunt, insidiosè vim, damna, ignominiam intulerunt, obtulerunt, insidiosè me tractarũt, insidijs petiuerunt, oppresserunt, perdiderunt, à me defecerunt, desciuerunt.

Insomnia laborare.

I could not sleepe all the whole night: or I slept not one winke all this night.

Somnum hac nocte nunquam vidi, oculis nunquã vidi meis, capere nunquam potui: somnus hac nocte meos oculos effugit, abfuit à meis oculis, nunquam se obtulit oculis meis: refugit à meis oculis: noctem insomnem duxi: insomnia laboraui: perpetua vigilia sum vexatus: spacium noctis vniuersum peruigilaui: soporem nunquam gustaui: nunquam quieui: quies nunquam data est: omnes mihi noctis partes vacuæ somno, expertes somni, sine somno fuerunt.

Insontem accusas.

Thou accusest the innocent, or giltles man.

Accusas, culpas immerentem, expertem culpæ, vacuum à culpa, remotum à culpa damnas, in iudicium vocas, rem facis, persequeris: vitio tribuis, vitio vertis: fraudi das immerenti, ei, qui culpam non commisit, culpæ sibi conscius non est: confers culpam in expertem criminis, insontem, immerentem, innoxium: exagitas illum: in culpam vocas, in infamiam vocas, adducis iniustè, sine causa, iniuria, immeritò, cõtra quàm ius est. Vide, Immeritò accusatus.

Institutum tuum vrge, si ita expedit.

Continue or goe forward as thou hast begunne, if it be for thy profit and commodity.

Perge, vt cœpisti, tene tuum institutum, tene quem cœpisti cursum, qua ire via cœpisti, ea perge: tuā consuetudinem tuere, ac serua, si tibi vtile est, si vtilitas tua ita fert, si suadet vtilitas, si è re tua, & commodo tuo ex vsu tuo, si ratio rerum tuarum ita postulat, si tibi cōducit, expedit, prodest, bono est, emolumento est, vtilitati est, si est, vt iuueris, vt vtilitatem capias, fructū feras, percipias, colligas, si fructuosum est.

In summas ædes aufugit.

He fledde away, and ranne vp to the toppe of the house.

Effugit, fuga se abripuit, fuga euasit ad ędium summa, ad summas ædes, ad fastigium, ad culmen, ad superiores, excelsiores, sublimiores ædium partes: abdidit se in summas ædes, fuga se contulit in summas ædes, fuga petiuit summas ædes.

Intemperantia languefit corpus.

The body is weakned or made feable with inordinate or dissolute liuing.

Vires corporis tibi minuit, diminuit, imminuit, cōminuit, infirmauit, debilitauit, ademit, abstulit, afflixit vitæ ratio minimè moderata, incontinentia, intemperantia, nequitia, luxus, libido: vita immoderatè, incōtinenter, intemperātèr, dissolutè nequiter, sine modo, luxuriosè

luxuriosè traducta, ad infirmitatem, ad imbecillitatẽ, tenuitatem corporis te redegit, adduxit, minus te firmum, minus validum, minus valentem, minus robustum, infirmiorem, imbecilliorem reddidit.

Inuidia premitur.

Hated or enuied of all men.

In summam omnium inuidiam incidit, adductus est: inuidiosus apud omnes factus est: sic egit, ita se gessit, vt odio illum omnes habeant, vt in illum nemo sit optime animatus, nemo illi faueat, nemo de illo bene existimet: nulla fruitur hominum beneuolentia: premitur odio multorum, inuidiæ est, odio est, in inuidia est, in odio est. Quis est, quem nulla vnquam attingat inuidia? Disrumpitur inuidia. Valde Ciceronem exercebat inuidia. Ciceroni multum erat cum inuidis negotij.

Inuidia ex dignitate.

I am enuied or haue more ill will abrode, because of honor, preferment or estimation.

Sunt quos meus in hac republica splendor offendat, lædat, pungat, angat, sollicitet, afficiet, vrat, dolore, cura, molestia, sollicitudine afficiat: florere me dignitate, existimatione, honore, tantum honoris mihi haberi, tantum mihi dignitatis in republica esse, auctoritatis, gratiæ, existimationis, splẽdoris, nonnulli molestè ferunt, grauiter, acerbè, egrè, iniquè, iniquo animo, non facilè, nón leuiter, nón patienter tangit animos quorundam, sollicitos habet quosdam hic splendor meus, hæc species, dignitas.

In virtutis studio valetudo curanda.

In the ſtudie of vertue our health is not to be neglected.

Ita ſequi virtutem debemus, vt valetudinem non in poſtremis ponamus, valetudinis cum virtute ducẽda ratio eſt, ſic ad ſtudia virtutis debemus incumbere ne valetudo negligatur: plurimum virtuti, aliquid tamen valetudini tribuatur: ſpectanda virtus eſt, cũ ea tamen, ne deſpiciatur valetudo: excubare virtutis in ſtudio, præclarum eſt, indormire tamen valetudini minimè debemus: excolatur animus virtutibus: nonnihil tamen corpori ſeruiatur.

Iracunde commiſſum, dedecus.

Shame followeth euery furious acte: whatſoeuer thou doeſt in thine anger, it will turne to thy ſhame at the laſt.

Quicquid ages iracundè, iratus, in ira, cum ira, irato animo, animo ira commoto, ira affecto, ira agitato, commotus ira, adductus, inductus, impulſus, incitatus, actus, accenſus, imflammatus, iracundiæ vi impulſus, turpiter ages, tua cum infamia, ignominia, tuo cum dedecore: turpi re macula inquinabis, labe inficies, dedecus infamiæ turpis nota conſequetur.

Iracundia multorum malorum cauſa.

Anger the cauſe of much miſchiefe.

Sanè, ſanequam, certè, certò, verè, re vera, profectò ſine dubio, procul dubio, abſque dubio, quidem, omnino, planè, qui ſe iracundia patitur efferri, auferri, abripi, à ratione auocari, à conſilio abduci, is ea committit, quæ mox infecta velit eſſe, in eum locum adducitur

ducitur, vnde exitus non facilè datur, eò progreditur, quo paulò post pœniteat: certum est, pro certo est, exploratum, minimè dubium, nemini obscurũ, omnibus apertum, patet, constat, perspicuum est, oculis, ac sensu ipso percipitur, vocari in dubium non potest, venire in dubium, ambigi, dubitari, nemini dubium esse potest, quin multa mala pariat iracundia: ex iracundia mala multa gignantur, erumpant, fluant, manent, multorum malorum culpam sustineat, iracundia multorum malorum caussa sit, in iracundiam conferẽda.

Iter difficile.

A troublesome or euill iourney.

Admodum hieme difficilis est, incommoda, impedita, plena laboris, & periculi ea via quę Patauio Vincentiam fert, ducit: qui se per hiemem in viam dant, vt Patauio profecti Vincẽtiam perueniant, molestiã itineris nõ mediocrem sustineant necesse est, in multas incidãt difficultates, multa subeant pericula, multos perpetiantur labores, incommoda, odiosa, dura minimè pauca: iter habentibus Patauio Vincentiam difficultates occurrunt multæ, viæ difficultas, & iniquitas impedimenta opponit maxima, impedimento vehementer est. In alpibus Apennini magnæ sunt admodumque difficiles locorum angustiæ: impeditissimus est ad iter faciendum mons Apenninus: labor est maximus per montem Apenninum iter habẽtibus.

Iter omittendum infirma valetudine.

A iourney is not to be taken in hand when a man is ill at ease.

Iter ne suscipias, ne te viæ cõmittas, ne te in viam des, ne ad iter aggrediaris, ne viam ineas, itineris cõsilium abijce, omitte, dimitte, nisi recte vales, nisi optima vteris valitudine, nisi corpore bene firmo. Ne te viæ, nisi confirmato corpore committas. Vide non nisi sospes, &c.

Itinera hyeme odiosa.

Euill iournying in winter, or winter iourneys are tedious.

Viæ sunt hyeme difficiles, incommodæ, impeditæ, abruptæ, iter habentibus odiosæ: nihil incommodius, quàm hyeme iter habere: per hyemem itinera sunt incommodi plena, interdum etiam periculis.

Iucunda coniunctio.

A ioyfull ioyning.

Spero nobis hanc coniunctionem voluptati fore optimam, de hac habeo coniunctione spem: de hac coniunctione spero optimè, spes me tenet optima, sustentat, alit, pascit fouet.

Iudicium à natura ne, an ab arte.

Whether nature or arte giue iudgement I knowe not.

Nondum planè constitui, nondũ satis habeo constitutum, deliberatum, exploratum, explicatum, certum, naturæ ne munere, an disciplinæ beneficio iudicium contingat: iudicij præstãtia, excellentia, vis, subtilitas vtrum à natura, an ab arte, ac disciplina proficiscatur, contingat, manet, naturæ ne priuilegio concedatur, an sit ab arte, ac disciplina petendum: vtrum is, q

is, qui rectè iudicat, qui optimè iudicio vtitur, qui iudicio valet, præstat, excellit, facultatem habet optimè iudicandi, iudicio abundat, naturæ debeat, an arti, bonum illud acceperit à natura, an hauserit à studio, ab arte à disciplina: naturalène bonum sit iudicium, an potius in studio, arte, disciplina, doctrina, ratione situm, eiusmodi, quod doctrina tradatur, à præceptis ducatur, discatur à magistris.

Ius dicere.

To iudge according to the law or to minister iustice.

Modò in hoc, modò in illo oppido forum agit, ius dicit, litigantes audit, res iudicat, causas cognoscit, iudicat de controuersijs, discrepat, ius administrat, distribuit.

Iustitia sequenda.

Iustice is to be followed: vpright and true dealing is to be vsed.

In administranda, gubernanda, regenda, capessenda, tractanda, curanda, gerenda republica, in administratione reipublicæ, in omni publico munere id solũ spectare debemus, quid iustitia postulet, ratio præcipiat, cõscientia proponat: quid sit iustitię, quid rationi consentaneum, quid cum iustitia, cum ratione congruat, conueniat, consentiat: habenda iustitię summa ratio est: vna spectanda iustitia, nihil præterea: de vna iustitia laborandum: sequi ducem iustitiam debemus, agere cum iustitia, iustè, rectè, honestè: honestũ tuendum est solum: nostra cõsilia, nostras actiones ad vnã iustitiam referri decet: propositam habere iustitiam, iustitiæ seruire, ad iustitiam incumbere, iustitiã exer-

cere debemus: non est in administrãda Republica ne latum quidem vnguem, ne minimum quidem, ne tantillum quidem à iustitia discedendum, recedendum.

Iustitia curæ paucis.

Few haue regard what is iust.

Pauci sunt hac ætate, his temporibus, quibus iustitia curæ sit, cordi sit, qui iustitiam colant, exerceãt, curent, tueantur: qui de iustitia laborẽt: apud quos iustitia locum habeat, iustitiæ locus sit, qui se iustos præbeant.

Iuuabo te, vbi opus erit.

I will helpe thee, when thou shalt haue neede, or as neede shall require.

Adero tibi, præstò ero, opem feram, cum res postulabit: vbi opus erit, vbi tempus feret, tuis temporibus, si rerum tuarum ratio poscet, si occasio requiret, vbi erit è re tua, si pertinere ad te videro.

Iuuentus improuida.

Youth is incircumspect.

Si, quid insidiarum in vita sit, minus despicis, intelligis, vides minimè miror, cùm adhuc intra iuuentutis annos tua versetur ætas, cùm iuuentutis annos egressus nondum sis, nondum excesseris, præterieris: cùm in ea sis ætate, quæ valet viribus, ac prudẽtia infirma est, viribus floret, à prudẽtiæ maturitate procul abest, longè distat à prudentia, in qua prudẽtia locũ non habet: cùm adhuc ætas tua tanquam in vere sit: cùm ætas iuuentutis, in qua tu es, inopia ferè iudicij laboret, expers iudicij, prudentiæ grauitatisq; sit: vsu rerum

rerum, & experientia, vnde oritur prudentia, prorsus vacet, vacua sit, careat.

Labi procliue.

It is easie to fall, or to doe amisse.

Quis est, qui non offendat, non labatur in tam difficili, tamque lubrica rerum humanarum via ? cui timenda offensio non est ? cui nam effugere, ac vitare offensionem licet ? quis ab offensione præstare sibi quicquam possit ?

Labor.

Laboure.

Si hoc suscipis, sumis, aggrederis, negotij multum habebis, feres laboris plurimum, rem difficilem, grauem laboriosam, operosam, molestã in primis ac duram senties, experieris, cognosces: valde tibi erit elaborandum, magnus in te labor, graue onus incumbet, oneris multum, laboris, molestiæ sustinebis.

Labor finitus.

I am eased of my labour or my taske is ended.

Perfunctus sum labore grauissimo, leuatus sum, liberatus, exsolutus, exemptus: labori finis impositus est: factus est: labor ad finem peruenit, terminatus est: iam me non vrget, non premit, non vexat labor: labori grauissimo quies aliquando successit: labori finẽ feci, finem imposui: laborem terminaui, ad finem ad exitum perduxi: laborem pertuli, donec opus fuit, toleraui quatenus debui, sustinui quoad oportuit.

Læsus immerito.

Hurted wrongfullie, or otherwise then I haue deserued.

Iniquè mecum egisti: iniuriosè me tractasti, iniuriã mihi inpulisti, iniuria me affecisti, iniuriam abs te tuli, passus sum, læsus à te sum immeritò meo, nullo meo meritò, nulla culpa, absque culpa, nihil tale meritus: læsisti me immerentem, innocentem, nullius affinem culpæ, omnis expertem culpæ, ob omni vacuum culpa. Vide, Immeritò molestijs afficior.

Lætitia affectus.

A glade man.

Patrem tuum recens hic de tua dignitate nuntius allatus extulit lætitia, affecit lætitia, perfudit lætitia, lætitia compleuit, lætitia cumulauit: pater tuus lætitiam cepit, sumpsit, hausit, lætitia affectus est, lætatus est, gauisus est, recreatus est, gaudium cepit, iucunditatem hausit.

Largitio inuidiosa.

Hatefull briberie.

Inuidiosa est apud omnes bonos tua largitio: inuidiam tibi parit, inuidiæ tibi est ista largitio, lædit animos bonorum: tua largitione grauius afficiuntur bonorum animi: largitione alienas à te bonorum animos.

Latrones ex occulto inuadunt viatores.

Theeues set vpon trauellers vnawares.

Latrones ex insidijs, ex occultis locis, subitò, repentinò, improuisò, nec opinato impetu viatores aggrediuntur, adoriuntur, inuadunt, petunt, viatoribus

inuadunt,in viatores inuadunt,irruunt, impetum faciunt,impressionem faciunt,incurrunt, insiliunt, sese immittunt,se inijciunt,sese inserunt.

Laudare.

To praise or commende,

Omnes te summis laudibus extollunt,efferunt exornant,in cœlum ferũt Semper aliquid ex te promis, quod alios delectet,teipsum laudibus illustret. Satisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit.Cato res ciceronis ornauit,diuinis laudibus extulit,prosecutus est, Brutus effertur laudibus,in cælum tollitur,quia contendit, vt in pristinam libertatem patriam vindicaret,restitueret,

Laudem summam consequutus est.

He hath gotten him a great praise, or commendation.

Summam ex eo munere laudem,eximiam,egregiam,miram,mirificam,insignem, immensam, singularem,vnicam,incredibilem,excellentem, præstantissimam,amplissimã,æternam, sempiternam, immortalem, non mediocrem, non minimam, non vulgarem consecutus est,adeptus est,obtinuit,tulit,quæsiui,sibi peperit,comparauit. Ieci fundamenta dignitatis meæ ingressus sum in laudem. Nunc tuæ summæ laudes excelso,& illustri loco sitæ sunt,

Laudis studiosus.

Desirous of praise,or hunting after praise.

Omnes tuos ad laudem impetus noui:quam sis ad laudem propensus, inclinatus,quanti sit apud te laus,

quam labores de laude, quam vehementer ad laudem incumbas, quam laudi studeas, quo studio laudẽ sequaris, quæ tua sit laudis cupiditas, preclarè noui, habeo cognitum.

Laus gratiæ causa.

To currie fauoure by praising of men, or to commend other thereby to get him selfe more fauoure of them.

Tantas in me laudes confers, effers me laudibus non iudicio tuo, meritóue adductus meo, sed vt ineas à me gratiam, gratiæ causa, ad colligendam beneuolentiã: gratiã meam his laudibus aucuparis, das hoc auribus meis: largiris mihi, non veritati: auribus inseruis, loqueris ad voluntatem: non hoc ex animo facis, sed eo consilio id spectas, id secutus, meum tibi vt amorem hoc artificio, hoc tuo quasi merito adiungas, vt mihi gratificeris.

Laus ex sola virtute.

A commendation rising from vertue onely

Tuæ sapientiæ est, verãm laudẽ in vna virtute positam existimare, pertinet ad sapiẽtiam tuam, spectat ad eam sapientiam, qua tu excellis: est eius sapientiæ, quæ in te elucet: viget: tuum est, qui sapiens & haberis, & es, qui sapientia præstas, abundas, in quo sapientiæ plurimum est: virum sapientem, qualis es tu, decet in animum inducere, pro certo habere, sic habere, ita credere, existere veram laudem, nasci, fluere, manare ab vna virtute, verum decus in vna virtute situm esse locatum, constitutum, solidam gloriam non aliũde, quàm à virtute pendere.

Laus

Laus in virtute posita.

Iust praise consisteth in vertue onely.

Tuę sapientię est, veram laudem in vna virtute positam, sitam, locatam, constitutam existimare, in vna virtute consistere, ab vna virtute pendere, nasci, fluere manare, proficisci.

Leuatio luctus.

A lessening of sorow.

Hæc te non mediocriter cogitatio cõfirmabit: hæc tibi propones, apud animum tuum propones, animo agitabis, animo spectabis, leuabis, tuum luctum, leuabis te luctu, ægritudine, sollicitudine, cura: sanabis vulnus doloris tui, ipse te lenies.

Leuis.

Light, inconstant or vaine.

Vaniorem, inaniorem, leuiorem, dementiorem vidi neminem: nihil est in eo grauitatis: nihil est illo inanius, vento leuior est, aëre inanior.

Leuiter offendere.

Somewhat to stirre a man, or a litle to displease a man.

Dedi operam, vt eum parce ac molliter læderem non id ęgi, vt eum grauiter offenderem: nihil paulo grauius in illum cogitaui: cõmouere illum leuiter volui, non acerbè vexari.

Liberalis.

Liberall or bountifull.

Latè patuit in prouincia liberalitas tua, tua excelluit humanitas, nemo est à te nō liberalissimè tractatus, liberalitatem nemo in te desiderauit: prolixa fuit in primis, ac benefica natura tua sic vt nihil magis: fructus liberalitatis tuæ vberrimi fuerunt, ad multos peruenerunt, pertinuerunt.

Libertatis cura.

A care or regard of liberty and freedome.

Nihil aliud à communi libertate, nihil præter communem libertatem quæsiui, curaui, secutus sum, spectaui: ad vnam ciuium libertatem meas curas intendi, cogitationes retuli, studia contuli: præter communem libertatem, proposita mihi nulla res fuit.

Libertatis publicæ ratio habita.

Consideration of the publick liberty.

Mihil antiquius communi salute, ac libertate iudicaui: omnium rerum mihi prima fuit publica salus ac libertas, cōmuni salute ac libertate nihil mihi potius, omnia sum aspernatus præ communi salute ac libertate: pluris apud me, quàm omnes res, vniuersorum salus ac libertas fuit: nulla de re tantum, quantum de communi salute ac libertate laboraui; salutem publicam ac libertatem omnibus rebus anteposui, præposui prætuli: curæ mihi fuit salus ac libertas publica, sic vt nulla res æquè.

Libri tui in honore habentur.

Thy bookes are much regarded, or are in great estimation.

Libri tui omnibus vigēt, egregia de tuis libris opinio

nio est, existimatio est: præclarè de tuis libris omnes existimant, sentiunt, iudicāt; tui libri magno apud omnes in honore sunt, omnium iudicio probantur, laudibus ac testimonijs ornantur, in manibus sunt, in manibus habentur, manibus teruntur, sinu fouentur, circumgestantur, circumferuntur, assiduè tractantur, diligenter euoluuntur, accurate ac studiose lectitantur.

Liceat mihi cubiculo tuo vti.

Let me haue the vse of your chamber.

Velim mihi commodes, accommodes de cubiculo: si mihi cubiculum concesseris, meo commodo consules: sine me vti cubiculo tuo, liceat mihi cubiculo à te concesso, tuo beneficio frui, tua humanitate ac liberalitate.

Literæ gratæ.

Letters welcome.

literæ tuæ, quod facile cognouerim, intellexerim, senserim, coniecerim, iudicauerim, quod facilè nosse, intelligere, sentire, conijcere, coniectura consequi licuerit, potuerim, ei periucundæ fuerunt, summam ei iucunditatem attulerunt, pepererūt, magna illum iucunditate affecerunt, perfuderunt. Omnis amor tuus ex omnibus se partibus ostēdit in tuis literis. Quas ad me literas mittis, multo sunt officio refertę, multis insignes amoris notis.

Literæ detrimentum ex morte Aldi Manutij accipiunt.

The death of Aldus Manutius was a great losse to learning.

Multum iacturæ tulerunt, graue detrimentum ceperunt, damnum adierunt, subierunt præclara literarum studia ex morte, obitu, interitu Aldi Manutij: graue vulnus optimis literis inflixit obitus Aldi Manutij: ictu graui perculsæ sunt, ac pene prostratæ liberales disciplinæ, quo die Aldus Manutius occidit, interijt, extinctus est, perijt, obijt, diem obijt, oppetijt, decessit, è vita discessit, è vita exijt vitam cum morte commutauit, morte sublatus est, morte nobis ereptus.

Litteras non committere.

Not to deliuer letters.

Eiusmodi sunt, eius generis, eius momenti meæ literæ, vt eas non audeam temere committere: nō eius generis, non eiusmodi sunt meæ literæ, vt eas audeam temerè credere: quoties mihi certorum hominum facultas erit, literas ad te dabo.

Literæ semper iucundæ & vtiles.

Learning is alwayes both pleasant and profitable.

Mi fili, semper vsui, semper delectationi literæ tibi erunt, fructum tibi afferent & voluptatem in omni vita, nunquam non vtiles, nunquam inquam iucundæ non erunt: te semper commodis, semper voluptate afficient, iuuabunt pariter, & oblectabunt in vniuerso tuæ vitæ cursu, vitæ tuæ par atque adeo longior literarum vtilitas erit.

Longinquitas temporis finem doloribus affert.

All sorow, paine and griefe in continuance

of time will cease or haue an end.

Dolorem minuit ac mollit dies, temporis longinquitas.vetustas:quæ nobis à fortuna infliguntur vulnera, sanantur vetustate: vis doloris cum tempore liquescit:detrahit de dolore dies, atque adeo extinguit omnem, planeque tollit: quouis dolore affectis quouis malo laborantibus medetur tempus, medicinam dies affert:vetustas opem fert, opitulatur, subuenit, auxilio est, subsidio est finem doloris dies affert: habet hoc tempus, vt quemuis dolorem quanuis acriter in animo insitum, auellat atque abijciat:est hoc temporis, vt omnem malorum memoriam, omnem aduersæ fortunæ recordationem, ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoueat. Vide Calamitatum consuetudine.

Lucri gratia causæ dicuntur.

Gaine maketh many a pleider Pleiding for gaine.

In forum multi veniunt, vt lucri plurimum faciant, vt lucrentur plurimum, vt questus maximos faciant, lucri cupiditate adducti, lucelli dulcedine illecti, lucrū spectātes, lucrū sequuti, lucro commoti, lucri spe: multos in forum lucri cupiditas adducit, ad agendas causas impellit: facit augendæ rei cupiditas, ditandi spes, congerendarum opum, comparandarum diuitiarum, pecuniæ colligendæ, vt in forum se conferant, vocem in questū conferant, vt agendis causis se dent vt industriam suam in agendis causis exerceant

Lucrum ex re turpi.

A dishonest or shamefull gaine.

Quæstus maximos, sed turpissimos fecit: rem fecit turpissime: diuitias quæsiuit malis artibus: multum ille quidem, sed inhoneste, sordide, parum laudabiliter, cum dedecore lucratus est, cum infamia lucrum secutus est, tanti lucrum fecit, ea cupiditate ad lucrum incubuit, vt expetendum sibi vel cum dedecore, cum infamia, turpi cum fama existimauerit.

Luctus perpetuus.

Continuall mourning.

Conficior lachrimis, sic vt ferre non possim, luctu consumor, contabesco, modum lugendi nullum facio, finem lachrimis non impono, lachrimis me dedo, lachrimis nunquam abstineo, vberrimus meus est fletus, assiduæ lachrimæ, perennes lachrimæ: nunquam non lugeo, luctum nunquam intermitto, non dimitto, non omitto, totus in luctu versor, assiduæ fluunt ex oculis lachrimæ, comes mihi vbique luctus est: perdunt me lachrimæ, nunquam lachrimes non hument oculi.

Luctus e publico malo.

To sorrowe and mourne for the comon wealth.

Luges Reipublicæ tempora: tuus fletus exoritur, existit, manat, proficiscitur a publicis malis: lugendi causam affert aduersa fortuna Reipublicæ: calamitas publica, publica mala te ad fletum impellunt, mihique tibi publicæ lachrimas excutiunt, exprimunt.

Mœreo.

I lament, mourne, or take thought.

Iaceo in mœrore, ac sordibus: afflictus mœrore iacet, ac languet animus meus. Pessimè est animo meo: tristissimis vexor, & conficior curis: mœrore contabesco, debilitor, conficior, obruior, nil me tristius, deditus tristitiæ sum, tristis valdè sum, animi dolore torqueor, iucunditas à me omnis abest. Nimium te tristitiæ tradidisti.

Magister scripturæ.

The maister of requests, or secretarie.

Magister scripturæ est, scripturæ præest, vectigalibus præest, princeps publicanorum est, vni potissimum demandata vectigalium cura est: ei maximè cõmissa vectigalia sunt: vnus præcipuè vectigalium curam gerit, sustinet vectigalia præcipua quodam iure, summo quodam iure exercet.

Magistratui rectè præfuit.

He so behaued him selfe in his office, that he gat all mens commendations thereby.

Pater tuus eximiam ex hoc magistratu laudẽ collegit, tulit, cepit, adeptus est, consequutus est: preclarè pater tuus hunc honorem gessit, egregiè se pater tuus in hoc munere tractauit: pater tuus hunc magistratum pro sua, reique publicæ dignitate administrauit.

Magistratus certus.

I was sure he should haue that office, or I neuer doubted that he should come to that honour.

Nunquam dubitaui, dubium nunquam mihi fuit,

ambiguum mihi nunquam fuit, nunquam mihi venit in mentem dubitare, ambigere: suspicari, nunquam mihi fuit obscurum, aut parum apertum, nunquam suspicatus sum fore, vt hic tibi magistratus non deferretur, vt excluderis hoc magistratu, vt repulsam ferres, vt reijcereris: pro certo semper existimaui, certò sum arbitratus, certa spes animum meum tenuit, exploratum mihi fuit prorsus mihi persuasi futurum, vt ad hunc honoris gradum peruenires, vt aditus tibi ac via pateret, ne tibi, vnquam eunti ad hunc honorem, via præcluderetur: petitionis tuæ ratio nunquam explorata mihi non fuit, incerta, dubia, ambigua, obscura nunquam fuit. Non dubito, quin summum atque altissimum gradum ciuitatis obtineas.

Magistratus summus.

The highest office or Magistrate.

Penes eum est potestas, omnia sunt, est imperandi ius, est in omnes imperium: dominatur, imperat, regnat, tenet omnia, rem tenet publicam, arbitratu suo cuncta moderatur ac regit, eius in manu sunt omnia: eius ita potestas latè patet, vt omnia complectatur: eius dominatu nihil vacat, ad eum omnia sunt delata, eius voluntas pro legibus est, ab eius volũtate ac nutu pendent omnes, omnia posita sunt in vnius voluntate. Tanti non est, multis mortalibus imperare, quanti nobiscum hic vitam ducere.

Magnas res suscipis.

Thou takest vpon thee great matters.

Etiam atque etiam vide, quantum facinus conferre, animaduerte quid suscipias, quid sustineare possis, quã graue subeas onus, quantum tibi oneris imponas, quantam

quātam inceas rem, cuius difficultatis, cuius industriæ, cuius operæ sit, quam difficile, durum, spissum, laboriosum, operosum, quantum industriæ, quam facultatem, quas vires, quos neruos, quātum roboris postulet id quod conaris, moliris, tentas, instituis, suscipis, aggrederis: Grauissimis rerum susceptarum oneribus premor. Videre te scio quantum officij sustineam. In artem huius causæ inuadam totis viribus, toto pectore contendam.

Magni æstimatur.

He is in greate estimation.

Multorum nummorum est mea bibliotheca, pretij magni est, plurimi valet, magnæ æstimationis est. Tāta esse puto verborum tuorum podera, vt ex tua laude omnia me consecutum existimem.

Magnitudo animi absque prudentia.

Harte without witt, or a courage without discretion.

Sæpè, qui magnitudine animi præstant, prudentia minus valent, sæpe contingit, euenit, vsu venit, accidit fieri videmus, non raro fit, non parùm, sæpè fit, vt animi magnitudinem comitetur imprudentia: vt in nonnullis magno animo præditis, animo præstantibus, prudentia requiratur, desideretur.

Maiores nostri diuitias virtuti postponebant.

Our elders preferred vertue before riches.

Maiores nostri diuitias minimè putabant, vnam virtutem sequebantur: apud maiores nostros minima

diuitiarum, virtutis erat ratio maxima: nullo diuitiis apud maiores nostros diuitiæ fuerunt, virtus vna vigebat maximè: plurimum semper apud maiores nostros virtus valuit, minimum diuitiæ: opes in minimis ponebant: postremæ omnium rerum diuitiæ illis erant: rem familiarem, quæque nos bona appellamus, pauci, minimi, nihili reputabant, ducebant, æstimabant, pendebant, faciebant, flocci faciebant, flocci non faciebant, (idem enim significatur, siue absit, siue adsit particula non) minimi erant apud maiores nostros opes, minimi pōderis, nullo apud eos loco, parui momenti: postremum apud eos locum opes obtinebant, de opibus minimum laborabant: diuitias præ virtute contemnebant, infra virtutem ducebant, post virtutem habebant, virtute posteriores iudicabant.

Maioribus mentiri turpissimum fuit.

Our forefathers thought it a foule shame to lie.

Maiorum nostrûm ætate, tempestate, temporibus, quo seculo maiores nostri vixerunt, mendacium probro maximo fuit: mēdacium dicere, turpissimum fuit, veritas ita colebatur, vt falsi homines pessimè audirent.

Malè audis.

Thou art euill spoken of, or thou hast an ill name.

Pessimè tibi omnes dicunt, turpissimè atque acerbissimè de te loquuntur: turpia quædam atque inhonesta in te conferunt: valde te exagitant, iactant, insectantur, vituperant, accusant, carpunt, vellicant: omnes tibi grauissimè obtrectant, de tua existimatione multum

tum detrahere conantur, liberrime inuehuntur in te nefarie quaedam de te dissipant, disseminant, iactant, maledictis te onerant grauissimis: maledicta in te conferunt, congerunt, coniiciunt: ita de te loquuntur, vt honori tuo labem inferant, aspergant maculas, tenebras offundant: vt honorem tuum turpi labe inficiant.

Maleuolentia a sententia detrusus.

There malice hath forced me to chaunge my minde or opinion.

Istorum maleuolentissimis obtrectationibus de mea illa sententia depulsus sum, deiectus, deturbatus: factum est horum culpa, commissum est horum iniquitate, vt a mea illa vetere sententia descenderem, vt veterem illum sensum deposuerim, vt abiecta vetere illa sententia, nouam susceperim.

Maritima regio me delectat.

The countrie by the sea side, pleaseth me best, or the sea coast best liketh me.

In maritimis facillime sum: iucunde versor in maritimis: maritima loca cum voluptate frequento: maritima regione libenter vtor, in ora maritima versari iucundum est, maritimae sedes me capit, oblectat, tenet: pascor maritimae regionis aspectu: meis oculis regione maritima nihil est iucundius: miram haurio iucunditatem maritimae regionis aspectu.

Maximopere rogo.

I request earnestly, or I pray thee hartely.

Singulari studio, quam possum studiosissime, valde hoc ex animo à te contendo: hoc à te ita postulo, pe-

to, contendo, vt fortunas in eo meas positas putem: velim existimes quod à te peto, id eiusmodi esse, vt meæ fortunæ omnes agantur, in eo consistant, locatæ repositæ constitutæ, sitæ sint: sic a te peto, quasi in eo mihi sint omnia, quasi rationes ex eo meæ pendeant, ad vnum illud referantur. Officium in te requiro, desidero. Vide Rogo magnopere.

Medicus eruditus.

A learned Phisition.

Benè doctus est, eruditus, instructus medica scientia, medendi arte, medicis literis: sciens inprimis est, peritus, intelligens, guarus medicinæ: longè processit in medicinæ scientia: nouit penitus medicinam, tenet, possidet, callet: medicinæ scientiam ita est assecutus vt pauci: medicinę sciētia valet, floret, præstat, excellit medicinæ doctrina, scientia, peritia, cognitione, intelligentia, eruditione cū paucis conferendus est: inferior nemini: nota ei preclarè medicina est, patentque quæ multos latent ex medica scientia, ex medica arte: multum hausit ex ijs libris, vnde manat medicinæ cognitio: medicinæ scientiā planè complexus est mente atque animo comprænhendit, ingenio sibi aperuit, comparauit, peperit.

Meditari.

To muse, studie, or deuise.

Colligere se: animum intendere, meditari accuratius, diligentius animaduertere, considerare cum animo suo, versare in animo, diligenter animo tractare, agitare animo diligenter, studiosè cogitare: intento aliquid animo intueri, attentus examinare, perpendere, ponderare.

Mei ingenij homo.

One of my nature, or disposition, or a meete mate forme.

Valdè mihi aptus est, mirè factus est ad naturam meam vehementer est ad meæ vitæ rationem & consuetudinem accommodatus: conuenit optimè cum ingenio meo.

Memor beneficij.

Mindfull of a good turne, or neuer to forget the same,

Semper meminero, memoria retinebo, tuebor mẽte atque animo, nunquam obliuiscar, nunquam apud me delebit obliuio, beneficia, officia, merita erga me tua: memorem me tibi, quæcunq; se occasio dederit, obtulerit, probabo: gratum me tibi memoremq; præstabo, præstabo tibi eam, quàm debeo memoriã meritorum tuorum: gratum me nullo nõ loco, nullo nõ tempore, memorem gratiæ referendæ studiosum sentics, experieris, cognosces: grati animi laudem in me nõ requires, non desiderabis: non committam, vt ingratum me appellare possis: vt in illo officio, quod benè merẽtibus debetur, iure me ac merito quisquam reprehendat: vt in vitium ingrati animi non incidam: ne quis mihi turpem ingrati animi notã possit inurere, ingrati animi vitium, crimen, culpam possit obijcere: vt ab ingrati animi vitio, crimine, culpa, turpi infamia longissimè seiungar, discedam, absim, valdè procul absim: vt ea culpa vacem, vacuus sim, caream: eius culpæ sim expers, quàm committunt, qui nullam referendæ gratiæ curam suscipiunt, qui de referãda gra-

tia minimum laborant enitar, & vt spero, consequar, vt te de me optimè esse meritũ læteris, vt officia erga me tua voluptati ac lætitiæ tibi sint, vt ex tuis in me officijs voluptatem capias, officiorũ tuorum fructum feras, percipias, colligas, vt gratiæ tuæ gratiam à me feras, vt parem tibi referam gratiam, par pari vt referam, vt officia tua paribus officijs æquem, compensem, remunerem, remunerer. Vide beneficij memor.

Mendax.

Alyer.

Quicquid dicis, falsum est, minimè verum, alienum à veritate, à veritate seiunctum, abest à vero, aduersatur veritati, mendacium est: falsa est omnis oratio tua quicquid loqueris, falso loqueris.

Mens mutata.

His minde is chaunged.

Ad eundem furorem rediit: iterum defecit à fide à pristina mente desciuit, discescit, abductus est.

Mente captus.

Madde or beside him selfe, or out of his witte.

Desipiens est, delirus, stultus, demens, insanus, à ratione auersus, omni ratione carens, delirat, desipit, discessit à mente, desertus à mente, destitutus à mente, mens & ratio eum reliquit, insanit, mente amisit, mente captus est: mentis lumine obcæcatus, mentis compos non est, mentis inops, mentis expers, inops à mente.

Mercatores diuites.

Rich

Rich marchaunts and wealthy.

Rem possident bene magnam, amplissimam, vberrimam, copiosam in primis mercatores Florentini: diuitias tenent summas, abundant, effluunt re, copijs diuitijs, opibus: diuites oppidò sunt, locupletes, opulenti, copiosi, à re parati, instructi, firmi, bene nummati, bene peculiati: ampla res est, prolixa, copiosa, minimè angusta, bene multa mercatoribus Florentinis: ampla re vtuntur, prolixa, copiosa, bene multa.

Merita tua non assequor.

I can neuer deserue your benefites bestowed vpon me.

Nullam vnquam tuorum meritorum partem assequar: nunquam non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia tuum beneficium consequar. Tantum tibi debere existimo, quantum persoluere difficile est. Cui re vix referre gratias possum, ei verbis non patitur res satisfieri. Magna eius in me sunt non dico officia, sed merita. Magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accedet. incredibilem tibi quendam amorem, & omnia in te summa ac singularia studia debeo.

Metellus æquo animo exul.

Metellus left his countrey willingly.

Summa voluntate Metellus patria cessit, æquissimo animo, minime contra voluntatem: summa fuit Metelli æquitas animi in patria relinquenda. Vide, Exulauit æquo animo.

Metu liberare.

To be set free from feare.

Abstergere volo animi tui metum, leuare metu, liberare metu, à metu abducere, metum expellere, ejicere, auferre: animum confirmare, constituere, efficere, ne quis animum tuum metus perturbet, afficiat, commoueat, exagitet.

Metus miseriarum ex bellis.

Feare of miserie after warre.

Hæc si bella durabunt, permanebunt, perpetua, diuturna, fixa erunt, quo cœpêre cursu, procedent, longius producentur, consistent: nisi bellis finis imponatur fiat, afferatur: nisi bella finiantur, terminentur, ad exitum perducatur, perijt vniuersa Italia, desperata omnis Italiæ salus est, actum est de salute Italiæ, suam salutem Italia desiderabit.

Miles fortis.

A stout or valiant souldier.

In bellis ostendit se, probauit, præbuit, præstitit acrem & fortem virum: ita fortem, ac strenuam operam nauauit, vt magnam ex ea laudem tulerit: rem bellicam fortiter ac strenuè tractauit, gessit, administrauit.

Milites egregij cæsi.

Notable souldiers slaine.

Periere milites virtute præstantes: interijt egregia militum manus fortitudine excellens, cuius virtuti committi multum posset: flos exercitus, & robur vniuersum sobolesque militum cecidit. Vide In acie ceciderunt.

Miser ob contemptos patronos.

A wretc

A wretche, or in misery for despising his patrons and maintainers.

Cecidit, concidit, perditus est, extinctus est, perijt, exitium, perniciem, vltimam calamitatem subijt, sustinuit, tulit, perpessus est, sensit: extremam fortunam subijt, adiuit, sensit, deiectus est in miserrimam vitam summas miserias, summas calamitates, durissima quæque, acerbissima quæque, miserrima quæque, postrema quæque, quia, quos maximè debuit, eos minimè veritus est, contempsit, nihili fecit, aspernatus est: nullo loco habuit, minimi duxit: habuit in postremis quos minimè debuit, quos minimè æquum erat: nullam rationem habuit, duxit eorum voluntatis, aut commodi a quibus pendere quorum voluntatem remque spectare, quibus consulere, quorum rationibus consultū velle debuit, quorum voluntati parere, obsequi more getere officio cogebatur.

Moderans studijs valebis rectius.

By vsing your studies moderately, you shall haue your health better.

Si modum studijs impones, facies, statues, si tibi moderabis in studijs, si studia moderabere, si tibi parces in studijs, valetudine melior fies. Valetudinem confirmabis, conualesces quotidie magis, firmior ac validior fies: bonæ valetudinis, firmitatis virium, roboris quotidie plus assequeris ad perfectam valetudinem quotidiè propius accedes.

Molestia.

Trouble.

Aliquid me mordet, pungit, afficit, est quiddam

quod molestius feram, submolestè feram, in quo non nihil offendat.

Molestia liberatus.

Free from all trouble and griefe.

Quod Deo sit gratia, vacuus molestijs nunc quidē sum, sine molestia, cura, sollicitudine, procul absum à molestijs, extra molestiam sum, tranquille satis ago: Dei benignitate factum est, contigit, vt nunc quidem omni molestia vacem, nullis angar curis, nulla vexer sollicitudine, nulla meum animum paulo molestior, grauior, acerbior, exagitet, vexet, perturbet, commoueat, afficiat cogitatio: fruitur animus meus tranquillitate: bene est, tranquille est, commode est, quies est, pax est, tranquillitas est animo meo: animo sum ab omni molestia soluto, vacuo, libero, longe seiuncto: Dei me benignitas omni molestia exemit, liberauit, ab omni molestia vindicauit, dicauit, eripuit, diuisit.

Molestia affici a bene meritis.

To be troubled and vexed of them vpon whome you haue bestowed most friendship.

Valde sum commotus, cum eos audiui negotium tibi facessere, molestiam exhibere, molestos esse infestos esse, sollicitudinem inferre, te vexari, iniurias accipere, affici molestia ab ijs, de quibus ipse bene meritus es maxime, qui summa tibi beneficia debent.

Moram adhibe.

Pause a while, or stay, and deferre the matter as long as ye can.

Rem sustine, suspende, quoad licet, moram interpone

ponere rem ducas, producas, proroges, protrahas.

Moram auertere.

Flie lingering.

Caue, ne mihi spatium producatur, dies proferatur prorogetur, protrahatur, extrahatur, protendatur, fiat longior, ne res longius ducatur, ne in aliud tempus reijciatur, protrudatur, reseruetur. Vide ne quid mihi ad hoc negotium temporis, accedat: ne tempus addatur, ne qua fiet accessio temporis, ne quid mihi tẽporis in hoc negotio, in hoc munere, in hac administratione, prorogetur, ne fiat longior, ne ducatur longius, ne sit diuturnior hæc administratio.

Moram trahere.

To differre, stay, put or driue of.

Morari diutius, moram facere, moram interponere, procrastinari, differre, diem ducere, referre me in aliud tẽpus, rem proferre, ducere, producere, protrudere, protrahere, extrahere, in aliud tempus reseruare non possum.

Morbus ex Itinere.

Sicknesse taken in iourney.

Itineris laborem ita grauem sensit, expertus est, itineris labore ita est affectus, defatigatus, fractus vt in grauem inciderit morbum, vt morbo sit affectus difficillimo, vt ægrotauerit periculose, dubia vitæ spe: labor itineris ita grauiter eum affecit, afflixit, vt morbi causam attulerit, & eius morbi, qui vitam in discrimẽ adduceret, in quo de vita prorsus ageretur, vita veniret in dubium.

Morem tibi geram.

I will be ruled by you or followe your aduise and counsell.

Parebo tuis mandatis: exequar tua mandata, effectum dabo quod mandasti: tuæ voluntati parebo, morem geram, obsequar, obtemperabo: sequar voluntatem tuam: meam voluntatem ad tuam aggregabo, cum tua coniungam tuæ voluntati mea voluntas seruiet: tua mihi voluntas lex erit, atque norma.

Mori.

To die.

Obtabile est, effecta ætate diem obire vltimum, summum obire diem, vitam cum morte commutare, è vita discedere, vita excedere, migrare è vita, huius lucis vsuram amittere, obire, occidere, interire, perire mori, vitam finire, mortem oppetere, ad exitum vitæ vocari.

Morosus.

Wewarde, crabed or frowarde.

Cum nemine prorsus tibi conuenit: tui mores ab omnium moribus abhorrent, aptus non es, ineptus es, mimimè accomodatus ad mores, ad consuetudinem, ad naturam, ad ingenium cuiusquam: nescis vti cuiusquam consuetudine: alienus es ab omnium consuetudine, ac moribus: non facilè tuos mores ad cuiusquam mores conformas: morosus es, nimiumque difficilis in consuetudine & vsu, ita te morosum difficilemque præbes in consuetudine, ita mores aliorum fastidis, vt nemo te, tu nemine vti possis: vt neque quem-

quenquam, neque te quiſquam ferre poſſit: vt neque tu conſuetudine cuiuſquam, neque tua quiſquam vti poſſit. Vide Difficilis in conſuetudine.

Mors immatura ex intemperantia.

Of intemperance vntimely death, or through diſorder in diet and ſurfetting, many dye before their time.

Multos adoleſcentes conficit, perdit, immatura morte afficit eruditas, crapula, immoderata, diſſoluta victus ratio: largiore, vberiore, pleniore cibo vtuntur adoleſcentes, quàm vt ſtomachus digerere, ferre, ſuſtinere poſſit, quàm vt vitæ conducat, id quod ſæpè illis immaturæ mortis cauſam attulit.

Mors ſine ſenſu eſt.

Death is without ſenſe, or dead men feele not.

Nullus in morte reſidet ſenſus, mors nullum habet ſenſum: mortui ſenſu carent, mortuis nullus ineſt ſenſus, extra ſensũ mors eſt, ſenſus à mortuis abeſt: morte ſenſus amittitur, ſentiendi vis morte extinguitur.

Multi non ſapientes, ſecundis rebus ſapientes habiti.

Many vnwiſe men reputed as wiſe in their proſperity,

Multi, cùm ſapientes non eſſent, ſummæ tamen ſapientiæ nomen proſperis temporibus tulerunt, nacti ſunt, conſecuti, adepti: multi, cùm ſapientiam haberẽt nullam, ſummam tamen poſſidere ſecundis temporibus crediti ſunt: in proſpera fortuna, ſecũda, læta, fortunata

icij, optima, secundis rebus, rebus ad voluntatem fluentibus, cùm nihil esset aduersi, cùm rebus omnibus esset optimè, cùm omnia facillimo cursu procederent, iucundissimis, lætissimis, optimis temporibus.

Multis imperare optabile.

It is a wished thing to haue rule ouer many.

Optabile est, imperium in multos habere, habere multos, quibus liceat imperare, qui pareāt imperijs, quorū opera iure tuo, pro tuo iure, pro potestate, tuo arbitratu possis vti, multis dominari, multis præesse, paratos ad voluntatem, ad imperium, ad nutum habere multos.

Munere afficere.

To giue a present.

Donare cuiquam, dona dare, largiri, munus offerre cuiquam, donis quémquam afficere, donare quémquam munere, dona in quémquam conferre, munera conferre, liberalis in quenquam esse, liberalitate vti, liberalitatem exercere non soles, in consuetudine non habes.

Munere egregiè perfunctus.

He hath ended his office with great commendation.

Magnificentissimo perfunctus est munere ædilitatis, præclarè se tractauit ædilitatis munere, ædilitatē summa cum laude gessit, nihil fecit non egregiè, iustitiæ laude præstitit, specimen dedit minimè dubium virtutum suarum: ædilem se præbuit egregium, præstitit, ostendit: summam ex ædilitate laudem est consequutus, sibi comparauit, sibi peperit, cepit, tulit, ro-

tulit. Vide, Magiſtratui rectè præfuit.

Mutas ſententiam.

You chaunge your mind or opinion.

Non permanes in eadem ſententia, non perſiſtis non perſeueras, non pergis: tuam ſententiam non retines, non tueris, non ſeruas: tibi non conſtas, diſcedis à ſententia, labas in ſententia, eadem non eſt, fixa non eſt, infirma eſt tua ſententia, mutas ſententiam, cōſilium opinionem: diſcedis à ſententia, conſilio, opinione, ſenſus tuus non idem eſt, alius nunc eſt, immutatus eſt. Bono viro ſenſum rectum deponere, difficilè eſt, Non ita flexibilem eſſe tuam voluntatem putarā. Vide, vir bonus conſtans eſt.

Mutata de pace ſententia:

His iudgement is chaunged concernnig peace.

Anno proximo, ſuperiore, pacis autor præter cæteros eras nunc videris à priſtina cauſa deſciuiſſe: nō quod anno proximo, nūc idem de pace ſentis: tua de pace ſententia cum ſuperioris anni ſententia conuenire non videtur; nō eadem tua eſt, quæ anno proximo, ſuperiore, de pace ſententia: pacem vnus omnium maximè tuebaris anno ſuperiore, nunc alia tua mens videtur, non idem ſenſus, diuerſa opinio.

Mutata ſententia.

Your minde is chaunged.

In ſententia non permanſiſti, ſenſum mutaſti, aliter exiſtimas, à priſtina ſententia deſciuiſti, à te diſſentis, diuerſam opinionem ſuſcepiſti, cœpiſti. Vide, Mutas ſententiam.

Mutatio rationis.

Alteration of state, an other condition, or the case is chaunged.

Diuersa nunc mea ratio est, non eadem est: immutata est ratio rerum mearum: alius est rerum mearũ status: aliter se meæ res habent, non eodem loco sunt.

Mutuò nos amamus

We loue eche other alike.

Mutuò amamus inter nos, pariter, æquè, similiter, vicissim, amore non dissimili, mutuo, pari: par voluntas ab vtroque nostrum accipitur, ac redditur.

Natura.

Nature.

Mos hic omnium est, consuetudo est, institutum est, moris est, consuetudinis, instituti, mos obtinuit inualuit: ita fert omnium consuetudo, mos communis, nemo non ita consueuit, omnibus est à natura tributum, ita natura comparatum est, ita comparatũ est, habẽt hoc omnes à natura: ita facti: ita instituti natura omnes sumus, vt vim vi repellamus, vt ab iniuria nos tueamur.

Natura auarus.

Borne to be a niggard, or naturally couetouse.

Multis argumentis inclinatum, ac natura propensum te ad turpissimum & execrabile vitium auaritiæ iudicaui: quod multis argumentis potuerim conijcere, colligere, intelligere, suspicari, ad auaritiæ vitium natura propendes, tua te ad auaritiam natura ducit,

auaritiæ

auaritiæ studiosius es hortāte natura, naturali quodā studio ad auaritiam inclinas, sequeris auaritiam quadam naturæ inductione.

Natura omnibus accommodatus.

A nature meete for all thinges, or framed of nature to all purposes.

Præcipuo quodam naturæ munere aptus erat, accommodatus, appositus erat ad omnia; factus ad omnia videbatur: ingenium acceperat à natura ad omnes res appositum, atque accōmodatum: eo erat, eo vtebatur ingenio, quiduis vt exequi, & præstare satis commodè posset: natus ad omnia videbatur: dederat hoc ei natura, quicquid aggrederetur, vt egregiè cōficeret, vt excelleret: habebat hoc à natura, vt quācūque ad rem se cōferret, quamcunque rem capesseret, ea non pessimè perfungeretur, ex ea cum laude discederet. Vide, Ad omnia aptus.

Necessitati parendum.

Necessitie or neede hath no law.

Sapientis est, sapientiæ est, consilij est, rationis est, sapientem decet, tempori cedere, necessitati parere rationem temporis habere, cōsulere temporibus, cōformare se ad temporis rationem, consilia & actiones tempore moderari, pro temporum statu & suscipere, & deponere, ita se gerere, vt præcipere tempus videatur, vt temporis ratio ferat ac postulet: quasi ducē sequi in agēdis rebus, quasi consiliarium habere tempus consiliario vti tempore nos decet.

Nec vsui nec incommodo esse.

Neither to further nor to hinder.

Si tibi vtilis esse non possum, incommodare tibi nolo, incommodo tibi esse, incommodo te afficere, incommodum tibi afferre, parere, præbere.

Negotiari.

To be occupied or to trafficke.

Mediolani negotiatur, habet negotia, gerit, negotia, mercaturam exercet, res agit, negotia tractat.

Nemini fidendum.

No man is to be trusted.

Nemini, vel summa necessitudine coniuncto, habenda fides est: nusquam tuta fides, cauendum est, ne cuiusquam fidei nos credamus, cõmittamus, res nostras commendemus: cautionis est, sapientiæ est, consilij est, nemini se credere, committere, nemini plane confidere, nullius in fide omnia statuere, ponere, collocare: quis est, quem tibi fidum præstare possis, cum incerta, dubia, infirma, fluxa, fides non sit.

Nemini maledicendum.

No man is to be spoken ill of, or reuiled and railed at.

Conuicium cuiquam facere non debemus: male cuiquam dicere non decet, dicere conuiciũ cuiquam iacere conuicium, conferre conuicium in quẽquam, conuicijs quenquam afficere, vexare, exagitare, iactare turpe est, laudis non est, laudi non est.

Nemo ab omnibus incommodis liber.

No man free from all infortunes.

Quis est, qui nihil in vita mali videat, nihil sustineat incom-

incommodi, nullam ferat calamitatem? cuius est perpetua fœlicitas, nullis interrupta malis? nemo fortuna vtitur perpetuo bona: nemini res ad voluntatem semper fluunt. nemo est, cui prosperè omnia succedant nihil contra voluntatem eueniat, nullum accidat infortunium, secunda sint omnia, optata omnia contingant Nemini sua conditio satisfacit: nemo est, qui acquiescat fortunæ suæ.

Nemo sine crimine.

No man without some fault.

Omnes in omnem culpam prolabuntur: incidunt homines in omnem iniquitatem: nulla culpa est, quæ non hodie subeatur: omnes in omni scelerum flagitiorumq; genere volutantur: omnem improbitatem omnes amant: nullum hodie flagitium ignoratur, prętermittitur.

Nemo tantum habet, quantos sumptus facere possit.

No man hath so much, as he hath meyer to spend it, or no mans wealth is so great, but his expense may be greater.

Quis ita firmus ab opibus est, quis ita fortunæ bonis affluit atq; abundat, cuius tantæ diuitiæ sunt, quis tantum possidet diuitiarum, quis opibus adeo pollet, cui res familiaris ita copiosa est, cui tantum fortuna largita est, de suis bonis impertiuit, communicauit, vt sustinere sumptum possit, vt respondere sumptui possit, vt sumptum ferre satis possit, vt quantū res postulat, tantum facere sumptum, tantum erogare possit?

Ne quid dicam triſtius.

To tell no worſe newes, or that I may tell no heauie tydings.

Nolo triſtius quicquam dicere, nolo malis ominibus hanc rem proſequi, nolo malè ominari.

Ne ſis autor.

Be not the author.

Noli me hortari, cohortari, adhortari, vt hoc faciam ne mihi ſis autor huius conſilij, ne me rationibus ad hoc impellas, ne cohortatione vtaris, ne cohortationem ſuſcipias.

Nihil ſine numine fœlix.

Nothing happie without the grace of God.

Qui ſuas ad cogitationes Deum non adhibet, ſuis in cogitationibus non confugit ad Deum, ſua conſilia ad Deum non refert, cuius animus cum Deo nunquam loquitur, ſæpe illum fallit humana prudentia ſæpe is ab humana prudentia in fraudem, in errores inducitur, ſæpe labitur, aut offendit, aut errat, ab humana prudentia ductus, ducem ſecutus humanam prudentiam, humanæ prudentiæ ductu, falſa quadam rerum humanarum ſpecie deceptus.

Nihil eſt laus ab illaudatis profecta.

To be praiſed of vnhoneſt men, is nothing worth.

Ea de laude minimum laboro, eam laudem minimè puto, reputo, facio, duco, æſtimo, pendo, flocci facio, contemno, reſpuo, aſpernor, nullam puto, in minimis

nimis pono, in postremis habeo, ab ea laude non pendeo, ea mo laus minimum mouet, parum afficit, non tangit, non capit, non ducit: eam laudem non specto, non amo, non curo, non expetendam duco, inter opprobilia refero, (& hæc omnia passiuis licet ijsdem verbis conuertere) quę proficiscitur ab ijs, qui ipsi in laude viuunt, qui laudem ipsi nullam consecuti sunt, qui ab omni laude procul absunt, quibus ipsis laus nulla tribuitur,

Nimis arrogans.

Too proude, or too arrogant.

Nimium tibi tribuis, arrogas, assumis. Vide nifra Nimium es superbus.

Nimis studiosus.

Too too studious, or to much giuen to studie.

Nunquam te explent studia; tua nunquam expletur, aut satiatur studiorum sitis, nimius in studijs, nimium te studijs dedisti: præter modum, supra modum, extra modum, parum modicè, immoderatè nimis moderatè, sine modo; nimis intemperanter studia colis, tractas, exerces: nimia studiorum cupiditate flagras: te studiorum amor, & consuetudo nimium tenet,

Nimium es superbus.

Thou art to proude.

Nimium tibi places; plus tibi assumis, quam deceat: quam liceat, conueniat, æquum sit, oporteat, ratio ferat, patiatur, concedat: nimium te effers: arrogas tibi plus quam licet: altius quàm oporteat: ipse te extollis

ita superbè agis, vt ferri non possis, superbia es prorsus non ferenda, parem tibi esse neminem vis, te cunctis antefers, omnes despicis, te vero vnum suspicis, amas ipse te sine riuali, tibi ipse magnus es atque eximius, omnia putas esse in te vno collocata, fortunam ipsam minus esse teipso fortunatam putas: persuasum habes tuis te fortunis, ipsam fortunam anteire.

Nimius labor in studijs.

Excessiue labour in studie.

Nimis elaboras, inuigilas, sudas, exerces te nimis immoderatè, supra modum, intemperanter in studijs nimium laboriosè studia tractas, colis, exerces: sustines laboris plus, quàm satis est in studijs exercendis sic elaboras in studijs, vt vires tuas imminuas, consumas, exhaurias, debilites, infirmes, affligas.

Nobili necessario virtuti studendum.

It is necessarie for noble men to studie vertue.

Quicunque honesto, claro, non obscuro, summo loco, claris parentibus natus est, ex nobili familia, clara stirpe, ei maior, quam cæteris, colendi præclara studia exercẽdarũq; laudandarum artium necessitas imponitur: habet hoc nobilitas & familiæ splendor, vt vitæ laudabiliter & cum virtute traducendæ, non modo occasionem, verum etiam causam neque causam tantum, sed etiam necessitatem afferat: quem familiæ nobilitas cõmendat, oportet eum ad liberalium doctrinarũ studia, ad studiũ summæ laudis ad omnem laudem ad decus eo studiosius incumbere, ad excellentem omnium rerum cupiditatem eo vehementius excitari: si quis ex egregia, nobili, præclara, illustri do

mo

mo natus est maiore, quàm quiuis alius, vrgetur virtutis expetendæ necessitate.

Noctem studiis assumere.

To watch all the night at studie.

Vigilare de nocte, noctu, per noctem: noctem studiorum causa cepi: nocturnas vigilias diurnum ad studium cœpi adiungere, diurno cum studio coniungere: ad studia iam etiam aliquantum noctis assumo.

Nolo rempublicam in discrimen adducere.

I will not hazarde the comon wealth

Nolo summam Rempublicam, salutē Reipublicæ, publicam rem in discrimen, in dubiam fortunam adducere, deducere, nō committam, vt incertam fortunam Respub. subeat, vt periclitetur Reipublicæ salus, vt in dubium vocetur, in periculum, in discrimen veniat.

Nomen ex scriptis.

Immortall name by wretings, or famous for euer.

Si tua scripta ad exitum perduces, perficies, conficies, absolues, si tuis scriptis finem impones, extremā manum impones, perpetua erit, æterna immortalis tua fama: nunquam deficiet, consenescet, peribit, obscurabitur, extinguetur, delebitur: nulla dies tuam famam terminabit, nullum temporis spatium circumscribet, nulla vetustas corrumpet: vigebit in omnes annos tua fama: omnis te posteritas cognoscet, tuas laudes excipiet ac tuebitur: nomen tuum immortali-

tati commendabis, immortalitate donabis, immortalitatis præmium consequæris, non simul cum corpore mors tuum nomen extinguet, delebit, auferet, tuum nomen ab interitu vindicabis, in hominum memoria tenebis, æterna laude illustrabis, decorabis, afficies, ornabis: de te posteritas omnis audiet, ac loquetur.

Non contendendum cum fortioribus.

Striue not vvith thy stronger.

Contendere, certare, pugnare, altercari cum valétioribus non debemus, aduersus valentiores, firmiores, robustiores, paratiores à viribus suscipienda contentio non est.

Non cunctandum.

It must not be lingered, or delaid and differred.

Si exploratum tibi est, posse te illius regni potiri, illo regno potiri, regnum illud obtinere, non est cunctandum, producēda res non est, protrahenda, differenda non est, mora facienda nulla est, interponenda non est: omnis tollenda mora, languor omnis abijciendus. Vide, Festinanter agendum.

Non dubito quin summus futurus sis.

I doubt nothing to see yon in greatest estimation

Non dubito, quin summum atque altissimum gradum ciuitatis obtineas, nulla me dubitatio tenet, nihil mihi dubitationis relinquitur: non est cur dubitem, quin ea assequaris, quæ in Repub, putantur esse amplissima: quin futurus in ciuitate sis honestissimus, amplissi-

amplissimus, eximius honestissimo loco, summo loco, singulari loco.

Nondum assuefactus es laboribus.

You are not yet accustomed to paines.

Nondum laboribus assueuisti: nondum es à laboribus assuefactus, laboribus assuefactus, assuetus: labores ferre ac sustinere nondum consueuisti: labores nōdum satis expertus es, sensisti, tulisti: nondum es in laboribus plenè versatus, exercitatus: rudis es, insolens in laboribus: nondum tibi familiaris labor est.

Nondum planè res absoluta.

Not yet fully ended.

Sublata res tota non est, sed magna tamen ex parte profligata: parum abest, quin ad exitum res peruenerit: eò res processit, vt ab exitu non longè absuerit vt ad exitum penè peruenerit, exitum penè attigerit.

Non est causa mutandæ sententiæ.

You haue no cause to chaunge your minde

Quid est, quod aliam in partem traducere me debeat? cur hanc opinionem abijciam? cur hunc deponam sensum? cur ab hac sententia desciscam, discedam? cur aliter sentiam? cur à me ipso dissentiam?

Non esse soluendo.

He hath not where with all, or he is not able to paie.

Soluendo non sum: non est, vt possim soluere: non habeo vnde soluam: non suppetit, vnde creditoribus, satisfaciam.

Non multum edo.

I eate not much, or but litle.

Non multi cibi sum: minimè sum edax: tenui cibo vtor.

Non nisi sospes proficiscaris.

Trauaile not except ye be strong, or be sure you haue your health before ye iourney.

Ne te viæ, nisi confirmato corpore committas: nisi rectè valeas, ne te in viã des: peregrinandi cõsilium, nisi valetudine firma vtaris, omitto. Vide Iter omittẽdum infirma valetudine.

Non punitus.

Not punished.

Pœnam effugit: elapsus est: impunè illi fuit: impunitatem est affecutus: pœnam nullam tulit, sustinuit, perpessus est: euasit ex iudicio: absolutus est: absolutionem est adeptus.

Non satis religiosus

Not very deuout.

Non satis diligenter, parùm piè, minus religiosè, quàm conueniat, sacris operam das, in templo versaris, Deum colis: satis piè non agis in templo: pietas in te desideratur, requiritur: non eam pietatem, non eã religionem, quæ Deo debetur, præstas in templo.

Non sum inconstans, quod hominem ingratum negligo.

I am

I am not inconstant by setting light by an vnthankefull person.

Non puto mihi famam inconstantiæ pertimescendam, si tam ingratum hominem, tam immemorem officij, prosequi nouis officijs nolui: non vereor, ne quis mihi tribuat, adscribat, assignet inconstantiæ, leuitaté: ne quis in me incōstantis animi, leuis, mobilis, instabilis, parum firmi vitium conferat: ne quis mihi notam inurat inconstantiæ: ne inconstantiæ nomine malè audiam, suspectus sim: ne accuser, quasi parum in officio constans, quasi discesserim à pristina consuetudine, quasi desciuerim à me ipso.

Non tibi adulor.

I flatter you not.

Noli putare, me hoc auribus tuis dare: gratiā tuā aucupari: hoc me loqui ad voluntatem, me velle tuis auribus inseruire, nec esse blandum, assentatione vti, assentationis artificio tuam gratiam quærere: ne me putes ficté loqui ad colligendam beneuolentiam tuā: vt gratiam à te ineam, te mihi vt adiungam, tuam in amicitiam vt me penitus insinuem.

Non tua, sed mea interest.

It is not your parte, but mine, or it is no matter to you, but it concerneth, or toucheth me very much.

Hoc tua nullam in partem interest, mea multum tua minimum refert, mea plurimū: ad te nihil, ad me valdè pertinet: tua res in hoc nulla, mea verò agitur maxima: hoc ad tuas res momenti nihil habet, vim nullam habet, minimū valet: ad meas valet in omnes

partes, multum interest, refert, multũ habet pōderis.

Nouitatis cupidus.

Desirous of newes.

Res nouas quæris, cupidus es rerũ nouarum, status hic te minimè delectat, nouitatem amas: nouitati studes, faues.

Noui tuarum rerum statum.

I knowe your state well.

Noui, cognitum habeo, probè teneo statum rerum tuarum: qui sit rerum tuarum status, optimè scio, preclarè noui, egregiè intelligo, de tuis rebus planè mihi constat, exploratum est, exploratum habeo, compertum habeo, mihi dubium non est, obscurum non est, non me fugit, latet, præterit status rerum tuarum.

Nulla merita.

No desertes.

Non valdè de me meritus es, nō magna in me beneficia contulisti: grauia non sunt, exigui momenti, parui ponderis ea, quæ mea causa fecisti: beneficium vel à te nullum accepi, vel accepi minimum: exigua sunt, quæ apud me beneficia collocasti, posuisti: non magnis à te sum affectus beneficijs: beneficia tibi debeo non ita magna: obligasti me, obstrinxisti, deuinxisti mediocribus officijs,

Nullius pretij homo.

One of no accompt, or whom no man careth for, or setteth a point by.

Valdè miror, quòd hominis deterrimi, ac sordidissimi

simi consuetudine vtaris:imitari satis nõ possum, quod eius te hominis vsus & consuetudo delectet, cuius infimæ conditio sit, qui sit infimæ cõditionis, humillimi loci, obscuri loci, nullius loci, nullius ordinis, nullius pretij, despectus, abiectus, contemptus:terræ filius, inops ab omni prorsus existimatione, neque à seipso neque à maioribus cõmendatus, nulla maiorum laude nulla sua virtute commẽdatus, honestatus, nobilitatus, insignis.

Nullo in honore esse.

To be of no credit or estimation.

Prorsus iaces:nulla tua existimatio est: nullum apud homines locum obtines:nullo loco es:nullus es, nullo in honore es, nullius te pretij homines ducant,

Nunquam tibi deero.

I vvill neuer faill you, or leaue you.

A me omnia in te studia atque officia, quæ quidem, ego præstare potero, velim expectes:mea omnia studia, atque officia polliceor:presto tibi semper fore me velim existimes, planèque tibi, persuadeas, si quid valebo, valebo tibi hoc editũ ex oraculo puta, hoc tibi confirmo, a cõ te prestabo, nullum me studij genus, aut officij, quod ad rem tuã pertineat, quod è re tua sit quod in rem tuam sit, quod ad rem tuam pertineat, quod ad rem, laudem, dignitatem tuam valere videatur, vllo esse loco prætermissurum.

Nunquam tua merita compensabo.

I shall neuer requite your deserts.

Nullam vnquam tuorum meritorum partem asse-

quare nunquam ne minima quidem ex parte tuis in me meritis satisfaciam :: nunquam omnino tibi soluā quantum debeo, ac ne vlla quidem ex parte: officia tua nunquā rependam, remunerabor, remetiar, compensabo, officijs paribus æquabo. Vide, Merita tua.

Nuntius sinister.

Euill newes.

Rumores de illo duriores erant, aduersa quædam de illo erant allata, nuntij venerant tristes, aduersi infausti, parum commodi, minimè læti, parum secundi grauior de illo fama peruenerat, dissipata erat, peruulgata: duriora quædam, grauiora erant significata, iactabantur, sermonibus dissipabantur.

Ob auaritiam vituperatus

He is dispraised for his couetousnesse.

Auaritiæ nomine malè audis, auaritię flagras infamia, laboras infamia: avaritiæ tibi crimen obijcitur, exprobratur, in te cōfertur auaritię culpa: tibi auaritię nota inuritur: suspectus in primis es auaritiæ nomine, accusaris, reprehenderis, exagitaris, vt in auaritiā pronior, ad auaritiam procliuior, vt homo diuitiarum nimis appetens, immoderatè sitiens, supra modum cupidus, cupidior quam satis est, nimius in diuitiarū cupiditate.

Obest valetudini.

It is hurtfull to me, or it maketh me sicke.

Igne vti sine valetudinis damno mihi non licet: si ad ignem accedo, obest valetudini, valetudinis cum detri-

detrimento fit, læditur valetudo, damnum facit, infirmatur, incommodo afficitur.

Ob liberalitatem laus.

Praise for his liberalitie.

Tuum nomen liberalitate extolles, efferes, summam laudem excelso, sublimique in loco, atque in illustri quadam specula liberalitas constituet, collocabit: ad summam laudem, ad summa ducem secutus liberalitatem, duce liberalitate, peruenies.

Obliuiscendum malorum.

All euill happes or infortune must be forgotten.

Lætior tibi vita esset, iucundior, tranquillior, tranquillius ageres, si tuos casus obliuiscoris, ex animo tuo, mente, memoria deleres: si memoriam tuorum temporum omitteres, deponeres, abijceres, ex animo deleres: si tua pristina mala, tuos casus, tuorum temporum varietatem obliuione voluntaria contereres, apud te deleret obliuio.

Ob oculos

Before a mans eyes.

Tota mihi illa regio, in cubiculo meo sedenti erat in conspectu, ante oculos erat, sub oculis erat, ob oculos erat, ad oculos occurrebat, in oculis erat, sese ostendebat, patebat, aperiebatur, exponebatur.

Obsecrauit me vt fidem seruarem.

He humblie desired me to keepe promesse.

Meam fidem implorauit, suppliciter mecum egit, rogauit me quàm suppliciter potuit, vt fidem præstarem, tuerer, seruarem, soluerem, vt starem promissis, vt in fide permanerem, vt promissa persoluerem.

Obuiam ire amicitiæ gratia.

To go to meete him for olde aquaintance.

Obuiam ibo, obuiam procedam, occurram, vt officium amicitiæ debitū persoluam, vt id præstem quod amicitia postulat.

Occupato non molestus.

Not to be troublesome to him that is occupied with weyghtie affaires.

Nolo tuas occupationes impellere, tibi tam occupato molestus esse, molestiam exhibere, obstrepere: nolo tuorum negotiorum cursum impedire, tuis rebus impedimento esse, auocare te à tuis negotijs, curis, occupationibus.

Officiosissimus.

Most officious or readiest at all assayes.

Erat in omni genere officij maximè omnium diligentissimus, omnis officij diligentissimus: vincebat, superabat, anteibat, antecedebat omnes, excellebat omnes, antecellebat omnibus diligentia, par illi, æqualis, similis, cum illo comparandus, æquandus, conferendus, componendus in diligentia nemo fuit. Fide semper fuit & officio singulari. Si complecti hominem volueris neminem habebis, cum res tuę postulabunt, neque præstantioris animi; neque maioris beneuolentiæ.

Omni-

Ominosum.

An ill token or signifying some euill happe to come.

Malè veteres ominabantur, augurabantur, infaustum omen mali euentus, omen aduersum calamitatem portendens, incommodum significans, iudicabant, si quercus fulmine percuterentur, ferirentur, fulminis ictum sentirent, de cœlo tangerentur.

Omnes morti obnoxij.

All men are subiect to death.

Paterni obitus dolorem hæc ratio depellat, quòd omnibus impendet mors: hac omnia lege creata sunt vt morte deleantur, extinguantur, tollantur.

Omnes omnibus calamitates incumbunt.

All sortes of men shall feele the smarte of ill or trouble.

Ea temporum impendet conditio, vt optimè actũ cum eo putem, qui ante è vita discesserit: omnibus omnia impendent mala, manet omnes, impendet omnibus, vrget omnes, aduentat, appropinquat, iam adest eadem calamitas: nemini rectè erit, nemo erit cui pessimè nõ sit, qui pessimè se non habeat, qui non aduersa fortuna vtatur, qui non aduersis fortunæ fluctibus iactetur: communis erit, eadem omnium, par, simillima fortuna: suum quisque miseriarum pondus sustinebit: vexabit omnes eadẽ calamitas: miserrimè cum omnibus, atque infoeliciter agetur, expers malo-

rum nemo erit, miserijs nemo vacabit: malorum incendio flagrabit vnusquisque. Nulla est acerbitas quæ non omnibus impendeat, immineat, quæ non omnes maneat: aduersa omnes omnia sustinebunt: pari omnes calamitate prementur: communis erit omnium, non propria cuiusquam malorum tempestas, vis malorum, iniquitas fortunæ. Vide, Nemo ab omnibus incommodis liber.

Omnia debeo tuis beneficijs.

Your benefites deserue all I can do.

Omnia tibi studia, omnia prorsus officia debeo tuis beneficijs: præstare cogor tua causa quicquid possi, quantum valeo, quantum consequi viribus possum, quantum est in me situm: tua in me beneficia, meum omne studium, meum officium, omnes à me curas, omnem industriam, omnia denique, quę in me sunt, non solum postulant, verùm etiam exigunt: quid est, quod ego tua causa non debeam? obsequi tuæ volũtati, morē gerere, parere, inseruire prorsus in omni te debeo.

Omnia nihili facio.

I set not a rush by all the world, or care not a straw for it.

Trahantur per me pedibus omnia, nō laboro: nihil me afficit, nihil me tangit, nulla re moueor, de quauis re susque deque fero: æquè omnia contemno, fastidio, respuo: nulla res apud me pondus habet, nullius momenti est, in pretio est, nę minimi quidem est.

Opera frustrata.

My trauaile or labour is in vaine.

Nunc me sentio frustra elaborasse, inanem laborē suscepisse, spes meas infirmis & labantibus fundamētis esse fixas, me ducem habuisse, ducem secuturum esse incertam cecàmq; spem, arido solo, infructuoso campo, arenæ semina commisisse, mandasse, imprudētiam consilij mei exitus rei mihi declarat: spe sum deceptus, ductus sum inani studio laterem laui, operam malè posui, oleum & operam perdidi, studium inutiliter consumpsi, locaui.

Opinio inueterata.

A setled opinion.

Erat hæc in animis hominum inueterata opinio peruetus, diuturna, multi temporis.

Opinor.

I suppose, or I thinke.

Opinor, arbitror, puto, autumo, existimo, iudico, censeo, duco, ita mihi persuasi, in animum induxi, pro certo habeo, exploratum habeo, minimè dubito, planè credo, prorsus, omninò, penitùs, certò, pro certo, minimè dubitanter, exitum fore, qualem sum auguratus, qui augurio meo respondeat, quem prædixi. Vide, Meditari.

Oportunitas amissa.

Oportunitie let slippe.

Amissum tempus est, elapsa de manibus est, abijt, præterijt, fugit, euanuit, amissa est, nulla iam est, prorsus perijt occasio, tempus, oportunitas.

Opulentum patrimonium dispercis.

To wast a rich patrimonie, or his fathers lands and goods.

Pater tuus opes, diuitias, rem, ea quæ tu possides, quæ tibi reliquit, bonis artibus, honestis rationibus laudabiliter, honestè bona quęsiuit, collegit, ac tu malis artibus, improbis rationibus, inhonestè, turpiter per nequitiam, per luxum, ac libidinem patrimonium exhauris, dissipas, consumis, perdis, malè perdis, disperdis. Vide, Patrimonium dissipare.

Opus inchoatum.

A worke begonne.

Opus non modò non perfectum, confectum, absolutum, ad vnguem factum, sed inchoatum, at rude reliquisti: tantum abes à perfectione operis, vt principia vix appareant: tantum abest vt opus ad finem perduxeris, vt minimum vltra principia processeris, vt in ipsis penè principijs constiteris, hæseris, vix opus instituisti, vix aggressus es, operis initium fecisti, à fine autem longè distas: rem tu quidem habes institutam sed perpolitio requiritur, instituta res est, non perpolita: operis tu quidem fundamenta iecisti, fastigium adhuc tamen nullum videmus, nullum extat.

Orestes matrem occidit.

Orestes slew his mother.

Orestes parentem Clytemnestram sua manu defodit, confodit, perfodit, vita exuit, priuauit, morte affecit, puniuit, multauit, vltus est, vindicauit, interfecit interimit, occidit, cecidit, peremit, trucidauit, obtruncauit, parenti vitam eripuit, mortem obtulit, attulit, intulit, vim intulit, attulit, manus attulit, intulit.

Ornatus

Ornatus animi & fortunæ bonis.

Beautified with the gifts of minde, and of Fortune.

Honestus, grauis, plenus officij, bonus planè vir, & cùm virtutibus, tùm etiam fortunæ satis ampla ornatus: animi bonis abundat, nec fortunæ tamē bona desiderat, animi bona multa, fortunæ pauca possidet.

Ostendam me rectè fecisse.

I will iustifie that which I haue done, or proue that I haue done well.

Omnino constitui, decreui, deliberaui, meum factū purgare, probare, rationibus tueri: id mihi propositum, planeque certum est vt rationem reddam consilij mei, agere, probare, tueri, defendere, sustinere meam causam prorsus volo, argumentis minimè dubijs ostendere, rationibus persuadere, non me casu, non temerè non inani quadam voluntate, repentino animi impetu, nulla satis firma, certa nullo causa commotum, adductum, impulsum: quod feci ostendam iure factum, commodè factum, optimis de causis, ratione suadente, ratione duce, certo iudicio, rectè & consideratè ita factum, vt reprehendi non possim, vt mihi temeritatem imprudentiam, inopiam consilij nemo possit obijcere, nemo possit in controuersiam, in dubiū vocare, nemo damnare, vituperare, accusare, exagitare.

Parcus ob egestatem.

Sparing, not liberall because of pouertie.

Parcus es in conferendis muneribus, quia copiæ tibi non suppetunt: angusta est tua liberalitas pro te-

nuitate copiarum: ideo benignus & liberalis valdè nō es, quia non valde abundas; non valde copiosus es qui potest esse prolixa atque āpla tua liberalitas cum āgusta sit rēs tua familiaris: largiris tenuiter: intra modum potius, quam supra modū, quia non satis à copijs [illegible]

Parentes liberos ad virtutis studia cohortentur.

Let parents [illegible] their children to be [illegible]

Decet parentes [illegible] liberis consultum volunt, non eos ad rem cohortari, quam facilè nullo negocio, arbitratu suo tum largitur, tum eripit fortuna, verum ad eas artes, quarum vitæ par vsus & possessio est: hortatores filijs parentes esse debent, vt ad eas artes [illegible] rum artium studia sese conferant, applicent, animum adiungant, toto animo incumbant, quarum [illegible] vitam æquat, impellere filios parentes debent [illegible] consilio, rationibus, argumentis adducere ad [illegible] artes laudare, illis eas artes ostendere, illis [illegible] tum fructum, hortatores esse ad eas artes [illegible] dare filijs parentes debent, in consulere, eam [illegible] re cohortationem, ea cohortatione vti: ea demum [illegible] apud filios egregia parentum cohortatio [illegible] suntur ad eas disciplinas quarum est æterna possessio, quarum nobis fructum vna mors adimit, quarum [illegible] sus interitu vitæ, nulla re præterea terminatur. Filium tuum imitatione [illegible]

A most wicked offence to offer wronge, or violence to thy father.

Nullum crimen, piaculum, scelus grauius est, aut detestabilius, quam patri manus afferre, vim inferre: maximo se astringit scelere, graue piaculum admittit, impie facit qui parentem violat, lædit, qui violat eam pietatem, quæ parenti debetur: nullum scelus abest ab eo scelere, in vno illo scelere omnia insunt scelera, cùm parenti vis infertur.

Parentibus senibus liberi solatio sunt.

Children a Comfort to their aged parentes.

Parentibus ingrauescentibus filiorum in adolescentia consolatio est, parentum imbecillitas filiorum [illegible] adolescentia, parentum senectutem fulcit ac sustentat, filiorum adolescentia, subsidio est labantibus parentum viribus adolescentia liberorum, senio parentum subueniunt adolescentes filij.

Paries labefactus.

A weakened wall.

Hic paries vitium facit, rimam ducit, rimam agit, labefacit, labefactatur.

Parua extollere.

To extol or magnifie thinges of no price or value.

Magni oratoris est humilia tollere, efferre ea, quæ iacere videntur, excitare atque erigere, obscuris dare lucem, splendorem afferre, obscura illustrare.

Paruus animus.

An humble minde, a base courage or stomacke.

Ex humili animo, abiecto, pusillo, exili, ieiuno, angusto, gloriæ cupiditas non emergit, exoritur, existit, effluit: angustos animos ampla & præclara cogitatio non ingreditur.

Pater colendus.

Thy father is to be reuerenced.

Debes patrem tuum colere ante omnes homines: est cur patri tuo præcipuũ quendam honorem præstes, tui muneris tui officij, tuarum partium est, tuum munus, tuum officium, tuæ partes sunt, hoc in te conuenit, ad te pertinet, à te postulatur, hoc tibi ratio suadet, proponit, vt patrem tuum præcipuo quodam honore colas, obserues, cures, afficias.

Patriæ res nescire dedecus.

To be ignorant in the manners of thy natiue countrie is a foule shame.

Turpe in primis est, dedecus est, in patria peregrinari, hospitem esse in iis rebus, quæ ad patriam pertinent: ea non tenere, scienda non comprehendere, usu, doctrinaq; percipere in quibus patriæ res aguntur.

Patriam ab interitu liberaui.

I haue deliuered my owne countrie from utter ruine.

Patriam seruaui, patriam ab exitio vindicaui, patriæ incendium extinxi, salutem attuli, peperi, dedi patriæ, opera mea patria stat; cadentem patriam sustinui, labentem confirmaui, labentem excepi: ego salus

patriæ fui: à me salutem accepit patria: patriam ab exitio, à pernicie, ab interitu, à peste eripui, liberaui, tutus sum patriæ: mala sanaui: patriæ salutem attuli incolumitatem peperi, pestem abstuli: grauiter laboranti patriæ opem tuli.

Patrimonium dissipare.

To wast the patrimonie.

Rem consumis, perdis, disperdis, malè perdis, dissipas in res inutiles, inanes, denes erogas: partam, quæsitam, comparatam, congestã summis laboribus maiorum tuorum, quàm maiorum tuorum summa collecta industria. Vide, Opulentum patrimonium, &c.

Patris dissimilis.

Vnlike his father.

Patris tui dissimilis es, patrem non refers, non imitaris, parentis tui consuetudo in te desideratur: parenti tuo dissimilem te præbes, tua ratio à patris tui ratione longè distat, à patris tui consuetudine longò discedis: non agnoscitur in te pater tuus.

Paucis agendum.

Dispatch in few wordes.

Pluribus tecum agere non debeo: longiorem orationem tua non expectat humanitas, non patitur, non fert, non sustinet, reijcit, recusat, renuit, respuit: amicitia nostra minimè patitur, vt te pluribus rogem.

Paupertas honoribus excludit

Pouertie keepeth a man from preferment.

Sæpe facit inopia, vt honores consequi non liceat: prohibet, arcet, summouet ab honoribus rei familia-

ris inopia: impedimento egestas est, quo minus ad ea quæ sunt in ciuitate amplissima, liceat peruenire: aditum ad honores intercludet rei domesticæ facultatibus ad honores magnas difficultates obijcit, magna impedimenta opponit, viam obstruit, obijcit se, occurrit inopia: impeditis à re domestica honores obtinere non facilè est, multi negotij, magni operis est: honorum cursum impedit, interrumpit egestas, egentibus non facilis est, non expeditus honorum cursus, non patent honores inopiæ: Vide, Egestas honoribus impedimento.

Pecuniæ diues.

Rich in money.

Benè nummatus est, benè peculiatus, benè paratus à pecunia, instructus à pecunia, abundat nummis, copiosus est à pecunia, minimè pecuniam desideratum habet in arca, refertus est pecunijs, pecuniæ illi multum est, pecuniæ multum possidet, magnum auri argentique possidet, in numerato habet.

Perditi adolescentes in viam redeunt.

Lost children oftentimes came home againe, or youth that goeth astray will turne againe.

Perditis in adolescentia moribus multi sunt, qui deinde meliorem adepti mentem, meliorem ad mentem & sententiam reuocati, resipiscentes, honestiorem vitam instituunt, honestioris vitæ initium ordiuntur, laudabiliorem vitam exordiuntur, multorum est imparis moribus, improbis, inhonestis, turpissimis, inquinata adolescentia, contaminata, infecta; [illegible] turpiter in adolescentia, studere vitijs, turpem vitam [illegible] inho-

inhonestè, vitam traducunt, pecudum more vitã trãsigunt, procliues ad vitia sunt, turpi voluptate capiuntur, culpam facilè committunt.

Perditorum fugienda societas.

The companie of wicked is to be auoyded.

Non est cum improbis hominibus iungenda societas, coire societatem, coire in societatem, inire societatem cum perditis hominibus, dare se in societatẽ perditorum, conferre se, adiungere se, applicare se ad homines perditos, coniungere se, vinculo se societatis obstringere cum perditis hominibus, vtilitatis vel maximæ spe proposita, vel si spes vtilitatis maxima ostẽdetur, non decet, turpe est, minimè debemus qui se sociũ ad perditos homines adiungit, cum perditis hominibus coit, perditos sequitur, comitẽ se præbet improbis, facit turpiter, contrà quàm decet, minimè laudabiliter.

Per fratrem tuum agam.

I will compasse it by your brother, or I will vse your brothers helpe.

Vtar ad omnia tuo fratre, vtar opera fratris tui, fratri me tuo committam, tradam. Si quid agendum erit, per fratrem tuum vt agatur, operam dabo. Vide, Vtar fratre tuo.

Periculum honoris.

The hazarding of your honor.

Tuus honor agitur, honor tuus in discrimen adducitur, de honore periclitaris. Vide, Dignitas imminuta.

Perpetuo gratus.

Alwayes gratefull or thankefull.

Dum viuam, quoad viuam, quatenus vitam producam, donec viuere licebit, dabo operam diligenter, id agam omni studio, curabo, enitar, contendam, in illud studium, illam curam, vnam illam rem incumbam, id mihi propositum erit in omni vita, eo spectabit animus meus, eo curę, cogitationesq; meæ referentur, intendentur, eo mea consilia dirigentur, vt me tibi memorem, gratumq; probem, parem ut gratiam, paria pari vt referam, vt in me gratum animum desiderare non possis, vt officia tua paribus à me compescentur officijs: in omni meæ vitæ cursu nihil mihi prius erit, nihil antiquius, res mihi non tam erit vlla proposita, nulla de re laborabo magis, nulli rei studebo magis, aut seruiam diligentius, quam vt de me optimè meritum esse læteris.

Peruersitas hominum.

The crokednes or frowardnes of men.

Summa est hominum peruersitas, grauiori enim verbo vti non libet: peruersi sunt hominum mores, duri nimis, ac difficiles: ingenio sunt homines peruerso, difficili, duro, à ratione auerso. Improbi multis partibus plures sunt, quam boni.

φίλαυτος.

A selfe louer, a flatterer of himselfe, or one that standeth in his owne conceite.

Nimium tibi tribuis, nimium tibi arrogas, nimium tibi assumis, nimium te effers, nimium tibi places, assentaris

sentaris ipse tibi, te amas cum de te iudicas, non rationem, non veritatem consulis: largiris ipse tibi plus quam veritas concedat, plus quam veritati.

Philosophiæ te adiungas.

Giue thy selfe to Philosophie.

Velim te ad eius scientiæ studium adiungas, vnde nascitur atq; alitur moderatio vitæ, vnde recta viuendi ratio atque omnis ordo manat: velim te ad Philosophiam conferas, tuum studium applices: velim Philosophiam complectaris, Philosophiæ te dedas, tuam operam tradas, tuum studium dices.

Philosophus in se, non in fortuna collocat omnia.

The Philosopher measureth all things by his owne wisedome, and none by fortune.

Hic est mos Philosophorum, ea vitæ ratio, illud institutum, non vt à fortuna pendeant, cuius est in rebus humanis maxima vis, sed vt in seipsis omnia statuant, collocent, ponant: omnes in se ipsis sitas ac locatas rationes & spes habeant, se spectent ipsos, suis nitantur viribus, nihil aliunde spectent à se ipsis omnia, præsidia constituant ad omnes casus in seipsis omnia.

Pingit egregiè.

He painteth passing cunningly, or he draweth verie well.

Apelles Veneris caput, & summa pectoris politissima arte perfecit, mire pinxit, egregiè, sic, vt nemo melius

melius: singulari expressit atque exornauit artificio: egregijs picturæ coloribus illustrauit, perfecit, ac perpoluit egregie.

Pingues hebetis ingenij.

Fatt men are of dull vnderstanding.

Pinguis est, obesus est, pinguitudine diffluit extra modum quod hebetis, tardi, stupidi ingenij signum est, quod ingenij tarditatem arguit, qui potest in tanto abdomine, in tam vasta corporis mole, spiritus secum habere, ingenio aut menti locus esse? ex illa pinguedine, illo abdomine, illo lumine nobiles, elegantes, præclaræ cogitationes maximè excitantur.

Pius.

Godly and deuoute.

Qui pius est religiosus, pius in Deum, qui honorem Deo præstat, Deũ animo spectat, Deo seruit, qui pietatem & religionem colit, qui suum animum, suas cogitationes, sua consilia ad Deum refert, qui pie religioseque viuit, qui cum pietate vitam ducit, qui omnibus in rebus ducem Deum sequitur, duce Deo vitur, ad Deum spectat, cuius est vita cum pietate coniuncta, qui nihil non pie, nihil nõ cogitat cum religione coniunctum, ei optata omnia contingunt, feliciter omnia succedunt, nihil non prospere succedit.

Pœnas iudicio persequi.

To seeke for punishment by lawe, or to folowe the lawe for punishment.

Milo pœnas à Clodio iudicio persequebatur: id agebat Milo vt pœnas à Clodio debitas iudicio exigere

ret. Huius audaciam merita pœna si comprimittis, ceterorum animos frangetis.

Pollicitatio officij.

A promes of all duetie, goodwill and diligence.

Quæcunque tibi commendare potero, omni cura ac diligentia complectar: quæ tibi intelligam esse accommodata, omnia studiosè persequar, diligenter præstabo, meum erga te studium in ijs maximè declarabo, quibus plurimum significare potuero tuam mihi existimationem & dignitatem charissimam esse à me omnia in te studia atque officia, quæ quidē ego præstare potero, velim expectes: velim vtaris opera mea: studium meum dignitatis tuæ, vel tuendæ, vel etiam augendæ summum omnes intelligent: nihil erit tibi tam promptum, aut tam paratum quàm in omnibus rebus, quæ ad voluntatem ad commodum, ad amplitudinem tuam pertineāt, opera, cura, diligentia mea: profiteor atque policeor eximium & singulare meum studium in omni genere officij, quod ad honestatem, ad gloriam, ad rem tuam spectet; nulla tibi in re neque studium, neque beneuolentia mea deerit, præstò non erit, qui antea fui, idem in posterum futurus sum in te ornando & amplificando: quæcunque mihi tui honestandi potestas dabitur, nihil prætermittā, quod positum sit aut in ipsa re: aut in honore verborū: nunquam mihi tui aut colendi aut ornandi voluntas deerit: polliceor tibi studium meum, & operam sine vlla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis: omnem meum, laborem, omnem operam, curam, studium in tuis rebus consumam: quicquid valeo, tibi valeo, vniuersum studium meum & beneuolentiam ad te defero: vincam meis officijs cogitationes tuas.

Pollicitatio.

A promesse.

Nihil non agam tua causa : nullum pro te laborem, nullum onus, aut officium recusabo, subibo omnia tua causa, tuis in rebus toto pectore, cunctis viribus contendam, neruos omnes, vbi res tuæ postulabunt, intendam, omnia mihi pro te suscepta, nec difficilia, sed iucunda erunt: mea tibi studia, atque officia præsto erūt Pro te mori possum.

Pollicitatio studiorum.

A promes of all good will.

Vbi se obtulerit occasio, mea in te studia extabunt, mea in te studia conferam, ornabo te, omnia tibi studia præstabo, mea studia non desiderabis.

Pontifex.

The Pope or highpriest and bishope.

Pontificum munus sustinet, Pontificis agit partes, Pontificem agit, Pontificis loco est, vicariam operam Pontificis loco præbet, Pontificis personam gerit, sustinet.

Post longum tempus rediјt.

He came at the length, or it was long before he came.

Aliquando, denique, demum, post diurnum tempus, lōgo temporis interuallo, cum temporis multum abijsset, transacto iam multorum annorum spatio, redijt, reuertit, reuersus est, accepit se ad suos lares, patriam, cunabula, patrias sedes.

Protesta-

Poteſtatem ſummam obbtinere.

To haue the higheſt authority.

Audio te Mediolanum ſummo cum imperio obtinere, tuam eſſe ſummam poteſtatem, ſummum ius adminiſtrādi Mediolani rebus, præeſſe te Mediolano eo iure, quod ampliſſimum eſſe poteſt, ea poteſtate, quæ poteſt eſſe maxima: ita te Mediolanum regere, vt ſūmo vtaris imperio, liceat tibi quicquid velis.

Præclara ſcripta ſunt à veteribus de virtute.

Our Auncients haue written very well of vertue.

Ita veteres de virtute ſcripſerunt, vt in libris eorum ſingulis eniteat, eluceat, emineat, excellat induſtria: præclara ſunt à veteribus ad benè viuendum ſcripta, de virtutis præſtantia tradita, prodita memoriæ mandata, monumētis conſignata literarum, ſcriptis explicata, conſignata chartis, tradita literis, prodita literis mandata, conſignata, commendata, compræhenſa, expreſſa, explicata.

Præmia virtutis, honores.

Honor the reward of vertue.

Si vt inſtituiſti, perges, ſi curſum inſtitutum tenebis ſi tuam conſuetudinem ſeruabis, omnia quæ ſunt in Republica ampliſſima, conſequeris, præmiū feres tuæ virtutis eximios honores: ad ſummos honores, ad ea, quæ ſumma ſunt in republica, tua te virtus efferet: extollet: merces tuorum meritorum erit ampliſſima dignitas: aditum tibi ad maximos honores aperies, pate-

patefacies, viam ſtrues, munies: honorem in Republica nullum fruſtra petes, multi etiam non petenti vltro deferentur.

Præmia virtuti propoſita.

Rewards appointed for vertue.

Præmiorum ſpe magna, admodum, firma niti poſſunt, ij, quorum vita cum virtute traducitur: egregia præmia pro certo expectare, ſine dubio polliceri, planè ſperare licet ijs, qui virtutem colunt, qui rectè atq; honeſtè, & cum virtute Vitam agunt, peragunt, ducūt traducunt, viuunt: magna ſunt rectè agentibus præmia conſtituta, propoſita: ſuma rectè agentes manent præmia: certum fructum boni colligent, capient, percipiēt, ferent ſuæ virtutis, probitatis, officij, optimorum conſiliorum atque factorum: mercedem actionum ſuarū expectare certiſſimam poſſunt, qui virtutem in vita primā habuerunt, quibus in vita virtus fuit antiquiſſima.

Pro alio ſoluendum.

You muſt paie for another.

Dependendum tibi eſt, quod mihi pro illo ſpopōdiſti, pro illo ſolues, illius promiſſum præſtabis, pro illo ſatiſfacies. Vide, Soluendum pro altero.

Probabo me tibi eſſe amiciſſimum.

I vvill ſhevv my ſelfe thy very friend.

Nullum erga te officium hominis amātiſſimi prætermittam: meam in te non mediocrem, non vulgarē, eximiam, ſummā, ſingularem, incredibilem beneuolentiam re declarabo, oſtendam, patefaciam: quouis officio-

officiorum genere testificabor, testatam apud te relinquam, tibi probabo: sic officijs & studijs illustrabo, vt eam & tu, & omnes clarissimè cernant, vt ea tibi atq; adeò cunctis hominibus clarissimè pateat. Notior & illustrior meus in te animus erit.

Probatio opinionis.

A proofe of my opinion.

Probabo tibi meam sententiam: efficiam, vt opinio tibi mea cum ratione congruere videatur: ostendam esse, cur probes meam sententiam.

Procurat mea.

He doth all thinges for me.

Meas rationes tractat, mea negotia gerit, meas res curat, administrat, meus procurator est, mea negotia procurat, is est, cui res meas commisi, credidi, commendaui, tradidi, mandaui, sustinet rerum mearum curam.

Prodigalitas turpis.

To spende wastfully bringeth shame, prodigalitie is a shamefull vice.

Si tuam rem malè dissipaueris perdideris, consumpseris, in res inanes erogaueris, conieceris, dedecori tibi erit infamiæ, ignominiæ; turpe tibi erit, infamia consequetur.

Producis rem.

You differ, prolong or delay the matter.

Id agis, vt rem extrahas, ducas, producas, protrahas, differas, proferas, proroges, protendas, in aliud

tempus reijcias, protrudas: vt rem suspendas, sustineas vt rei moram facias, moram inijcias. Vide, Res dilata.

Proficiscuntur ad Deiotarum.

They take their iourney to Deiotarus.

Ibant, proficiscebantur, commeabant, iter habebāt ad Regem Deiotarum, conferebant se, recipiebant se ad Regem Deiotarum: erat illorum iter ad Deiotarū versus.

Propinqui & affines egregij.

Honorable alliance or noble kindred.

Propinquis & affinibus flores: à propinquis optimè paratus es, munitus es: propinquis abundas: copia flores propinquorum.

Prouinciam cum laude administrauit.

He gouerned the prouince with great praise.

Prouinciam rexit, præclarè, egregiè administrauit, cum laude gessit: magna virtutis & innocentiæ fama, prouinciæ præfuit: in illius administratione prouinciæ summa virtus enituit: ingerēda prouincia laudes illorum æquauit, quorum nomina propter egregia facta, singularemq; iustitiam perpetuo viuent in animis hominum: quorum vigebit memoria in omnes annos, multis testata expressaque rectè factorum monumētis, quorum memoriam ob iustitiæ præclara facta excipiet, ac tuebitur immortalitas.

Publica & priuata æquè curanda.

Like care is to be had as well of the publike.

as

as your owne priuate wealth.

Debet vnusquisque suam voluntatem ad publicam causam aggregare: rempubl. curare, Reipubl. curationem habere : reipub. rationibus consulere eo studio debemus, quo rem nostram familiarem, quo fortunas nostras, quo priuata commoda tueri, complecti, fouere solemus: vt vnusquisque æquè publicam rem curet ac priuatam.

Puerorum est intemperantia.

Not to be able to order or rule them selues is childishe.

Puerorum hoc est, auidius appetere, vt ad appetendum procliuiores sint, vt eos ab appetendo ratio non satis arceat, contineat: vt in appetendo nimis efferantur, minimè sibi temperent, sibi moderentur, sibi parcant.

Pulchrè factum.

Done honorably.

Nihil à te neque elegantius, neque ad honorem præstantius effici potuit: facinus fecisti pulcherrimum & in primis honorificum: speciosa res est, valdèque ampla, quam præstitisti.

Pusillanimis.

A dastarde, cowarde, or of a base courage and stomacke.

Summam in eo animi humilitatem cognoui, animi demissionem, abiectionem, infirmitatem, imbecillitatem, tenuitatem, angustias: hominem esse vidi exigui admodum animi demissi, abiecti, humillimi, infirmi,

imbecilli perangusti, in primis pusilli, nihil altum suspicientem, nihil spectantem in laude positum, nihil de laude cogitãtem, nullius laudis cupiditate flagrãtem, auersum ab omni gloriæ studio, in humiles planeque sordidas cogitationes deiectum, tanquam humi serpentem.

Qua causa speres non video.

I see no cause vvhy you should hope.

Non video, cur speres, quare, quamobrem, qua causa, qua de causa, quam ob causam, qua ratione adductus, qua commotus causa, quo impulsus argumento, quæ te ratio, quid rationis in hanc spem adduxit, impulit? cum in hanc spem venisti, quam rationem secutus es, quæ te duxit, aut hortata spes est, quid effecit vt sperares? tuæ spei causam ignorare me confiteor: spei tuæ causa me latet, præterit, fugit: mihi quidem aperta, perspicua, manifesta, satis clara non est, perobscura apud me est, explorata mihi non est, obscuritatis apud me habet plurimum.

Quamprimum natus sum.

As soone as I vvas borne, or euer since I vvas a Child, from my infancie, or youth.

Ab initio ætatis, à primo ætatis exordio, à prima ætate, ab ineunte ætate, à primis temporibus, à puero, iam inde à puero, iam inde vsque à puero, à prima pueritia, à primis annis, à teneris, vt Greci dicunt, vnguiculis, à die natali, ab ortu primo, à quo die natus sum, ex quo ingressus in vitam sum, ex quo lucis vsura frui cæpi, ex quo vitæ limen attigi, animam ducere, spiritum haurire de cœlo cœpi.

Quam

Quam tu dignitatem esse existimas ego infamiam puto.

What you esteeme as worship, I take to be an infamie vnto you, or will discredit you.

Qua tu in re dignitatem, ego deformitatem statuo pono, loco, sitam censeo, positam, locatam constitutam: quem tu dignitatis, eum ego locum infamiæ puto: quod tu valere ad laudem existimas, ego dedecus inco, turpitudinemque constituo: vnde tu decus, & gloriam speres exoriri posse, inde ego, ne dedecus emergat, ne emanet infamia, ne turpitudo effluat, magnopere vereor.

Qui consolari à nemine queat.

Comfortlesse, or vvhich can not be comforted.

Nihil est, quod solatium, consolationem præbere, afferre, parere, solatio esse, cōsolationi esse mihi possit, nulla res est, quæ creare, reficere, leuare vindicare, à dolore, liberare sollicitudine, eximere dolore, abducere à cura, auocare à molestia, abstrahere, auellere à mœrore animum meum possit: afflictum à mœrore animum languentem, iacentem erigere, excitare cōfirmare nulla iam consolatio potest: affectum dolore animum sanare nulla ratio valet: laboranti animo ægrotanti, pessimè affecto mederi satis nulla ratio valet: paratum apta remedia reperiuntur: inutilis, infirmis, inanis, superuacanea prorsus omnis medicina est: quis iā homo (dicerem nisi esset impiū quis iā Deus) animo meo virtutem, dolore ereptam, restituere possit? quis ea sanare vulnera, ijs vulneribus mederi, medicinam afferre, remedium inuenire, quæ mihi fortu-

na intulit, imposuit, inflixit ? ita dolore obruor, vt emergere nulla ratione possim, ita malis opprimor prorsus vt respirare non liceat: respuit iam animus meus, quasi desperata salute, omnem medicinam, remedia cuncta omnia consolationum genera: frustra in me consolando ponitur opera, inanem operam sumit, qui ad me consolandũ aggreditur: insitus, infixus in animo dolor ita penitus est, vt euelli nulla ratione possit: vt nulla vis rationum possit esse tanta, quæ illũ, ne die quidem adiuuante, possit euellere, extrahere, educere, eripere: finem facere dolori meo, finem imponere: modum statuere, terminum statuere, dolorem medicari, neque homo est, neque res vlla, quæ possit: non est vt possim in dolore mihi temperare, dolore abstinere, dolorem sedare, abijcere ipsum me ad eam hilaritatem, eam iucunditatem, quam dolor ademit, reuocare, referre me ad pristinam animi æquitatem, in eum statum, vnde me dolor deiecit, deturbauit, depulit, detrusit, restituere.

Qui Deo se dicat optimè facit.

Who so dedicateth himselfe to God doeth best.

Qui se Deo dicat, addicit, dedit, totum tradit, optimam partem elegit, rectam init viam, cursum capit laudabilem, præclarè vitam instituit, egregiè sibi consulit, sapienter facit, qui se ad vnum Deum confert, qui suas omnes cogitationes, omnia studia in vno Deo figit, ac locat, qui ab vno Deo pendere vult, qui vnum Deum curat, contemnit cætera, qui diuina studia, præterea nihil colit: qui Christianam pietatem non communi vulgarique instituto, sed proprio quodam studio, propria quadam mentis inductione complectitur

is om,

omnium optimè suis rationibus consulit, ac prospi-
cit.

Quid futurum sit, ignoro.

I know not what will fall out, or happen.

Quid casurum sit, euenturum sit, quid cadere, quid consequi possit, ignoro, non dispicio: quid tempus laturum sit, exploratum nō habeo: latent me quæ nasci possunt, futura me fugiunt; non assequor ea, nō assequor coniectura, diuinare nō possum, aut mente præcipere, quæ ferre, parere, patefacere dies ipsa potest: futuri casus aperti mihi non sunt, mihi non patent, me fugiunt, prætereunt, latent.

Quid illos audis?

Why geuest thou eare vnto them?

Cur ad istorum sermonem aures tuæ patent? cur horum sermonibus aures præbes? cur hi tuis auribus utuntur æquissimis? cur te tam facilem habent in audiendo? cur tantam audiendi molestiam aures tuæ sustinent?

Quis Rempub. capesset tantis propositis periculis.

Who will gladly beare any office, or rule the cōmon wealth the state standing thus dangerous.

Qui Rempub, attinget, Rempub. capessere, suscipere, tractare, ad Rempub. se conferre audeat, tot periculorum metu proposito, qui sibi tot impendere, imminere pericula intelligat: quis operam Reipub. dare, in Repub, versari, Rempub gerere, administrare,

ad Rempub. ſua ſtudia conferre, tot periculis impendentibus, imminentibus, animum inducat, facilè ac libenter velit.

Quo animo in te fuerim, ſcio.

I know what my good will hath bin toward you.

Quo fuerim ſemper in te animo, qui meus fuerit erga te animus, quo ſenſu in te fuerim, quomodo animatus, teſtis ipſe mihi ſum, teſte vti me ipſo poſſum, teſtem habeo conſcientiam meam, teſte licet vti cōſcientia mea, conſcius ipſe mihi ſum.

Quod creſcit, minuitur.

What ſoeuer encreaſeth, may decreaſe againe.

Quicquid augetur, creſcit, maius atq; amplius fit, amplificatur, quamcunq; fit ad rem acceſſio, aliquid accedit, accreſcit, eandem minui, imminui, diminui, comminui neceſſe eſt, attenuari, extenuari, iacturam pati, de ea detrahi: diminui, adimi, auferri.

Quod honori obſit.

Impairing your honor.

Hæc honori tuo, tuę dignitati, tuæ laudi aduerſantur, aduerſa ſunt, nocent, officiunt, labem inferũt, maculas iniiciunt, tenebras offundũt, damno ſunt, detrimento ſunt, iacturam afferunt, de honore tuo detrahunt, adimunt, auferunt: lædunt honoré tuum, imminuunt, turpi labe inficiũt, quaſi tenebris circumiectis, circumfuſis, offuſis obſcurat.

Ratio aduerſa.

Adi-

A diuers or contrarie waie.

Alia mea ratio est, diuersa mea ratio est, meæ res alio loco sunt, non eadem mea ratio est, aliter se habent res meæ, nihil simile, nulla similitudo quid simile nihil habet res similitudinis, dissimilitudo magna, diuersa omnia, dissimilia, prorsus alia.

Rationes dissentientes.

Vnlike trades.

Dissimillima, diuersa in primis rerum nostrarum ratio est, meæ rationes admodum à tuis differunt, discrepant, distant: dissentiũt: multum inter res nostras interest: non idem est mearum ac tuarum rerum status: meæ rationes aliter, ac tuæ se habent, dissimiliter, diuersè, diuersa quadam ratione, prorsus alio modo.

Raró ad me scribis.

You write seeldome vnto you.

Infrequens es in officio scribendi: raras à te literas accipio: minus sæpè ad me scribis, calamo parcis: officium literarum abs te requiro, in te desidero, impiger admodum in scribendo nõ es: crebriores à te literas postulo: non satisfacis officio tuo crebritate literarũ: crebrius vellem ad me scriberes.

Reconciliatus amor.

Reconciled friendship, or made friendes againe.

Cum inimicis in gratiam redij, reconciliatus sum reiecto odio me coniunxi, pacem colui, inimicitias, simultates, odia deposuimus, abiecimus, omnem veterum iniuriarum memoriam, omnem vlciscendi voluntatem ex animo deleuimus, pulso odio successit-

amor, odium amore commutauimus, depositis odijs mutuam beneuolentiam suscepimus: orta est inter nos vetere prorsus extincto odio, mutua beneuolentia, animorum nostrorum in amore mutua consensio, ad amandum mutua propensio, animorum ac voluntatum similitudo.

Rectum iudicium.

A good or an vpright iudgement.

A certo, & vero sensu iudicas, quod isti, ne faciant, maleuolentia, & liuore impediuntur: non tuæ mentis oculos liuor obducit, rectum animi sensum in iudicando sequeris, tuum iudicium ratio dirigit, ac moderatur, quod ratio præscribit ac probat, id iudicas, quod istis per maleuolentiam non licet, quam istis facultatē eripuit liuor & maleuolentia.

Reditus importunus.

Your returne was out of time.

In alienum tempus cadit reditus tuus: non redis opportunè, alieno tempore reuerteris: reuertendi maturitas nondum aderat non erat cur hoc tempore redires: tuum reditum minimè tēpus postulabat, ratio tēporis improbat ac dissuadet: minimè conuenit cum tempore tua reuersio: si temporis rationem spectasses, redeundi cōsilium non cepisses, aut susceptum abiecisses, improbasses, vituperasses, repræhēdisses, damnasses, ineptum, absurdum, auersum à ratione, planè stultum iudicasses.

Rei difficultas.

A busie worke to compasse: A peece of troub

trouble or the difficultie of the thing.

Difficilis res est, laboriosa, non facillima, minimè facilis, difficultatis habet, negotij, laboris plurimum: nō ea res est, quæ facilè, paruo negotio, leui labore, non magno studio possit effici, magnæ difficultatis, multi laboris, non parui negotij, non operis exigui: laboriosa, operosa, grauissima res est, in qua sudandum sit, sustinendi labores, multum operæ ponendum, vigilandum, excubandum animo sit, non leuiter laborandum, studij multum, industriæ plurimum adhibendum.

Rem meam non curaui

I regarded not my owne profit.

Nullam hactenus vtilitatis meæ rationem habui, duxi, spectaui quid esset è re mea, in rem meam, quid ad rem meam pertineret, in rem meam faceret, cōueniret, quid rebus meis expediret, prodesset, conduceret, vtile esset, vtilitatem afferret, vtilitati esset, emolumento esset, bono esset, fructum pareret. Vide Commodis meis non consului.

Res adducta in optimum statum.

It is brought to a good passe or case.

Hoc videor mihi esse cōsecutus, vt optimam spem habere, optimè sperare, optima spe niti possumus: eò rem perduxisse mihi videor, vt euentum sperare quàm secundissimum liceat: rem, vt opinor, ita constitui in eo statu collocaui, in eum statum adduxi, ita composui atque conformaui, nihil vt aduersum timere, nihil cōtra voluntatem, omnia secunda, qualis volumus ex nostra voluntate, ex animi sententia sperare possimus iacta sunt a nobis fundamenta Reipub. sic inquam vt

certa propemodum in spe reliqua sint. Vide, Ad finem optatum.

Res communis.

You shall use any thing that I haue, as though it were your owne. Be as bolde with my goods as with your owne.

Communicabo tibi, impertiam tibi rem meam: communis inter nos erit mea res: partem capies de mea re, rei meæ particeps eris, non minus tibi quàm mihi, tibi pariter & mihi, æque vtrique nostrum, non mihi magis, quàm tibi, mea res patebit: vtemur communi iure, æquo iure, pari potestate mea re: iuris tibi tantum, quantum ipsi mihi, erit in mea re: mecum rem meam communicabis, communem habebis.

Res dilata.

The mater put of, or deferred.

In Ianuarium reiecta, producta, dilata, prolata, prorogata, protracta, potrusa res est: caue ne mihi spatium producatur, dies proferatur, tempus prorogetur. Vide producis rem.

Res familiaris integra.

Thy goods are whole or no thing impaired or diminished.

Integræ sunt adhuc res tuæ: salua sunt hactenus apud te omnia: nihil dum perdidisti, status idem est, qui anteà rerum tuarum: eodem loco sunt, quó antea, fortunæ tuæ: nihil detractum est de fortunis tuis: nullam res aut fortunæ tuæ iacturam fecere, nullum dánum tulere, nullum detrimentum passæ sunt nihil aduersi

uersi subierunt: nullam partem desideras fortunarum tuarum: nihil eripuit fortuna, abstulit, ademit, detraxit.

Res familiaris imminuta.

My stock is decayed or impayred.

Fortunæ tuæ dissipantur: res familiaris tua disperditur, disijcitur, imminuitur, perditur, damnis afficitur, accipit iniuriam, distrahitur: detrahitur de tuis fortunis: iniuriosè tractantur fortunæ tuæ: damna inferuntur fortunis tuis: inuaduntur fortunæ tuæ: irruitur, impetus fiunt in fortunas tuas.

Res fructuosa.

A very profitable thing.

Nihil est vberius, fructuosius, conducibilius, ad vtilitatem præstantius, maioris emolumenti, vnde plus manet vtilitatis, plus emergat commodi, plus existat emolumenti, nihil est è re magis, nihil magis ad rem pertinet, nihil pluris est, tantum continet vtilitatis, quantum fortasse nulla res præterea, quantum haud scio, an vlla res præterea.

Res ita se habet.

It is so.

Induc animum, induc in animum, ita esse: pro certo habe, persuade tibi, pro certo existima: planè credas, ita crede vt minimè dubites, exploratum habeas atque omnino certum, pro comperto habeas: sit hoc apud te minimè dubium, sit exploratum, rem ita se habere, in hoc statu esse, hunc esse rei statum.

Res magna.

A weightie matter.

Grauis admodum hæc res est, grauitatis, ponderis habet multum, minimè leuis est, inest in hac re grauitatis, ponderisque multum, non mediocre pondus, Hæc magni negotij res est, admodum operosa, occupationis non exiguæ, eiusmodi, vt curam ac diligentiam non mediocrem postulet, non leuiter curanda, non frigidè, aut languidè agenda, tractanda videatur.

Res meæ meliores essent te defensore.

My affaires had bin in better case, had you looked vnto them.

Res meæ benè ex sententia successissent, prosperè cecidissent, nihil in rebus meis accidisset incōmodè, si tu eas gessisses, administrasses, tractasses, curasses, procurasses: si rebus meis præfuisses, operā dedisses, si rerum mearū, fortunarum, cura penes te fuisset, ad te peruenisset: si tua in rebus meis opera vsus esset: si rationes meæ te curatorem, procuratoré habuissent.

Res minimè impeditæ.

Matters no thing intricate, or troublesome.

Res meas tibi tradidi, satis aptas, explicatas, expeditas, optimè constitutas, nullis difficultatibus amplificatas: eiusmodi, vt exhibere tibi negotium aut nullum, aut certè minimum possint, vt labori tibi esse, aut molestiæ nequaquam possint.

Res nostræ similes.

Our businesse is one, or our causes are alike.

R erum mearum imaginem video in tuis rebus: in rebus tuis meas agnosco: simillima rerum nostrarum ratio

ratio est: à rebus meis tuæ minimum differunt: nulla est rerum nostratum dissimilitudo: planè res meas in tuis agnosco: res tuas nihil à meis intelligo differre, nihil discrepare: congruunt res tuæ cum meis: rerum nostrarum eadem ratio est, nulla dissimilitudo: qui tuas res intuetur, meas intueri se dicet: tuæ res nihil differunt à meis, inter res nostras nihil interest, nihil est, quo res tuæ differant à meis.

Res penè confecta.

Almost ended.

Puto rem aut iam esse aliquam, aut appropinquare: puto aut confectum iam aliquid esse, aut inibi esse: vt opinio mea fert, res non abest longius, non longè absumus à re, longinqua res non est.

Res præclara.

A matter of great importance.

Magnum quiddam specto, magni momenti, magni ponderis rem in animo voluo: præclara quædam, admodùmq; sublimia suspicit, & cogitat animus meus, post hominum memoriam, post homines natos, ex omni memoria, nihil gloriosius.

Respublica penitus interijt.

The cōmon wealth vtterly vndone or decayed.

Petijt respublica, cōcidit, nulla prorsus est, formam planè pristinam amisit: actum est penitus de republica: formam, imaginem, simulachrum veteris reipublicæ nullum agnoscas: vestigium reipublicæ nullum superest: fuit respublica: communis res ita dilapsa est, vt ne spes quidem, melius aliquādo fore, prorsus vlla

relinquatur: perijt omninò reipublicæ salus: non aduersa tantùm est, verùm etiam penitus euersa fortuna reipublicæ: fractæ sunt opes, afflictæ vires, amissa dignitas, extincta salus reipublicæ.

Res reprehensa.

A matter misliked.

Res palàm exagitatur, vituperatur, accusatur, reprehenditur, damnatur, acerbè notatur, infamia notatur, improbatur, sermones ea de re minus commodi sunt, parum honesti dissipantur.

Res saluæ.

All is well with you, you haue no losse.

Res adhuc tuæ tibi sunt integræ, saluæ, incolumes: nullam res tuæ iacturam tulerunt: nihil detractum est de tuis rebus: incolumitatem obtinent res, rationes fortunæ tuæ: benè est rebus tuis, nihil præter volutatem, nihil secùs, nihil contra quàm velis.

Roborepræstans.

Strong, of great strength.

Neminem cognoui fortiorem, validiorem, in quo plus roboris, firmitatis, viriũ inesset, qui firmior esset à viribus, qui virium firmitate præstaret, qui robore corporis illũ anteiret, qui viribus magis valeret, cuius esset præstantior fortitudo.

Robustus.

Strong and mightie, valiant or puisant.

Tam firmus es, tam validus, tam fortis, tam robustus, quàm qui maximè, ita paratus es à viribus, vt ne-

mo magis: viribus vales, nemo tibi viribus superior est, præstat, antecellit: superiorem viribus neminem habes, paucos pares: firmitate corporis excellis vires in te sunt firmissimæ: virium, roboris, neruorum in te plurimũ est: egregiè robustus es, validus, firmus, fortis

Rogo magnopere.

I instantly desire you, or I pray you hartely.

A te maximoperè pro nostra summa coniunctione etiam atque etiam peto & quæso: præcibus tecum ago quàm possum diligentissimis: rogo te quàm studiosè possum; da mihi hoc, largire, sine me hoc à te impetrare, hoc in me cõfer gratiæ, hoc imperties gratiæ noli pati meas esse irritas & inanes preces: sit apud te meis precibus locus: exaudi, excipe meas preces: ne me rogantem suppliciter à te reijcias: meis precibus facilem te præbe. Vide, Maximoperè rogo.

Rogo vt hunc suscipias.

I desire you to shew him some fauour.

Pro eo, quanti te facio, quanti es apud me, quanta mea est ergà te obseruantia, quantum tibi tribuo, tibi defero, pro mea de te opinione, pro animo, volũtate, studio in te meo, peto à te, vt hominẽ suscipias, complectare, foueas, in tuis habeas.

Rudis.

Rude and ignorant.

Non est cur miremur, si sæpè labitur is, qui est omnium imperitissimus, maximè rudis, maximè insciẽs cuius ignorantia, inscitia, inscientia summa est, qui omnes inscitia vincit, cui neminem inscitia parem in

uenias, quem omnia latent, qui nihil prorſus nouit, omnium rerum ignarus eſt, nihil omnino videt, nullam partem doctrinæ tenet.

Rumores incerti.

Vncertaine rumors, newes or tales.

Rumores ſunt, ſatis illi quidem conſtantes, ſed ſine autore, rumor eſt, ſed ſine capite, ſine autore, rumore ipſo nuntio: ſermones exaudiuntur, prorſus tamen incerti, inanes, infirmi, orti ex voluntate, qui nulla veritate nitantur, diſſipati ſine cauſa, autore nullo: iactantur hæc ſermonibus incertis, ſermones ij, quibus haberi fides nulla debeat, vnde merito fides abſit, in quibus non ſit pondus, qui nihil certum ſequantur, qui neque nuntijs, neque literis comprobentur, quos veritas nulla cõfirmet, qui nulla veritate, nullo ſatis firmo teſtimonio, nullo prorſus argumento, rationéue nitantur.

Ruri eſſe, iucundum.

Pleaſant being in the countrey.

Ruri eſſe, ruri habitare, rus colere, ruſticari, cũ ruſticis eſſe, in agris eſſe, ruſticam vitam agere, periucũdum eſt, delectat in primis, iucunditatem habet, ſummæ voluptatis eſt, malè affectũ animũ recreat, mœrorem fugat, mœroris medicina eſt.

Salua republica liberalis, nunc nimis parcus.

Before the publike plague of the realme he was liberall, but now to to ſparing or niggardly.

Saluis rebús, rebus nondum perditis, cum salui eramus, ante publica mala dum Reipub. salus erat integra, incolumi republica, stãte republica, vigente republica cum respublica suum ius obtineret, sui iuris esset, suum ius possideret, suo iure vteretur, cum optimus esse reipub. status, ante casum reipublicæ, antequam respub. concideret, occideret. periret, liberaliter agebas, liberalitatem colebas, exercebas, liberalitate vtebaris, eos quibus cũ tibi res esset liberaliter tractabas: nunc in omni re frugaliter, parcè, tenuiter restrictè, infra modum potiùs, quam supra modum sumptum facis: in faciendo sumptu, parcus es & illiberalis: satis moderatè, vel angustè potius impensam facis: tuos sumptus, nimis ad frugalitatem reuocas, nimis acurata frugalitatis regula metiris.

Salutatores humaniter excipit.

He welcometh friendly all that salute him.

Complectitur, quisquis eum it salutatum, quicunque ad eum honoris causa venit, accedit, adit: euntes ad eum salutandi causa, salutãtis eum honoris causa, perhumaniter excipit, hilari admodum & benigno vultu, omni genete humanitatis, quod vultu & verbis exprimi possit, quàm licet humanissimè, sic vt nihil humanius eo vultu, qui facilè gratiàm ineat, beneuolentiam conciliet, hominum animos amore deuinciat, ad amandum alliceat.

Sanum iudicium.

A sounde iudgement.

Optimam partem elegisti, sapienter vitam instituisti, rectum cursum cepisti, optimo iudicio vsus es, sa-

pienter iudicasti, cum te ad ingenuarum artium studia contulisti.

Sapientes futura præuidet.

A wise man forseeth that which is to come.

Sapientia præditi longè in posterum prospiciunt res futuras vt præsentes intuentur, tanquam oculis cernunt: sapientibus euenta rerum patent, ante oculos uitura sunt: sapientes percipiunt animo futura, coniectura futuras res assequũtur, ea quæ impendét tanquam ex aliqua specula prospiciunt. Vide, Vitæ approbatio.

Sat diues.

He is sufficiently ryche.

Satis erat diuitijs instructus, munitus, paratus à re res erat ei familiaris satis ampla, satis habebat, satis possidebat diuitiarum, satis ei diuitiarũ erat: minimè erat ei angusta res domestica: satis valebat opibus.

Satis diu vixi.

I haue liued long enoughe.

Iam me ad exitum vitæ penè natura ipsa perduxit ætatis satis superq; vixi: nõ est cur me pœniteat, quantum vixerim: vixi vitam satis diuturnam, cursus mihi vitæ iam penè confectus & absolutus est: decursum mihi iam prope vitę spatium est: quantulum mihi vitę spatium restat: quantulum mihi vitæ restat, superest, reliquum est, relinquitur tanquam à carceribus ad metam vitæ iam perueni: vixi quatenus homini licet quatenus homini satis esse possit: extremæ senectutis onus sustineo: extrema mihi vitæ pars agitur.

Scelus

Scelus committere:

To commit some hainous fault, or mischieuous deede,

Grauissimè peccas, scelerate agis, summum dedecus admittis, piaculum cõmittis, maximo te scelere adstringis, obstringis, culpam grauem committis, iniquissimè facis, scelus committis, perpetras.

Scio quanti hunc æstimes.

I knowe what count you make of him.

Noui locum, quem tenet apud te, noui, quo sit apud te loco, qui sit aqud te, quanti eum facias.

Scribendo præstas.

Thou excellest in writing, or thou vvritest exceeding faire.

Scribis egregiè, scribendi laude excellis, subtiliter & eleganter scribis, ita scribis, ita versaris in scribendo, ita te in optima scribendi ratione exerces, tua vt excellat industria, scribis vt pauci, propriam quãdam laudem in scribendo consequeris: præclara sunt, quæ ingenio studióque paris, quæ tua parit industria: mirabiles sunt, minimè vulgaris ingenij & industriæ tuæ fructus.

Seditio pestis Rerumpublicarum.

Sedition, discorde or variance, is a plague in comon vvealthes.

Multas respublicas ciuiles discordiæ perdiderunt. domesticæ seditiones, intestina bella, cõtrouersiæ inter ciues, partium cõtentiones, è ciuilibus discordijs,

contentionibus,controuersijs,dissentionibus,seditionibus multarum rerum publicarum pernities fluxit, manauit, orta est.

Seditio pestis vrbium.

Sedition a plauge of cities

Ciuiles discordiæ, domesticæ seditiones, ciuium dissentiones multas vrbes, opibus admodum florentes,euerterunt,solo æquarunt, diruerunt, exciderunt affixerunt, perdiderunt, sustulerunt, multis vrbibus perniciem,exitium,pestem,excidium,ruinam, interitum attulerunt, exitio fuerunt.

Senes prudentiores.

Olde men wiser.

Senum consilia non sæpè inutilia sunt,inania,stulta, absurda, raro labitur senilis æ tas in consilijs: sapienter ferè consulit senilis ætas:optimis ac firmissimis rationibus ferè semper nititur senilis opinio, sententia: sapienter consulunt senes, optimam partem eligunt,non peccant in consilio,non errant,non labuntur, non offendunt: quorum grandior est ętas,qui longius ætate processerunt,is eorum solet esse sensus,qui à ratione non discedat,recedat,procul absit,qui cum ratione congruat, quem ratio confirmet, à quo ratio non dissentiat.

Sensus animi latens.

My inward mind or thought not able to be expressed.

Mentis cogitata consilia, animi sensa,sensus intimos, non est, vt possim enunciare,patefacere, osten dere

dere: exprimendis animi ſenſis impar oratio eſt, animi ſenſa non efficiunt, verba deſunt, apta verba requirũtur: mentem oratio non aſſequitur, non æquat, exprimere ſatis non poteſt.

Sententia è Republica.

A ſentence in the behalfe, or for the profit of the common wealth.

Sententiæ noſtræ, ſi minus è re tua ſunt, reipub. rationibus conducunt: tuam ſi vtilitatem oppugnant, reipub. commoda tuentur, ſi tibi detrimentum, reipub. commodum afferunt: tua ſi minuunt, reipub. augent cõmoda: ſi tuis aduerſantur, reipub. rationibus expediunt.

Sententia à Prudentibus approbata.

A ſentence or opinion approued of all wiſemen.

Tua ſententia magnum apud eos, qui rectè iudicãt pondus habet: plurimi eſt apud intelligentes opinio tua, ſenſus tuus, judicium tuum, id quod tu probas, id quod placere tibi ſentiunt, quod tu optimum cenſes, quod teſtimonio tuo confirmatur: grauis eſt, magni momenti eſt, minimè leuis eſt, magni ducitur, autoritatis habet plurimum, non vulgarem obtinet locum apud ſapientes opinio tua.

Sermo tuus ad me perlatus.

Your talke came to my eares.

Tuus ad me ſermo per honeſtiſſimos perlatus eſt tuum ad me ſermoné detulerunt homines honeſtiſſimi, mihi ſignificãtur, apperuerũt, narrarunt, ipſa mihi

verba tua exposuerũt: perlatus est, delatus, allatus est ad me tuus de me sermo.

Sermo inhonestus.

Inhonest talke.

Væ tibi, si turpiter aliquid dixeris, si minus honestè si temerè, parum considerate, non vt ratio præscribit, præter honestatem, contra quàm conueniat, contra quam deceat, contra quàm liceat, non vt conueniat, deceat, liceat, minus quàm conueniat, deceat, secus quàm conueniat, deceat, liceat, aliter atq; conueniat, deceat, liceat, si quod ex ore tuo paulo turpius verbum exciderit, si oratio tua finibus excesserit ijs, quos honestum, quos ratio, quos modestia præscribit.

Sermones nostros diuitijs antefero.

I preferre our talke or conference before riches.

Omnes omnium diuitias cum nostris sermonibus non confero: pluris apud me sermones nostri, quàm omnes diuitiæ sunt: sordent apud me præ nostris sermonibus omnes diuitiæ: sit modo sermonum nostrorum copia, thesauros omnes contemno.

Seruabo promissa.

I will keepe my promisse.

Dabo operam, quod pollicitus sum, vt re præstem exitu præstem, exequar, efficiã, re confirmem, vt præstem fidem meam, soluam fidem, tuear, seruem, probem, vt promissa seruem, obseruem, tuear, prestem, promissis ne desim, ne fides in promissis mea desideretur, vt fidei satisfaciam, ne de fide mea parũ videar labo-

laborare, vt à meis verbis, ab affirmatione mea, à promiſſo exitus rei ne diſſentiat: vt verba res confirmet, vt id, quod dixi, veritas probet, vt ſtem promiſſis, à promiſſis ne diſcedam: præſtabo fidem meam, perſoluam promiſſum, quæ pollicitus ſum exitu præſtabo, ſoluam fidem meam, tuebor fidem meam, ſeruabo promiſſa, fidem non fallam, fidei non deero: ſtabo promiſſis.

Seruata dignitas.

Keeping my honor or worſhip.

Sit modó dignitas incolumis, adimi de fortuna non recuſo, liceat modò dignitatem tueri, incolumem ſeruare, permaneat dignitas in eodē ſtatu, modò ne cogar de ſtatu meæ dignitatis demigrare, ſit eadem dignitas, ne mutetur, ne diminuatur, ne lædatur, ne qua iniuria, damno, detrimento, afficiatur, ne quid iacturę faciat, ne quam iacturam ſubeat, ſuſtineat, ferat, patiatur, ne damni quid faceat, ne de dignitate detrahatur adimatur, imminuatur.

Simulatio aliena à viro bono.

Diſſembling muſt be farre from a good man, or honeſt men ought not to faine and diſſemble.

Virum bonum ſimulatio non decet, non cadit in virum bonum ſimulatio, ab omni ſimulandi ſtudio vir bonus longè abeſt: non decet ſimulare, figmenta non probantur: aliud ſentire, & loqui, non eius eſt, qui vir bonus haberi velit: viri boni non eſt fingere: artem ſimulandi qui ſequitur, bonorum in numero non eſt, bonorum numero excluditur, longè à bonorum conſuetudine diſcedit.

Sine incommodo exploratus.

Tried without any losse.

Lætor,quòd mercede non ita magna,leui detrimẽto,non admodum graui damno, satis exigua iactura quomodo sis erga me animatus , quo erga me animo sis,quo sensu sis,qui tuus in me sit animus, qui sit sensus , intellexi : tuum animum , tuum sensum intellexi perspexi,cognoui,aperui,patefeci.

Singulare fatum.

A straunge destenie.

Præcipua, propria, minimè communis mea fortuna est: singulari sum fato , longè alia conditione ego sum,ac cæteri: est mea conditio,mea fortuna,vt conferri mecum nemo possit , vt exemplum simile planè nullum extet.

Si per otium potero.

If I haue any leasure.

Si quid otij nactus ero , literas ad te dabo : si otium erit,si vacabo,si per occupationes licebit,si permittent curæ,siquid habebo vacui temporis , siquid erit spatij , si quod surripere spatium licebit , siquid ab occupationibus impetrare temporis licebit : nisi occupationes vrgebunt , si mei iuris ero, si qua hora meo arbitratu licebit vti,si negotijs vacabo: si vinculum illud occupationum, quo & assiduè astringor, & arctissimè non dico prorsus exoluetur , sed paululum modò, paulisper,aliquantum,aliquantisper , nonnihil aliqua ex parte laxabitur: si vacuus ero,curarũ expers , liber negotijs : si me ijs rebus , quibus nunc teneor implicatus,explicauero:si dabitur otiũ,si quies erit,si quiescere

cere licebit à curis, negotijs, occupationibus, molestijs.

Si potero tibi nauare operam, faciam.

If I can doe you any pleasuor, or I can stand you in any steede, I will doe it.

Si accidet vt operam nauare tibi possim, vt opera mea tibi vtilis esse, in rem tuam esse, è commodo tuo ex vsu tuo esse possim, officio meo non deero, satisfaciam officio meo, officium meum præstabo, non committam, vt officium meum desiderari possit, vt meæ partes requirantur, si cõtinget, si eueniet, si usu veniet si erit, si res, si tempus, si occasio feret, postulabit, poscet, exiget, requiret, si occasio se offerret, se dabit, se ostendet, offeretur, dabitur, ostẽdetur, si fortuna feret occasionem attulerit, detulerit, præbuerit, ostenderit si tempus accidet: si mihi grata omnia ac libera essent si essent omnia mihi solutissima.

Si videtur fieri posse.

If you thinke that it may be done.

Si tibi res facultatem videtur habitura, vt id, quod cogitas, consequi possis, si videris id posse consequi: si putas posse fieri: si euentum speras cum animo tuo congruentem, non alienum, non abhorrentem à tua voluntate.

Sollicitudo.

Carefulnesse, or thought taking.

Grauem curam suscepi, grauis me excipit cura, grauis in me incubuit sollicitudo, acerba mihi inuasit sollicitudo.

Soluendum pro altero:

To paie for another.

Pro illo solues, illius promissa tu præstabis: dependendum tibi est, quod mihi pro illo spopondisti: illius promissio, solutio tua erit. Vide, pro alio soluendum.

Specie capi.

To be taken with outward shew or beauty.

Specie capitur adolescentia, oblectatur, gaudet, lætatur, speciem amant adolescentes.

Spe deiecti.

Past hope of that which before they surely trusted vpon.

Ex magna spe deturbati, deiecti, detrusi, depulsi fuerunt: ex alta spe deciderunt: spem illã quam susceperant, abiecerunt, deposuerunt, omiserunt: spe non tenentur, vt antea, non pascuntur, non aluntur: non eos quæ antea spes tenet, pascit, alit: spes iam omnis abijt, discessit, euanuit, nulla prorsus iam est: firma se niti spe putabant, ea quàm sit imbecilla, nunc intelligunt.

Spe excidi.

I was deceaued.

Spes me fefellit, opinione sum deceptus, falsa me spes aluit, falsa lactauit opinio.

Spes bonæ famæ.

Hope of a good name.

Si tuam consuetudinem tueberis, si vt instituisti, perges, optima consequetur fama, hominum existimatio

matio, præmium feres famam.

Spes de virtute alicuius.

Hope of the vertue of one.

Spem affers eximiam summæ virtutis: adducis me summam in spem eximiæ virtutis: facis vt sperem de tua virtute, eaque minimè vulgari: inclinat animus meus, à te videlicet impulsus, ad optimam spem tuæ virtutis eximiæ:es tu quidem apud me in egregia spe virtutis propè singularis.

Spes falsa.

A vaine hope.

Spes mea frustrata est: aliter, atque opinabar euenit, accidit, contingit:successit, non is quem volebam exitus consequutus est, successit præter sententiã, cõtra voluntatem, non vt volebam, secus atque opinabar: exitum sortita res est alienum à sentẽtia mea, dissimilem voluntati, minimè cum animo congruentem ab animo meo discrepantem, diuersum, abhorrentem

Spes frustrata.

Hope frustrate, or deceaued.

Spes me fefellit, frustrata est, decepit, delusit:spem meam non is quem volebam exitus est consequutus, non successit vt sperabam, non processit ex animi sententia:aliter ac sperabam, cõtigit, accidit, euenit: exitum res habuit contra spem, alienum á spe: inanem fuisse meam spem exitus rei declarat.

Spretum alterius consilium.

The counsell of an other set light by.

Non egeo, non indigeo tuis præceptis, admonitionibus, consilijs, superuacanea sunt, parum vtilia, nullius emolumenti, minimè necessaria, locum apud me non habent, à me non requiruntur, non desiderantur non expectantur tua præcepta tuis mihi monitis nequaquam opus est: tuis carere monitis facilè possum.

Standum promissis.

Promisses are to be kept,

Dependendum tibi est, quod promisisti, volo stes promissis, promissa serues, fidem tuearis, fidem soluas quod promisisti, re præstes, cum tuis verbis facta consentiant, promissa tua exitus confirmet, ne fidem tuã fallas: falsa ne fuerint, inania, irrita promissa tua.

Stat sententia.

I am determined or fully purposed.

Statui, decreui, hoc mihi proposui, hoc deliberaui consilium hoc cepi, quiduis potius perpeti, quam susceptam rem abijcere, ab incœpto desistere, institutũ omittere. Vide, Tenax sententiæ.

Status rei.

The state of the thing.

In hoc statu res est, rei status hic est, res ita se habet, ita res habet, eiusmodi res est, hac in re sunt, in causa sunt, hoc loco res est.

Status temporum miserrimus.

The state of our time is most miserable.

Nemo est, cui rectè sit in hoc temporum miserrimo statu, in hoc tam misero temporum statu, his temporibus

poribus, his tam miſeris temporibus, tam duris, tam aduerſis,triſtibus,infauſtis,iniquis, improbis perditis, tam alienis ab omni virtute, à bonis artibus, ab omni rectè viuendi ordine ac ratione, in hac tam aduerſa tam dura,tam iniqua,tam miſera, tam infelici temporum conditione: in tanta prauitate atque improbitate, tantiſque temporum vitijs, in his omni ſcelere ac flagitio temporibus refertis: in hac omnium rerum perturbatione, malorum colluuie, doctrinarum artiumque liberalium pernicie.

Stomachi difficultas.

A weake ſtomacke.

Stomachus languet, infirmus eſt:malè ſe habet ſtomachi virtus iacet,languet, debilitata eſt,infirma eſt, imbecilla, imminuta, nulla prorſus, minimè ad concoquendum apta: languente ſtomacho ſum, infirmo, imbecillo,malè conſtituto:ſtomacho non vtor optimè ſtomachus laborat: non eſt qualem digerēdi ratio requirit,qualem optima valetudo poſtulat:cruditas ſtomachi multos conficit adoleſcētes.

Studere rebus leuibus.

To ſtudie toyes.

Rebus leuioribus tuum ſtudium das, tibi placent leuitates:contemplaris,ſequeris, amas inania:contuliſti tuum ſtudium ad res inanes: colis ea, quæ non conſiſtunt, nihil habent firmitudinis, nihil grauitatis, nihil ponderis, inania ſunt,leuia,nullius ponderis,infirma,minimè ſolida: amas ea quæ ſolidum nihil habent.

Studia relinquere.

To forsake his studies

Multam literis salutem dicere, in animo est: prorsus abijcere studia cogito, seiungere me penitus à studijs, vsum studiorum in perpetuum dimittere, minimè de studijs in posterum laborare, meam operam meum tempus, meam industriam à studijs alio traducere transferre, conferre.

Studia omittere ob valetudinem.

To leaue of studyng by reason of sicknes.

Cum sis valetudine infirmus, me perlibente vsum studiorum dimittes, summa mea voluntate studia depones: libentissimé tibi largior, perlibenter concedo vtraque manu do. vt à studiorum cõsuetudine te seiungas: te à studijs discedere facillimè patior: in studijs omittendis cum tuo sensu meus quoque sensus congruit.

Studiorum in omnibus vtilitas.

Studie alwayes profitable.

Studia nunquam non prosunt, non vtilia sunt, non vtilitatem pariunt, non emolumento sunt, non fructum ferunt, studiorum vtilitatem dies non imminuit: non terminatur spatio temporis, non definitur vlla die, perpetua est, eadem est in omni tẽpore, vitæ par est studiorum vtilitas: studijs res secundæ ornantur aduersæ adiuuantur: à studijs delectatio petitur in secunda fortuna, salus in aduersa: studiorum fructus in omni fortuna idem est: studiorum tractatio nunquã non vt illis, nunquam est infructuosa: habent studia quo iuuemur in omni vita: in omni fortuna, in omni loco: ecquando studijs non iuuamur? ecquæ dies vtilitatem

tilitatem studiorum extinguit, aut imminuit? de studiorum vtilitate nihil fortuna, nihil hominum iniuria, nihil ne dies quidem ipsa detrahit.

Studium peruestigandi.

A desire to seeke out.

Vt Poëtarum fabulæ narrant, diu ac multum Proserpinam filiam, quam inferorũ Deus Pluto surripuerat, Minerua perquisiuit, inuestigauit: multum studij posuit, valdè vigilauit Minerua in filia perquirenda: omnia loca permeauit, perlustrauit, inuestigauit, penetrauit: quo non adiuit, nõ accessit, vt filiam Minerua reperiret? nullum Minerua locum, nullas in quærenda filia latebras omisit.

Studium famæ.

A desire of name or glorie, or to be made famous.

Id est omnibus optandum, vt bene audiant: benè vt ei dicatur, honestam famam, egregium nomen, bonam apud homines opinionem consequatur: vt eius nomẽ fama diuulget, peruulget, circumferat, circumgestet, per orbem terrarum dissipet, ad vltimas terrarum partes, ad vltimas terras peruehat, vt eius nomẽ fama celebretur, omnium sermonibus extollatur, sit in ore omnium: vt nominis fama ad extremas terras peruadat.

Sub virtute omnia.

All things subiect to vertue.

Summa virtutis potestas est: præest virtus cunctis rebus humanis, regit omnia, temperat, moderatur, ad

ministrat:omnia ſunt in poteſtate virtutis,ipſa nemini ei omnes & omnia parent:virtus latè dominatur,regnat vbique locorum, imperium habet in omnes res, vim habet infinitam,valet ad omnia,aſſequitur omnia ſummum poſſidet ius,vincit omnes opes,omnes ſuperat difficultates, duriſſima quæque perrumpit, quaſlibet anguſtias, quæuis clauſtra pertranſit, illuſtrat omnes tenebras, lucit in tenebris, pulſa loco manet, non ſurripitur furto,non eripitur vi, non vetuſtate ſeneſcit,non incendio corrumpitur, nullis capitur inſidijs,nullos fortunæ caſus extimeſcit, planè omnium rerum domina, omnium regina eſt.

Summa de te ſperant.

Greate things are looked for at your handes.

Magnum quendam atque excellentem virum te ſperant futurum:expectantur à te, quæ à ſumma virtute,ſummoque ingenio expectanda ſunt:nihil humile,nihil vulgare, nihil anguſtum, omnia excelſa, ampla,mira diuina prorſus à te expectantur.

Summum beneficium.

An eſpeciall benefite, a ſinguler good tourne.

Hoc ego ſummi beneficij loco ponam, numerabo inter maxima beneficia referam:hoc apud me non exigui beneficij, non vulgaris gratiæ locum obtinebit: ita credam,tuliſſe me beneficium ſingulare, gratiam tantam,quanta poteſt eſſe maxima.

Sumptibus impar.

Not able to beare ſo greate coſtes, or charges.

Qui

Quis ita firmus ab opibus est, vt sustinere sumptum possit? cuius diuitiæ sumptui pares esse possint? ferendo sumptui quis sit? tantam impensam quis sustineat? ita magni sumptus fiunt, vt ferri non possint: ita grauis est impensa, vt debilitare, atque opprimere quemuis possit: non is est sumptus qui ferri possit: supra modum, immoderatus est.

Tacere.

To holde your peace, or keepe silence.

Non faciam vt dicam: tacitum relinquam, tacitus prætermittam, tacitus pertransibo, tacebo, silebo, silẽtio inuoluam, silentio percurrã, prorsus hoc omittam abstinebo, oratione mea non attingam, verbum non faciam, sermonem hac de re nullam habebo,

Tanti me non facio.

I set not so much by my selfe.

Hoc mihi non sumo, non assumo, non arrogo, non adcisco: ad hunc me sapientię gradum peruenisse, nõ puto, eam mihi sapientiam contigisse non sentio: fateor eo me sapientiæ non peruenisse, ea me sapientia non esse, non vsq; adeo me sapere, non ita mihi placeo, non ita mihi assentior, non eam de me opinionẽ suscepi, non ita me effero, non mihi tantũ tribuo, non in me tantum statuo, pono, loco, non ipsi mihi tanti sum, non ita valdè me amo, non ipse me tanti facio, æstimo, pendo, puto, reputo duco.

Tecum sentiam, assentiente patre tuo.

I will agree with you, if your father like of it.

Assentiar tibi, probabo tuum consilium meam sen.

entiam ad tuam aggregabo,meum iudicium cum tuo coniungam,ita ſentiam quod tu ſentis,ita faciundum iudicabo,ſi modo,id vt facias,ſuadet,cenſet,autor eſt, conſulit pater iuus:aſſentiar tibi,aſſentiente patre tuo ſi facis approbante patre,ſi tuo cum iudicio patris tui iudicium congruit,ſi de patris ſententia facis, ſi pater non diſſentit,ſi ad tuam ſententiam pater accedit.

Teipſo neglecto gratificaris alijs:

You gratifie, or pleaſure other not eſteeming your ſelfe, or not regarding your owne profite.

Alienam voluntatem vt ſequaris,vt alienæ voluntati morem geras,vt alijs ſatisfacias,aliorum cauſa te ipſum deſtituis,deſeris,derelinquis:de alijs plurimum de teipſo,tuisq; rebus minimè laboras:aliena tibi curæ ſunt, tua negligis: aliorum rationes pluris apud te quam tuæ ſunt,propenſior ad alios,quam ad teipſum tua voluntas eſt: quid alijs placeat, quid aliorum è re ſit,attendis:ratio rerum tuarum quid poſtulet, minimè cogitas : præ alijs teipſum negligis : vt ſequaris alios, diſcedis à teipſo,deficis,deſciſcis.

Tempeſtas ſpectanda in nauigatione.

In ſayling, the weather is to be marked,or loked on, or in paſſage of the ſea, the weather muſt be vveighed or conſiddered.

In nauigando, tempeſtati obſequi artis eſt, parere, tempori : ad rationem temporis conſilia accomodare,quaſi ducem ſequi tempeſtatem,ſpectare quid poſtulet,pendere oportet à tempeſtate, ſpectanda tempeſtas eſt,ad tempeſtatem conſilia dirigere debemus

habenda

habenda tempestatis ratio est: cursus nauigationis ad rationem tempestatum moderandus, dirigendus, tenendus.

Tempestate secunda nauigabimus.

We haue winde and weather, we shall saile very prosperously, we will take time while time serueth.

Quæ prima nauigādi facultas data erit, ea vtemur nacti tempestatem oportunam, idoneam, aptam, minimè aduersam, prosperam, secundam, discedemus, soluemus, proficiscemur, vela faciemus.

Tempori parere sapientis est.

It is wisedome to giue place to time.

Tempori cedere, necessitati parere, res ad tempus accommodare, vti tempore, quæ tempus postulet, ea seruare, atque exequi, sapientia est, sapientiæ est, sapientis est, conuenit sapienti, proprium sapientis est, decet sapientem, ad sapientem pertinet: qui tempus cōsulit, qui rationem temporis habet, qui nullam rem agit, quam tempus improbare videatur, is verè sapiens est, hunc verè sapientem dicas, sapientem si quis hunc appellet, non errabit.

Tempus matutinum.

Morning, or danning of the day.

Prima luce, summo mane, diluculo, primo mane cùm lucesceret, albescente die, in ortu solis, oriente sole.

Tempus vespertinum.

Euening, or euen tide.

Aduesperascit, vespertinum crepusculũ adest: nox aduentat, lucem tenebræ pellunt, vesperum appropinquat, diei iam succedit nox, dies abit nocte aduentante, cedit iam nocti dies.

Tempus anni incommodum.

An euill, or vnfit time of yeare.

Anni tempus non fert, non permittit, non patitur non concedit, non conuenit, alienum est, parum aptum, aduersum anni tempus: non licet per anni tempus: aduersatur anni tempus: pugnat cùm ipsa re temporis ratio: aliud planè tempus, aliud res postulat, desiderat, requirit: rei maturitas non adest, non conuenit cum re tempus.

Tenax sententiæ.

Obstinate in opinion, that will haue his owne will,

Ab hac sententia deduci non possum: hanc deponere, & aliam suscipere opinionem vix, ægrè, nullo modo, nulla ratione, nequaquam, neutiquã, minimè possum, prorsus non possum: Si quis in recta sententia sibi cõstat, ei magna laus debetur. Si vocet ad exitum vitæ, non faciam, vt hunc sensum amittam.

Tibi amicisque tuis gratificabor.

I will gratifie, or pleasure thee and thy friends.

Cupio, volo non solum tua, verùm etiam tuorum amicorum causa: studeo aliquid agere, quod tibi, amicisque tuis gratum sit, gratum ac iucundum accidat, placeat

placeat, ſatisfaciat inire gratiam & apud te, & apud amicos tuos ex aliqua re velim: opto gratificari, rem gratam facere, aliquid efficere, aliquid præſtare tua, tuorumque amicorumcauſa, ex quo tu & amici tui voluptatem, iucunditatem, lætitiam capiant, ſumant hauriant, colligant.

Tibi tuiſque operam dabo.

I will doe my beſt for you and yours,

Volo cupio non ſolum tua, verùm etiam eorum qui à te diliguntur cauſa, rem gratam facere, gratificari, ſeruire non ſolum tibi verum etiam amicis tuis ſeruire voluntati, & commodo non ſolum tuo verùm etiam amicorum tuorum inire gratiam officijs meis, non à te modò, verum etiam ab amicis tuis: tuam amicorumque tuorum officijs meis, gratiam quæro: aliquid, efficere, nauare, quod tibi, amicisque tuis gratum ſit, placeat, ſatisfaciat, voluptatem, iucunditatem, lætitiam afferat valdè velim.

Timidus.

Fearefull, or cowardous.

Multos ita puſilli, infirmique animi videas, inuenias, qui ad omnes caſus extimeſcant, pertimeſcant, timeant, metuant, terreantur, deterreantur, perterreantur, timore commoueantur, metu perturbentur, afficiantur, timorem ſuſcipiant: multos ob infirmitatem, imbecillitatem, tenuitatem animi quilibet caſus deterret, perterret, perterrefacit, metu afficit, perturbat, in timorem conijcit, ad timorem impellit.

Tranquillus animus.

A quiete minde.

Vix credas,non facilè putes,ægrè possis cogitatione assequi,quàm æquo animo sim, tranquillo,quieto, ab omni cura vacuo, quàm omni vacem perturbatione,quàm sim omnis expers curæ, quàm procul absit animus meus ab omni cura, quàm tranquillo animo sim,quàm tranquillè agã quàm tranquillè agat animus meus, qua meus fruatur animus tranquillitate, quæ sit animi mei tranquillitas, quàm nulla sit animi mei perturbatio,cura,molestia quàm parum animus meus cura fluat, iactetur, agitetur, commoueatur:æquitatem animi mei, tranquillitatem, securitatem, quietem vix credas,haud facilè conijcias, assequi cogitatione vix possis.

Tribuas hoc amori nostro,vt me honestes.

Do so much for friendship sake,as to commend me in your talke abroad,or to speake vvell of me and giue me your goodword and report.

Meis libris velim,si minus ex animo potes, gratiæ saltem causa suffragere:meis libris,si minus iudicij,at gratiæ saltem causa faueas: quod obtinere à iudicio tuo fortasse non possum,impetrem ab amore, vt mea scripta probes,commẽdes, tuearis:quod veritati non potes, amori tribue, vt mea tuo testimonio subleues, tua commendatione exornes, honestes,in honorem adducas.

Trib.pl.Reipublicæ Romanæ nocuerunt.

The tribunes did much hurt and hinderance

raunce to the common wealth of Rome

Multa mala, damna, detrimenta, incommda, infortunia vrbi Romanæ peperit, attulit, intulit, tribunorum pl.creatio:damna tulit,pertulit, ſuſtinuit,paſſa eſt,perpreſſa eſt,cepit,accepit, damnis affecta eſt, in damna incidit, incurrit, magnam ſui iacturam fecit, grauiſſimis afflicta malis eſt· vehementer vexata,valdè comminuta vrbs Romana ex creatione,ob creationem tribunorum.

Triſtitia ex morte amici.

Sadneſſe or heauineſſe for the deathe of a friende.

Magnum mihi dolorem,grauem ſollicitudinem,acerbitatis multum attulit, peperit epiſtola tua de interitu parentis tui: magno me dolore affecerunt literę tuę, valdè me perturbarunt,afflixerunt,commouerunt:acerbè ſum affectus literis tuis: moleſtiæ, plurimum doloris, ſollicitudinis, acerbitatis cepi, accepi, ſuſepi, tuli, contraxi, hauſi, legi magno cum dolore, moleſtiſſimè literas tuas.

Tuæ laudi faueo.

It reioyced me to heare vvell of thee, or I deſire much to heare good report of thę,and commendatton abroade of thy doings·

Mirè, mirificè,mirabiliter, mirum in modum,mirandum in modum, admirabili quodam ſtudio tuam laudem, tuum decus expeto,cupio opto, exopto,percupio tuam laudem: ſum in deſiderio tuæ laudis: cupiditate tuæ laudis incredibili teneor: ardeo, flagro, ſum incenſus, ſum inflammatus,ducor,trahor, rapior

amore flagro,ſtudio ſum incenſus,alacris animo ſum, vt honeſtiſſimum te videam, laude florentem, honoratum, tua mihi laus cariſſima eſt, cordi eſt,curæ eſt, prima eſt, antiquiſſima, in maximis eſt, inter prima ducitur,inter ea,quæ apud me ſumma ſunt.

Tuæ res tanto mihi gaudio ſunt, quanto meæ.

Your vvelfare and vveldoing reioyceth me as much as mine owne,or I am as glad to ſee you proſper,as mine owne ſelfe.

Lætitiam ex rebus tuis eandem,quam ex meis,nihilo minorẽ,quàm ex meis, capio, accipio, percipio, ſuſcipio,ſumo,haurio: lætitia me afficiunt res tuæ æquè ac meæ, pariter ac meæ, non minùs quàm meæ, non ſecùs quâm meæ,haud aliter ac meæ:tuæ me res efferunt lætitia,gaudium mihi afferunt,pariunt,præbent, voluptate me perfundunt itidem vt meæ: tuis rebus vti meis,afficior: quæ meis è rebus, eadem mihi è tuis oritur iucunditas, voluptas, delectatio, lætitia,gaudium:tuis rebus ita lætor,vt meis.

Tuarum partium ſum.

I take your part.

Tecum ero: tecum faciam: te ſequar, à te ſtabo: tuis in præſidijs ero:tuas partes,tuam cauſam ſequar, tuebor,de tuis vnus ero,me tuum numera,me de tuis vnum habe,in numero tuorum ero.

Tui officij eſt.

It is your duetie.

Tuum eſt hoc munus,tuę partes,hoc à te poſtulatur

tur, tibi conuenit, à te requiritur, exigitur, exſpectatur, tui muneris eſt, tuarum partium: hoc homines à te expectant, hoc ad te pertinet, attinet, ſpectat, in te conuenit, te decet, tuum eſt, hoc debes, tibi non licet hoc negligere, propriè in te cadit.

Tuis rebus præſum.

I looke to your buſines.

Ego tuas res, pro eo ac debeo, vti debeo, tua negotia, quicquid ad te pertinebit, diligenter agam, curabo.

Tu mihi es cariſſimus.

Thou art my deareſt, or beſt beloued, or I loue thee beſt of all men in the worlde.

Summè, vehementer, valdè, magnoperè, maximoperè, maximè etiam atque etiam, mirè, mirificè, incredibiliter, vnicè, ſingulariter, egregiè, inſigniter: ex animo, ex intimo ſenſu, cum primis, in primis, apprimè, præcipuè, admodum, oppidò, maiorem in modũ, mirum in modum, minimè vulgariter, non mediocriter te diligo: in te amando nemini cōcedo, qui te vehementius diligat, concedo nemini: beneuolentia in te mea ad ſummum peruenit: amor in te meus is eſt, ita accumulatus eſt, vt addi nihil poſſit: amorem in te meum verbis exprimere quî poſſum, quem cogitatione vix amplector? cuius magnitudinem vix mente comprehendo? amorem in te meum cogitatione fortaſſe conſequi, complectique poſſum, verbis quidem exprimere, explicare, expromere profectò nō poſſũ, æquè, ſimiliter, pariter ac meipſum, non aliter ac meipſum, non ſecùs ac meipſum, itidem vt meipſum, te

diligo: ſic te diligo, vt neminem magis ne me ipſum quidem cum te multi diligant, omnes tamen in amore vinco, principatum appeto, primas partes mihi védico, principem locum obtineo: fero tê in oculis, mihi es in amoribus, nihil mihi eſt te carius, ſecundum Deum, poſt Deum excepto Deo, cum à Deo diceſſi, nemo mihi eſt te carior; ego te vt oculos meos aut ſi quid eſt oculis carius diligo: ſingulari erga te animo ſum: vt pater in filium ita ego in te ſum animatus: habeo te filij loco: amor in te meus tantus eſt, quantus poteſt eſſe maximus: hæres mihi in animo, in medullis in intimis ſenſibus: ſingulari ſum in te beneuolentia primum in amore Deum, te habeo proximum.

Tuo conſilio rectiſſimè vteris.

Your ovvne counſell is beſt for you.

Tuo conſilio ſi vteris teipſum, ſi audies, ipſe tibi ſi obtemperaueris morem geſſeris obſecutus fueris nihil errabis nihil contra rem tuam, nihil à tuis rationibus alienum committes, non laberis, non offendes non cecideris: nullam offenſionem, nullum caſum aut errorem timebis: ſapienter ſtatues, rectè iudicabis, optimam rationem inibis.

Tuo merito te odi.

I hate thee deſeruedly, or thou haſt deſerued my hatred.

Ita de me meritus es, ita te geſſiſti, ea commiſiſti cum te præbuiſti, præſtiſti, vt minimè mihi curæ ſis, nullo apud me loco ſis, minimum te curem, minimú de te laborem, nullam prope tui curam geram, in minimis te ponam,

Turpe

Turpe à parente dissentire.

It is shame to dissent from thy father.

Honeste, a parente tuo dissentire non potes: turpe tibi est à parente dissentire. non potes à patre sine infamia, sine dedecore, sine graui culpa, sine turpi nota dissentire.

Turpe est sibi tantum viuere.

It is a shame for one to liue so, that he vvill do no man good but him selfe.

Seipsum curare, nihil præterea, de seipso tantum, sua tantum vnius causa laborare, sibi vni studere, seruire, prospicere, consulere, præterea nemini, turpissimum est, maximè dedecet, indecorum in primis est, infamię, ignominię, dedecori est, dedecus affert infamiam parit, turpem famam, opinione minimè commodam, aut optabilem parit: eiusmodi res est, quam summa consequitur infamia, ignominia, turpis infamiæ nota, dedecus, accusatio, reprehensio, fraudi est vitio vertitur, tribuitur, datur, adscribitur, assignatur

Turpe parentes senes deserere.

It is shame to forsake thy aged parents,

Deseri à te destitui patrem, tot affectum incommodis, inopiæ valetudinis, senectutis, minimè honestum est, haud æquum est, haud par est, minimè rationi consentaneum est, non decet, non conuenit, non oportet, ius non est, fas non est, nefas est, iniquum est flagitium est, criminis est, turpe est: vt parentem deseras afflictum inopia. morbo, senectute, in summis constitutum difficultatibus, inopiæ, valetudinis senectutis, honestum non fert, non patitur: ratio non conce-

dit non permittit: si patrem destitues, culpā committes, flagitiū facies, flagitiosè facies, iniquè, iniustè, inhonestè, turpiter improbè, præter honestum, contra honestum: æquum, ius: non vt honestum suadet, non equum est, ius est, par est, decet, conuenit.

Vacare aliquantum à studijs.

To take some breathing time from your booke, it is good sometime to haue some refreshing, pastime, recreation after studie.

Feriari licet à studijs: postulat tempus, vt studia intermittantur, tempus fert vt studiorū vsus parumper dimittatur: deponere aliquantisper studiorum onus licet omittere studia, leuare animum onere studiorū vacatio datur à studijs, auocare animum à studijs honestè possumus: feriæ studiorum conceduntur.

Valet apud intelligentes sententia tua.

Wise men alow your iudgement.

Magnum apud eos, qui rectè iudicant, tua sentētia pondus habet, magni fit, magni æstimatur, magni penditur authoritatis habet plurimum, grauissima est: rectè scientes in opinione ac iudicio tuo plurimum possunt, opinioni tuæ multum tribuunt, multum deferunt, facile assentiuntur, acquiescunt. Vide, Sententia à prudentibus approbata.

Valetudine vtor bona.

I am in good health.

Bene me habeo, mihi bene est, satis commodè, satis bellè habeo, benè valeo, commodè valeo, valetudine

dine bona vtor, mihi est, vt volo: quales cupio, vires possideo; viribus vtor firmis. roboris, virium, valetudinis habeo satis.

Valetudo restituta.

Health restored or recouered after sicknes.

Ego te languentem, iacentem, malè affectū, ad pristinam valetudinem, virtutemque reuocaui: meo beneficio pristinas vires recuperasti, recepisti, cōfirmatus es: factum est à me, vt ex morbo planè conualesceres, vt ex infirmo validus fieres, vt amissam valetudinem recuperares, vt in statum valetudinis pristinam, optimum, restituereris.

Valetudo aduersa ex gula.

Sicknes of surfeting and glutonie.

Non facilè conualescunt, quibus neque quantùm comedant, neque quid comedant curæ est, qui quod comedant, neque quantum, neque quale sit animaduertunt: quibus omnem in cibis modum, omne iudicium, omnem prorsus rationem gula eripuit: quibus neque modus edendi, neque vlla diligendi cibi ratio est, qui & plus appetunt in mensa, quàm satis est, & ex eo genere, quod obsit.

Valetudo nondum confirmata.

Not perfectly whole, my strength not fully recouered.

Nondum vires colligere potui: nondum satis firmo sum corpore: nondum pristina mihi restituta valetudo est: confirmatus à morbo nondum omninò sum

non planè conualui:quas morbus mihi vires ademit, abstulit,eripuit, nondum prorsus recuperaui, recepi, reuocaui:pristinam valetudinem nondum satis mihi videor assecutus:paulò adhuc deterius,aliquantò deterius,quàm solebam,valeo: non vt solebam, valeo: minus firmiter,minus bellè:nondum vtor pristina valetudine:pristinas vires quadam ex parte desidero.

Varro doctior,quàm eloquentior.

Varro better learned then eloquent.

Scripta Varronis ex doctrina potiùs,quàm eloquẽtia,magis ob doctrinam, quàm eloquentiam, rerum causa, non verborum, probabantur ab omnibus: libros Varronis,ea quę Varro chartis mandabat, literis committebat, componebat, scribebat, literis persequebatur, literis explicabat, literarum monumentis tradebat,prodebat.mandabat,committebat, commẽdabat, probabant omnes,rerum fructu potius, quàm specie verborum adducti.

Vastare.

To spoile,vvast and destroy,

Prouinciã diripuit, vastauit, deprædatus est,rapinis exinaniuit,exhausit:prædas egit è prouincia.

Vehementer.

Vehemently, or very much and greatly.

Valdè,maximè,magnopere,maximopere, vehemẽter, admodum, etiam atque etiam, non mediocriter, non parum,in primis,præcipuè.

Velim te animum meum videre.

I vvculd you savv my hart or goodvvill.

Vel-

Vellem, quæ sit in te animi propensio, posses inspicere: cuperem sensus tibi patêre intimos animi mei: quàm vellem, quo modo animatus erga te sim, oculis cernere tibi liceret: nihil mihi esset optatius, quàm vt eas mentis meæ partes quæ oculos latent, ab oculis remotę sunt, oculis minimè patēt, posses intropiscere.

Velim scire quo annno in me sint homines.

I would knovv hovv men are affected tovvard me or vvhat good vvill is borne me.

Scire velim, quo quisque in me animo sit, vt quisque sit erga me animatus, affectus, qui cuiusq; sit erga me animus, qui sensus, quæ voluntas: sensum cuiusq; nosse, tenere, callere velim, patêre mihi velim.

Velim nostras à te historias co nscribi

I vvould haue you vvright a storie of our time and doinges.

Velim à te nostrorum temporum consilia atque euentus literis mandari, res nostras monumētis commendari tuis: nostrum nomē tuis illustrari & celebrari scriptis, tuis ornari scriptis valdè velim: gloriæ sempiternæ commendari per te cupio.

Velim abs te amari.

I desire to be in your loue and fauour.

Ne patiaris me partem amoris tui minimam ferre, noli committere vt partem amoris tui minimam capiam, vt exiguum ab amore tuo fructum feram, colligam, sumam, percipiam: fructum amoris tui velis esse

non exiguum, non vulgarem, non mediocrem.

Veneti potentes & diuites.

The Venetians mightie and rich.

Veneti opibus & potentia valent, pollent, vigent præstant, excellunt; affluunt diuitijs, opibus vigent neque diuitias, neque opes desiderant.

Venti à portu repulerunt.

We were driuen from the hauen by the wind, or the winde kept vs from the hauen.

Portum, reflante vento tenere non potuimus: portum inire conantes aduersi venti vis repulit ac reiecit ne portum obtinere licuerit, cum omni studio conaremur, ventus effecit, venti vis portu exclusit: per venti vim portum ingredi, inire, obtinere, assequi non licuit: venti vis aduersa portunos exclusit, prohibuit, arcuit, amouit: reiecti sumus à portu reflāte vento portum ventus eripuit, summouit nos vētus à portu: portum inire conantes repulit ventus.

Verbis impugnata dignitas.

He sought as much as he could for your discredit, or defacing of your worship.

Acerba nimis aduersus tuam dignitatem eius oratio fuit, inhonestè admodum de te loquutus est, grauissimè tuam dignitatem oppugnauit: loquutus est in te sic, vt acerbius aut inhonestius non potuerit.

Verbositas, non est eloquentia.

Babling is not eloquence.

Si, cuius est prolixior, longior, vberior oratio, si qui diutius

diutius loquitur, qui longiorem sermonem habet, qui plura verba facit, is eloquentiã possidet, si ei, qui verbosior est: qui plura effundit verba, laus eloquentiæ debetur, si verborum in copia sita est elegantia: næ tu omnium qui viuunt, eloquentissimus es, omnes mortales eloquentia anteis.

Vereor vt sustineas spem de tuis studijs conceptam.

I doubt how you will aunswere to the hope conceiued of your studies, I feare you will not prooue such a student, as men thinke and looke for.

Vereor, ne quàm de studijs expectationem concitasti, hanc sustinere, ac tueri non possis: vereor, vt expectationi tua studia respondeant, ne tua studia expectationi respondeant, ne cum hominum opinione non consentiant, ne alium, atque expectatur, exitum habeant, ne qui expectatur, fructum non pariant.

Verisimile.

Likelie, or reasonable.

Rationi consentaneum est, cum ratione consentit, consentaneum est, simile veri, credibile, non alienum à ratione, cum ratione congruẽs. ratio postulat, vt credatur: est, cur credatur, verum putetur: verisimilitudinem, speciem, formam, imaginem, præ se fert, ostendit non discrepat, non dissentit, non procul abest à ratione.

Veritas pluris, quàm amicitia facienda.

Truth to be regarded before friendship.

Veritati plus, quàm amicitiæ tribuo: maiorem habeo veritatis, quam amicitiæ rationẽ: pluris est apud me veritas, quàm amicitia: amicitiæ veritatem antepono: locum apud me honestiorem veritas obtinet quàm amicitia: apud me cadit amicitia veritati: nihil amicitiæ largior: nihil veritati nego.

Versari in re leui.

To be occupied in things of little prise, or to follow a trade of little gaines.

Tenui mercede, leui quęstu, exiguo lucro das operam in Scriptura, operam nauas ijs, qui vectigalia mactãt, vectigalibus pręsunt. Vide studere rebus leuibus.

Via obstructa.

The way is forbid, or barred vp.

Transitus interdictus est: interclusa via est, non patet aditus.

Vide ne honori tuo discedat.

Take heed least you crack your creditt: do your indeuour that your honour, or good name and report be not stayned.

Da operam diligẽter, enitere, conare omni studio, contende omnibus viribus, intende omnes neruos, incumbe toto pectore, elabora quantum in te est, studium adhibe quantum potes, confer huc omnia tua studia, omnem operam & industriam: age hoc quam diligenter potes, ne quam tuus honor iacturam faciat ne quod ferat detrimentum, ne quam iniuriam accipiat, ne qua labe inficiatur, ne quam labem aut macu, am suscipiat, contrahat,

Vim

Vim à te non valeo auertere.

I can not warrant you from all violence force, or resistance: or I can not promise you a cleare passage.

Ego tibi à vi nihil præstare possum: vim tibi nullam factum iri, allatum iri, oblatum iri, pro certo nō polliceor, planè non affirmo: tutum à vi te futurum ne pro certo existimes: nullam fore vim, exploratè, asseueranter, certo promittere non audeo: ea te cura prorsus non libero, non eximo, non adimo, non aufero: ne quando tibi vix inferatur vlla, ne quam aliquando inferas, sustineas, patiare, sentias, experiaris, ne quid aliquando per vim patiaris.

Vindictæ omissio.

A remission of reuenge.

Vltionis omne libenter consilium abijcio, depono, omitto: omnem acceptæ iniuriæ memoriam ex animo deleo. de vltione nihil planè cogito, animus meus vltionem non spectat, abduco animum à vindicta.

Violare patriam aut parentem scelus turpissimum.

The betraying of thine owne countrie, or father is the most shamefullest deede that may be.

Nullum est grauius piaculum, quam patriam, aut parentem violare, quam patriæ, aut parenti vim afferre, inferre, manus afferre, iniuriam facere, inferre.

Vir bonus constans est.

A good or true man is constãt.

Vir bonus, vt sententiam mutet, non facile adducitur, impetrare è seipso nullo modo potest: bono viro sensum rectum deponere difficile est, magni negotij est: vir bonus in sententia firmissimè cõstat, vir bonus à recta sententia desciscere vix potest, vt sententiam mutet non facilè adducitur. Vide, Mutas sententiam.

Virtus neglecta.

Vertue neglected.

Probitas, integritas, probati mores, vita illa, quæ cum virtute traducitur, à paucis hodie probatur, colitur, amatur: pauci sunt, qui probitate delectentur, probitatem colant, ament, sequantur, parui fit hodiè probitas & morum integritas, qui suum studium in probitate ponant, pauci sunt, reperiuntur, numerantur, paucosque inuenias.

Virtus præmijs cumulata.

Vertue loden with rewardes.

Magna sunt recta agentibus proposita præmia: omnes, qui sese in recta viuendi ratione exercent: magna merces manet: fructum recte factorum viri boni vberrimum, ac præstantissimum ferent: præclaram honestamque vitam res vtilissimæ consequuntur, vitæ laudabiliter actæ, cum virtute traductæ, primum est decus, & earum rerum copia, quas qui possidet, optime cum illo agi existimatur.

Virtus egregia.

A noble minde and vertuous.

Tua

Tua virtute & magnitudine animi nihil est nobilius:singularis in te laus ob tuam virtutem, atque animi præstantiam confertur:maiorem aut virtutis,aut præstantis animi opinionem apud homines, plus famæ, consequutus est nemo.

Virtus magis honore afficienda: quam diuitiæ.

Vertue more to be honored then riches.

Placet mihi, probatur, valde satisfacit mos & consuetudo tua: laudem tuæ consuetudini tribuo, quod eos colas,verearis,obserues, in honore habeas, honore,obseruantia, studio prosequaris. honore afficias, obseruantia colas,quòd ijs honorem habeas, tribuas, præstes,obseruantiam ac studium præstes,qui virtute potius,quam diuitijs, abundant, excellunt, eminent, valent, qui sunt à virtute paratiores, quàm diuitijs, quos virtus potius,quam diuitiæ commendat,qui virtutem magis quàm fortunæ bona possident.

Virtus extollit ignobiles.

Vertue setteth vp men of low degree.

Multos infimæ conditionis, humillimæ sortis, obscuri loci, nulla parentum, aut maiorum laude commendatos,obscuro loco natos, ignobili, obscuro, infimo genere æditos extulit atq; illustrauit virtus: multos generis humilitate iacentes virtus erexit: nobilitantur atque honestantur virtute multi,genere ignobiles & obscuri.

Virtus florens oppressa inimicorum iniuria.

Flourishing vertue ouerthrovvne by the iniurie of enemies.

Quo tempore florere debeas, debuit illustrior esse tua laus, altius ascendere, plus ōsequi dignitatis, maiorem obtinere existimationē, præstantiore esse loco plus habere authoritatis, plus possidere laudis, honestior esse, clarior, esse maior ac præstantior haberi debuisti: tę tuorum inimicorum afflixit iniuria, perdidit, euertit omnibus fortunis: oppressit, ad exitum detrusit, impulit, non modo è numero viuentium, sed planè infra mortuorum conditionem amandauit.

Virtus vtilis in omni fortuna.

Vertue profitable in all fortunes, or vvhat soeuer happeneth.

In vtraque fortuna maximus ex virtute fructus capitur, percipitur, colligitur: virtus tum in aduersa, tum in secunda fortuna vberrimos fructus affert: magnas vtilitates in omni fortuna parit virtus: aduersis pariter & secundis in rebus commoda proficiscuntur ex virtute multa semper vtilis & fructuosa virtus est: in omni tempore iuuamur à virtute, imbecilli confirmamur, iacentes & afflicti excitamur, subleuamur, erigimur: ecquando non vtilis virtus est? ecquæ vtilitas cum virtutis vtilitate conferenda?

Virtus laboribus parta.

Vertue purchased vvith great labour.

Tuis laboribus, ac vigilijs virtutem tibi peperisti, comparasti, parasti, consequutus es, adeptus: tui tibi labores & vigiliæ virtutem pepererunt: magnis laboribus & vigiliis cōsequutus es, vt virtutem possideas

vt virtute floreas, valeas, polleas, excellas, antecellas præstes, fruaris: tuam virtutē tuis laboribus & vigilijs referre debes acceptam: tibi ipsi, tuisque laboribus tuam virtutem debes: nō hoc virtutis in te esset, istam virtutem non haberes, non teneres, non possideres, nisi labores grauissimos & suscepisses, & pertulisses.

Virtute immunis.

Made free, or exempt from payment of taxes, tributes, or subsidies for his vertues sake.

Virtute sua consequutus est, nihil vt publicè penderet, fructum vt nullum publicè penderet, vt vectigalis non esset, vt esset immunis, vt ex eorū numero, qui publicè aliquid pendunt, eximeretur, nihil vt publicè solueret, vt esset expers eorum onerum, quæ publicè imponuntur, vt nullam pecuniam in commune conferret, vt publicis oneribus vacaret, tributarius vt non esset, tributum vt nullum conferret.

Virtute contra fortunam munitus.

Made stronger or fenced by vertue against fortune.

Fortunæ vim tuæ virtutis amplitudo vincit: munijsti te virtute contra fortunam: septus es virtutis præsidijs aduersus impetus fortunæ: nihil tibi nocere, obesse, incommodare, cum virtute viuenti, virtutem colēti, fortuna potest: tutus es à fortunæ iniurijs: securam vitam ducere tibi licet, quia cum virtute viuis; non tibi varij casus impedent humanæ vitæ, qui virtute excellas, quem virtus tueatur, regat, protegat, muniat.

Virtute vacuum fortuna facile profligat.

Fortune easly conquereth the cowarde, or the least blast of aduersitie maketh the hartelesse man to flie, vertue is the best defence against aduersitie.

Cui comes virtus non est, is animo facilè cadit fortuna percussus: ictus fortunæ ferre non potest, qui tectus virtute non est, qui virtute munitus non est, qui se virtutis armis nõ tuetur: sine virtute infirmi sumus, malè muniti, aperti aduersus fortunæ vim, facilè vincimur à fortuna, virtutis præsidio destituti, absente virtute, nisi adsunt virtutis opes.

Virtuti aliquando honores debiti tribuentur.

Time will come when vertue shall haue his iust honor and reward.

Veniet tempus, veniet illa dies, erit tempus, erit aliquando illa dies, illucescit aliquando illa dies, diem aliquando illum Sol afferet mortalibus, erit aliquando, cùm secùs virtuti tribuatur honor, cum virtuti honor habeatur, cum virtus colatur, tanti æstimetur, quanti est, in honore sit: cum virtuti honores debiti persoluantur, deferatur plurimum: cùm virtus magna in primis honestaque sit, honestum locum habeat, sit inter ea, quæ prima ducuntur.

Virtutis communicatio.

The bestowing of vertue.

Qui

Qui virtutem tribuit, præbet, largitur, ostendit, cõmunicat, is tantum affert beneficium, quantum esse præterea nullum potest.

Virtutis non pretij causa.

For vertue sake and not for reward.

Agis hoc non præmij spe commotus, sed humanitate adductus, benignitate impulsus, studio liberalitatis incitatus, non te ad hanc rem vtilitatis, aut præmij spes, verùm te adduxit, impulit, incitauit, humanitas, benignitas, naturæ facilitas, naturæ tuæ ad humanitatem, benignitatem propēsio, inductio: dedisti hoc humanitati tuæ, non præmijs: agnosco tuam humanitatem: debet hoc humanitati tuæ acceptum referri: fructus hic est humanitatis tuæ.

Virtutis honos.

The iust revvard of vertue.

Erit aliquando illa dies, lucebit illa dies, veniet illud tempus, lucem illam aliquando videbimus, quæ virtutem illustret: erit aliquando, cum virtuti honos habeatur, suus tribuatur honos, debita merces persoluatur, locus honestus vbique sit.

Virtuti subiecta omnia.

All thinges subiect to vertue.

Omnia sunt sub potestate ac ditione virtutis, rerũ omniũ regina virtus est, dominatur, vna regnat, summum ius habet, omnia regit, virtuti cuncta parent, cedunt, subiecta sunt humana omnia: virtus valet ad omnia, imperiũ habet in omnes res, omnia tenet, possidet, iure ac potestate sua complectiturquid est, quod

assequi virtus non possit?

Vita beata in virtute posita.

The happie life consisteth in vertue.

Bene sentire, rectèq; facere, satis est ad bene beatèque viuendum: vnam qui colit probitatem, ei deesse ad fœlicitatem nihil potest, is ad fœlicitaté nihil desiderat, nihil requirit: quicunque rationem ducem in vita sequitur, ei ad fœlicitatem ampla, maximèq; certa patet via: probitatem qui possidet, simul is possidet summũ bonum, nihil ad fœlicitatem præterea requirit: boni mores, & honestæ rationes fœlicitatem pariunt: felicitas integritate comparatur: si quis in colēda probitate totus est, fœliciter admodũ, ac beatissime cum illo agitur.

Vita charissima post honorem.

After honor life is dearest or, onely honour dearer then life.

Omnium rerum, honore excepto, prima esse, carissima, antiquissima vita debet, secundũ honorem, post honorem, honore excepto, si honorem exceperis, nihil esse debet vita prius, potius, carius, antiquius: primas sibi partes post honorem, vita vendicat: primæ partes vitæ debentur, honore tamen excepto.

Vita & honor curanda.

Life and vvorship are of like to be regarded.

Saluti pariter & honori consulendum: ducenda simul ratio est & salutis, & dignitatis: nō dignitatem magis, quam salutem spectare debemus: salutis ratio cum dignitatis ratione coniungenda, quærenda, amanda expeten-

expetenda sine salute dignitas non est, non est à dignitate vita seiungenda: decet studere dignitati, cum eo tamen ne studium vitæ negligatur.

Vitæ genus optimum insti-
tuisti.

Thou hast taken the best trade of life.

Exordium vitæ præclarum fecisti, egregio vitam principio iniuisti, optimum cursum cœpisti, rationem præclaram instituisti, optimam partem elegisti, sapienter vitam instituisti, cum te Deo addixisti. Vide Sanum iudicium.

Vitæ fastidium.

A wearinesse of life.

Vitæ me tædet, vitam fastidio, vitam mihi acerbam puto, acerbe viuo, molesta, grauis, amara prorsus mihi vita est: ægerrimè, molestissimè, prorsus miserè viuo, quando mihi mors eum eripuit, ex quo meæ gaudia, meæ lætitiæ manabunt omnes.

Vitam miseram mors præclara con-
secuta.

A noble death followeth his painefull and vnhappie life.

Vt miserè vixit, ita periit honestè, miserrimam vitam mors præclara terminauit: vitam infœlicem egregio mortis genere cõclusit: acerbitates vitæ multas vna peregregiæ mortis hora compensauit, vitam vixit infœlicem, præclaram vero mortem obiit: miseriam in vita sustinuit, decus in morte tulit.

Vita quieta.

A quiet life.

Præstabo tibi otium, quietam vitam, tranquillam facilem, alienam ab omni cura, vacuam omni cura, omnium expertem perturbationum, ab omni molestia, remotam, seiunctam, separatam, segregatam, disiunctam, nullis rerum humanarum fluctibus iactatam: efficiam, vt quiete viuas, vt quietam vitam ducas, facilem vt habeas, & expeditum vitæ cursum, tranquille prorsus degas, vt omni molestia vaces, vt ocio fruaris iucundissimo, commodissimo, vberrimo, vt ociose viuas.

Vita rustica grata.

The country life pleasant.

Otium, & quies rustica mirum in modum me delectat, oblectat, recreat, reficit, afficit, capit, delectationem mihi affert, voluptatem, iucunditatem, hilaritatem, gaudium, lætitiam: delectationi est: delectatione me afficit: rus animo meo iucundissimum est: rure rusticoq; otio delector, mire pascor: delectationem voluptatem, iucunditatem ex rure capio, percipio, suscipio: ocio illo, atque illa quiete, quem rustica parit habitio, libentissime fruor: si vlla re, ocio capior & quiete rustica: animus meus, voluptate perfunditur, expletur ex otio rustico.

Vitiis deditus.

Giuen to vice and wickednesse.

Nunquam à vitiis animum, mentem, cogitationem abducis: nunquam de vitiis non cogitas: hærent in animo tua studia vitiorum: nunquam tua mens ab

 improbis

[illegible] cogitationibus [illegible]
vitia semper cogitat animus suus.

Viuis mecum, nec animum meum perspectum habes.

You liue with me, yet you knowe not all my heart, or yet I am vnknowen vnto you in many pointes.

Me vteris assiduè: assiduus tibi mecum intercedit vsus: consuetudo inter nos assidua est veruntamẽ plane non tenes animum meum, prorsus non calles mea consilia, non omnino mei tibi sensus patent, non penitus, non perfectè, non ex omni parte, nõ vsquequaque.

Vixi vitam diuturnam.

I haue liued a long tiem.

Satis diu vixi, ætatis satis vixi, vitæ satisfeci, ætate satis longè vitam produxi, satis longum vitæ spatium peregi, non me pœnitet, quantum vixerim, cursum vitæ minime breuem peregi, vixi vitam satis diuturnam, hoc vitæ spatio contentus esse possum, non moriar immaturus, non auellar immaturus è vita.

Vna bonorum sententia.

All good men are in one minde and opinion.

Vnus omnium bonorum est sensus, [illegible] bus proba[illegible] sequuntur idem omnes, spectant, probant, opinione [illegible]

tuentium, eadem est omnium sine vlla varietate opinio; opinionum nulla varietas.

Voluptas ex liberorum virtute.

A comfort in godly children.

Magnam voluptatem è moribus filiorum pater suscepit, magna voluptate patrem afficiunt bene morati liberi, magnæ voluptati sunt parenti qui moribus excellunt filij, capit ex honestis filiorum moribus voluptatem summam, & lætitiam pater.

Voluptas esca malorum.

Pleasure the baite or instrument to all euill, or wickednes.

Voluptas ad ea, quæ minus decent, homines allicit: hominibus malorum esca voluptas est: multi ducem sequentes voluptatem, grauiter offendunt: duce voluptate multi errant miserrimè: illecti voluptate, dulcedine voluptatis, blanditijs voluptatum infortunia subeunt, calamitates adeunt, in miserias incurrunt: voluptate, tanquam dulci veneno, homines pereunt: iucundam ac dulcem voluptatum consuetudinem tristis admodum & amarus consequitur euentus: sæpè voluptatum excipit dolor: voluptas dolore terminatur: voluptatis exitus doloris initium est.

Voluptate afficere.

To delight.

Tuæ literæ quod facilè intellexerim, ei periucundæ fuerunt, summam voluptatem, lætitiam, gaudiū iucunditatemq; attulerunt: summa cum voluptate tuæ literæ affecerunt, eas legentem perfuderunt.

Vrbs Pompeianarum partium fuit.

The citie followed Pompey, or tooke part with Pompey.

Vniuersa ciuitas ducem Pompeium sequebatur, Pompeio regendam se dederat; ad Pompeij ductum applicauerant se, contulerant se, adiunxerant se vires omnes ciuitatis.

Vtar fratre tuo.

I will vse your brother, or follow his aduise and counsell.

Vtar ad omnia tuo fratre; vtar opera tui fratris in omni re; confugiam ad fratrem tuum; si quid erit agendum, fratri tuo committam, ad fratrem tuum referam, in fratrem tuum reijciam; eius consilium petã, operam exposcam. Vide, Peri fratrem tuum agam.

Vt filius mihi carus es.

Thou art as deare vnto me as my sonne.

Optimè tibi cupio, sic inquam, vt filio meo: tua causa cupio, quantum filij mei causa volo: cupio tibi secunda omnia, non minus ac filio: æquè tibi faueo ac filio meo: animatus in te sum, vt in filium: quo in filium, eodem erga te animo sum.

Vtile tibi erit.

It shall be profitable for thee.

Consilium hoc si susceperis, emolumenti, vtilitatis, commodi plurimum consequeris, fructum capies, sumes, colliges: valdè erit è re tua, valdè in rem tuam,

tuis [illegible] vehementer conducet [illegible] ma-
ximè consoletur: vtilitas maxima consequetur: vehe-
menter expedit, [illegible] erit, cum fru-
ctu vtilitate, commodo, emolumento, bono rerum
tuarum.

Vt maiores tuos sequaris, operam Virtuti da.

Seeke after vertue that you may followe the steppes of your auncestors

Si tuorum maiorum laudibus respondere vis, si maiores tuos referre vis, cupis imitari, si te dignum maioribus tuis præbere studes, vt ad virtutem [illegible] in virtutem incumbas, ad virtutem studia tua conferas, opus [illegible] operam [illegible] oportet, debes [illegible] tui muneris, tui officij [illegible] est, non [illegible] operam dare [illegible] virtutem negligere. hoc ad te pertinet, in te cõuenit, à te postulatur, atque adeo, tanquam debita res exigitur.

Vtrumque vici.

I ouercame them both.

Vtrumque facilè fregi, atque abieci, nullo negotio retudi: victoriam ex vtroque tuli: [illegible] tus: vterque mihi victus cessit.

Vulneratus

Wounded.

In illa pugna, illo certamine grauiter vulneratus, [illegible] est, graue vulnus accepit, [illegible] plagam accepit, grauiter vulneratus est [illegible]

Vulnus insanabile.

An incurable wounde.

Futurum non spero, vt ex hoc vulnere conualescat, eiusmodi vulnus est, vt sanari non possit, vt salus desperanda videatur, vt spes salutis nulla supersit, vt medicinæ non sit locus.

Vultus dissentit ab animo.

A dissembling face, the countenance is no sure token of the inward disposition of the minde.

Fallit vultus, mentitur, fraudem facit, in fraudem inducit, decipit: dissentit animus a vultu: non conuenit animus cum vultu, index animi verus non est vultus, falsa vultus imagine, ficta specie dissimulatur animus: aliud vultus præ se fert, aliud animus cælat, occultat, tegit: aliud animus latet: teget animum vultus: mendax vultus est, latet animus in vultu: quasi velo, aut inuolucro, animus obtegitur, atque obtenditur: veram imaginem animi vultus non præfert: sensus animi cum specie vultus minimè congruit. Vide, Aliud sentit, aliud &c.

Vxor fœcunda.

A frutefull wife, a mother of many children.

Multos ex ea filios genuit, suscepit, tulit: complures ex ea filij nati sunt: filios ex ea peperit multos: ex fœcunda vxore vsus est, vt filijs aucta sit multis: vt filiorum multitudine abundauerit.

FINIS.

A TABLE TO FINDE OVT LATINE FOR ANY OF these english titles by figures following which signifie the page of euerie leafe.

A

an

D

F

I

the

 you

how

P

Q

V

ENDE.